flacara ALMANAH '74

Lupta cu timpul • Marinarii noștri pe mările lumii • Incendii catastrofale din trecutul Bucureștilor • Răzbunarea vedetelor • Moda lumii și lumea modei • Gangsteri și capodopere • Memoriile lui Churchill • Din jurnalul inedit al lui Liviu Rebreanu • Ultimul roman al lui Georges Simenon • Muzică pop • Sport • Varietăți • Rebus

O vizită
la magazinul
universal

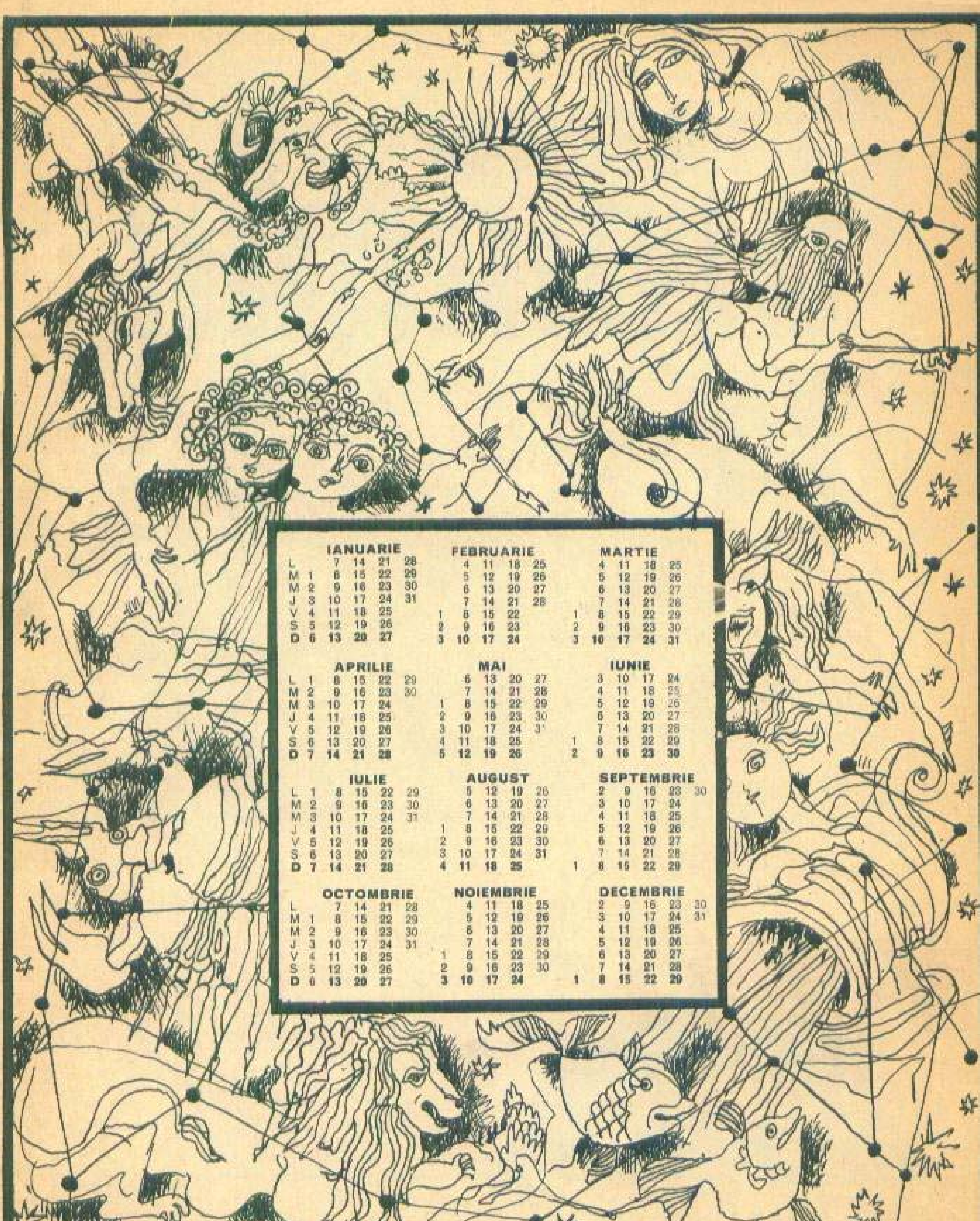
victoria

este în interesul
d-voastră

victoria

50 de magazine într-unul singur

flacăra ALMANAH '74

IANUARIE					
L		7	14	21	28
M	1	8	15	22	29
M	2	9	16	23	30
J	3	10	17	24	31
V	4	11	18	25	
S	5	12	19	26	
D	6	**13**	**20**	**27**	

FEBRUARIE				
	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	
2	9	16	23	
3	**10**	**17**	**24**	

MARTIE					
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	
3	**10**	**17**	**24**	**31**	

APRILIE					
L	1	8	15	22	29
M	2	9	16	23	30
M	3	10	17	24	
J	4	11	18	25	
V	5	12	19	26	
S	6	13	20	27	
D	**7**	**14**	**21**	**28**	

MAI				
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	
5	**12**	**19**	**26**	

IUNIE				
	3	10	17	24
	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	**9**	**16**	**23**	**30**

IULIE					
L	1	8	15	22	29
M	2	9	16	23	30
M	3	10	17	24	31
J	4	11	18	25	
V	5	12	19	26	
S	6	13	20	27	
D	**7**	**14**	**21**	**28**	

AUGUST				
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	**11**	**18**	**25**	

SEPTEMBRIE					
	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	**8**	**15**	**22**	**29**	

OCTOMBRIE					
L		7	14	21	28
M	1	8	15	22	29
M	2	9	16	23	30
J	3	10	17	24	31
V	4	11	18	25	
S	5	12	19	26	
D	6	**13**	**20**	**27**	

NOIEMBRIE					
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	
3	**10**	**17**	**24**		

DECEMBRIE					
	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	**8**	**15**	**22**	**29**	

ACEASTĂ DULCE ȚARĂ, ACEASTĂ PATRIE ETERNĂ

de ADRIAN PĂUNESCU

Un an al României se încheie și steagurile României flutură pe teritoriul României, în vîntul iernii continentale. Sînt zilele în care ne aducem aminte de noi, aceste zile cînd macazul sare și întreg acest transport inefabil pe care îl numim deceniu se mută în alt an. Cuvintele limbii române îmbătrînesc și ele cu un an și nu vom folosi acum aceleași vorbe, ca în anul care a trecut, pentru că mintea noastră însăși a mai uitat ceva și a mai învățat ceva. Un an s-a mai adăugat la istoria României, un an de pace, de construcție și de muncă încordată, an al muncii, an al efortului, unul din anii pasului atent spre viitor. Nu, nu un an de lux, și nu un an de feerie a fost acesta, ci un an auster și bărbătesc, un an cu multe renunțări individuale, cum sînt și e normal să fie toți anii de construcție ai țărilor ce vor să reziste, să existe și să se impună. N-aș fi corect dacă nu aș spune că firește, sînt un om și am și eu frivolitățile mele secrete, că-mi plac, așa cum vă plac și dumneavoastră, mai toate bunurile lumii pămîntești și că nu-mi face o deosebită plăcere să nu le am. Și astăzi nu le pot avea pe toate, ba chiar sînt obligat să am puține, așa cum toți trăim o clipă aspră care își refuză, cu îndoită demnitate, putreziciunea unui lux, costisitor pentru ursita de mîine.

A fost un an al luptei și tranșeele nu sînt un vertij de bibelouri. În anumite sensuri noi, românii, sîntem în tranșeea unei lupte extraordinare. Cînd, anul trecut, la Conferința Națională a Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu ne spunea că «sîntem chemați ca în următorii 10-12 ani să lichidăm cu desăvîrșire rămînerea în urmă pe care am moștenit-o, să ridicăm poporul român la un înalt nivel de dezvoltare economică, științifică, culturală, să-i asigurăm un nivel de trai superior. Problema se pune în felul următor: sau vom realiza acest obiectiv și ne vom înscrie pe orbita civilizației moderne, sau vom continua să rămînem în urma țărilor dezvoltate, condamnînd națiunea noastră să se mențină în această situație în decursul a mai multor generații», noi poate că nu înțelegeam pînă la capăt urmările concrete ale acelei mărețe chemări la care am vibrat; acuma însă le vedem și le simțim și începem să înțelegem că, pentru a exista cu adevărat în limpedea eternitate a popoarelor durabile, ceea ce facem azi e nu numai normal, ci și profund necesar.

Vorbim de muncă și știm foarte bine că a vorbi despre muncă nu înseamnă mare lucru, mai trebuie să și muncești. Exemplul personal în circuitul muncii e copleșitor. Avem dovezi pentru viitorime că în România s-a muncit, acum, și că acea viitorime nu va exista decît pentru că, azi, noi, cei de aici, muncim atît cît muncim și ne privăm adesea de plăceri mărunte. Și Omul Cel Dintîi al muncii și al luptei e totodată Cel Dintîi în tabla de valori a conștiinței noastre: Nicolae Ceaușescu.

Dumneavoastră, cititorii, sînteți rugați să parcurgeți cîteva din fotografiile, pe care vi le punem în fața ochilor, cu privire la activitatea președintelui Nicolae Ceaușescu în țară și peste hotare, în anul care a trecut. Sînt cîteva numai din mărturiile unui devotament nemărginit față de muncă și ale iubirii față de ideea că numai în exemplul personal al Primului, ceilalți își pot găsi justificarea unei munci mai mari și a unei lupte mai adînci.

Priviți, vă rog, aceste pagini de istorie: aici, în țară, Președintele s-a dedicat construcției României, iar afară, oriunde a mers, s-a dedicat construcției păcii. Seninătatea lumii contemporane izvorăște și din Carpați. Faptul că groaznicul microb al distrugerii planetei e tot mai tare izolat se datorează și acestei permanente misiuni a păcii, la care mulți din liderii contemporani participă, și între ei, la loc de frunte, tînărul și neobositul nostru Președinte. Priviți aceste poze de album planetar. Nu noi, ci fiii noștri vor avea de profitat cel mai mult din ele. Noi, uneori, din contră, sîntem obligați — în scurtele itinerarii ale clipei — să renunțăm la unele plăceri și bucurii, pentru triumful adevărului — acest semn al păcii și construcției. Priviți aceste poze și gîndiți-vă la consecințele acțiunilor pe care le-au imortalizat ele. Cîte dintre țările pămîntului au mai avut, în ultimele decenii, atîtea inițiative de pace și atîtea călătorii ale înseninării ca România, prin conducătorul ei? Pacea nu e o abstracție, ci tot ceea ce vedeți și nu s-ar mai putea vedea dacă ar fi război. Pacea nu e o vorbă, nu, ci tot ceea ce facem și rămîne pentru mîine și nu ar rămîne dacă ar fi război. Pacea nu e floarea firească a pămîntului dacă ținem seama că niciodată practic n-a fost pace pe pămînt. Pacea nu se inventă de la sine, nu crește ca porumbul și ca floarea-soarelui. Pacea e apa curgătoare care se termină dacă nu o îmbogățim și nu o creăm din nou în fiecare clipă. Pacea e omenirea. Pacea e planeta ce miroase a pîine. Pacea e copilul care are voie să rîdă pentru că părinții lui sînt vii și neamenințați de moarte. Pacea e steaua bună a popoarelor ce cred în ele însele și nu au nevoie să fure de la altele, pentru a exista și a se impune.

Seninătatea de azi a planetei izvorăște și din Carpați. E undeva pe lume un popor care iubește pacea și construcția, și acel popor este poporul nostru, între atîtea neamuri ale păcii, cîte sînt pe lume. Nu-i cozonac pîinea pe care o mîncăm, dar totdeauna țările care au vrut independență și durată, au strîns cureaua cînd a fost nevoie. E o logică în fiecare construcție. Gîndiți-vă că dumneavoastră înșivă, oricare, cînd vreți să vă faceți o casă mîncați mai puțin, nu faceți lux și aveți grijă înzecită de fiecare ban. Dar noi? Dar noi cu toții? Nu avem și noi de ridicat o casă? O casă mare cu acoperiș de munți Carpați, o casă mare în a cărei curte să se audă Doljul și Bărăganul și Moldova, susurînd a grîu aproape copt, o casă pe la a cărei luminoasă prispă să treacă Marea Neagră dintr-un anotimp în altul, iar sus, în prispa dinspre Nord să bată clopotele Transilvaniei atît de grave și Dunărea să-nceapă a cînta în Mehedinți și să-și înmoaie cîntecul la Tulcea, și dulcea Bucovină cu ale ei păduri să pună țigle casei noastre viitoare. Avem de ridicat o casă pe un temei durabil, fără desfrîu și hoți. Nu e normal să facem, și cînd sîntem împreună, ceea ce facem fiecare cînd avem de ridicat o casă? Avem de construit o patrie frumoasă, puternică, și bine apărată. Nu pregetați să vă uitați la drumurile păcii și ale construcției făcute de conducătorul nostru. Lumina viitoare și rodnicia viitoare se vor înțelege mult mai bine de către noi, dacă vom urmări această hartă a păcii și a construcției.

Un an a mai trecut și mai ales un an se-arată. Îmbătrînim și noi cîte puțin; noi, actuala generație umană; noi cei de-aici, și noi de pretutindeni. Pînă la urmă, însă, vom rămîne prin dovezile că am fost. Am prins un timp frumos și dificil. Rețineți deci: era în anul cînd ridicam din temelii o casă, o casă mare, patria română, vatra atîtor șiruri de români care se nasc sau care se vor naște, cămin de pace și de muncă al unui neam de constructori senini care știu că în orice seninătate încape mult mai bine dramatismul decît în tulbureală.

ACEASTĂ DULCE ȚARĂ, ACEASTĂ PATRIE ETERNĂ.

NICOLAE CEAUȘESCU

VĂZUT DE CONTEMPORANII SĂI

«Primirea caldă și cordială pe care v-au făcut-o cetățenii capitalei noastre reflectă sentimentele sincere de simpatie și prietenie pe care popoarele Iugoslaviei le nutresc față de poporul român, precum și stima față de dumneavoastră, tovarășe Nicolae Ceaușescu, om de stat și conducător de partid eminent al României socialiste».

IOSIP BROZ TITO

«Poporul nostru se bucură în mod sincer de realizările strălucite dobîndite de harnicul și talentatul popor român în construirea societății noi, sub conducerea justă a Partidului Comunist Român, în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu»

KIM IR SEN

«Îmi este plăcut să constat că, la fiecare vizită, am fost martorul progreselor pe care România le-a realizat în diferite domenii — industrial, economic, social și cultural. Este de la sine înțeles că, în calitate de națiune prietenă, Iranul se bucură profund de aceste imense reușite ale poporului român, asigurate prin conducerea înțeleaptă și dinamică a Excelenței Voastre».

MOHAMMAD REZA PAHLAVI ARYAMEHR

«Sub conducerea dumneavoastră, Partidul Comunist Român și poporul român, perseverent în politica de independență și dezvoltare de sine stătătoare, au obținut realizări importante în construcția socialistă... Ne exprimăm sprijinul și admirația».

MAO TZEDUN și DUN BI-U

«Eminentul activist de partid și de stat, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu».

TODOR JIVKOV

«Distinsul nostru oaspete din seara aceasta (președintele Nicolae Ceaușescu n.n.), dintre toți oamenii de stat din lume, a jucat unul din cele mai însemnate roluri al unui om de stat de pe glob, prin faptul că a văzut ansamblul problemelor mondiale cu care sîntem confruntați și nu numai pe acelea care implicau propria sa țară sau o altă țară cu al cărei conducător el putea discuta într-un anumit moment. El a dat dovadă de înțelepciune și înțelegere și a contribuit enorm la deschiderea unor dialoguri care, altfel, ar fi rămas, poate, închise pentru totdeauna.

RICHARD NIXON

«Președintele Ceaușescu este fiul demn al unei națiuni care, prin politica sa de independență națională și prietenie cu toate statele iubitoare de libertate și pace — fără deosebire — și printr-o economie foarte dinamică, se bucură astăzi de o înaltă considerație în lumea întreagă».

MARIEN N'GOUABI

«Consider extrem de valoroase realizările României și acord cea mai înaltă prețuire atitudinii președintelui Ceaușescu față de problemele încă nerezolvate, intențiilor și speranțelor sale de viitor».

HAROLD WILSON

«Poporul nostru vă salută în calitatea dumneavoastră de conducător al unei țări care luptă pentru independența și libertatea ei și care crede în principiile nobile pentru care luptă în vederea instaurării libertății, păcii și bunăstării»

ANWAR SADAT

«Vă rog să-mi permiteți să exprim admirația noastră pentru politica României desfășurată sub conducerea dumneavoastră. Această politică v-a adus mult respect în lume.»

BRUNO KREISKY

«Sînt foarte fericit de ocazia pe care o voi avea de a mă întîlni cu președintele României, Nicolae Ceaușescu, aici, la Națiunile Unite. Nu numai pentru că îl admir foarte mult, dar și pentru că sînt profund convins că politica externă a României se bazează pe principiile Cartei Organizației Națiunilor Unite»

EDVARD HAMBRO

«Contribuția dumneavoastră la colaborarea pașnică în relațiile internaționale și devotamentul față de principiile independenței naționale, integrității teritoriale și egalității suverane a tuturor statelor, a produs o adîncă impresie în Pakistan».

ZULFIKAR ALI BHUTTO

Miting al prieteniei pe pămîntul Republicii Cuba.

Pe aeroportul din San José, capitala Republicii Costa Rica.

NICOLAE CEAUȘESCU

VĂZUT DE CONTEMPORANII SĂI

«România socialistă, condusă de președintele Nicolae Ceaușescu, oferă un exemplu desăvîrșit al voinței de cooperare și întrajutorare, pe baza egalității, respectului reciproc și avantajului mutual».

NORODOM SIANUK

«Sub conducerea dumneavoastră clarvăzătoare, politica externă a țării dumneavoastră este călăuzită de cunoașterea politică, conform căreia pacea și destinderea vor putea fi reinstaurate în Europa numai dacă noi vom astupa prăpăstiile provocate de evenimentele din timpul războiului și din perioada postbelică și vom construi pe locul acestora un viitor nou, al colaborării și încrederii reciproce».

GUSTAV HEINEMANN

«Noi am strîns tot mai mult relațiile de prietenie cu Partidul Comunist Român, cu poporul român. Am avut încă o dată posibilitatea să constatăm adevărata prietenie și solidaritate pe care o manifestă conducătorul țării dumneavoastră, tovarășul Nicolae Ceaușescu, față de noi».

DR. AGOSTINHO NETO
președintele Mișcării Populare pentru Eliberarea Angolei M.P.L.A.

«Dumneavoastră, domnule președinte Ceaușescu, luptător măreț, om care vine din sufletul poporului său, credincios propriilor sale convingeri, care a făcut un cult din abnegația și inteligența cu care-și servește compatrioții, vreau să vă exprim felicitările noastre pentru sarcina pe care o îndepliniți cu strălucire, pe acest drum plin de succese, care creează legături și raporturi efective cu țările pe care le-ați vizitat».

GUILLERMO RODRIGUEZ LARA

«Conducînd țara pe un drum care i-a atras respectul și stima compatrioților săi, cît și pe plan internațional, președintele Nicolae Ceaușescu s-a afirmat ca o eminentă personalitate».

MEHDI BENNOUNA
Maroc

«Prezent peste tot, simplu, curajos, animat de idealul unității, al libertății, înțelegînd supremele obligații care decurg din acestea, al activității colective, bazată pe responsabilitatea individuală... ne găsim în fața unei personalități excepționale».

MIHAIL STERIADE
Belgia

«Rolul domnului Nicolae Ceaușescu în politica europeană, în viața internațională este unul central».

HEIKKI REENPAA
Finlanda

«Președintele Ceaușescu ne-a devenit cunoscut nouă, celor din Franța, prin rolul important pe care a știut să-l dea României pe arena internațională, prin modul cu care el concepe progresul țării sale în practica reală a socialismului. Ceea ce frapează în mod deosebit la acest om este logica și suplețea gîndirii sale, priceperea sa de a adapta în mod constant teoria la practică».

CLAUDE BONNEFOY
Franța

«Investit cu cele mai înalte răspunderi în partid și în stat, Ceaușescu are posibilitatea de a-și pune în valoare puternica sa personalitate, slujindu-și cu pasiune și talent patria».

GOICHI KUSANO
Japonia

«Nici un alt conducător politic din lumea contemporană nu cunoaște atît de bine și de aprofundat problemele sociale, economice ca domnul Nicolae Ceaușescu».

GHEORGHIOS PANUSIS
Grecia

«În tot timpul vieții mele nu voi înceta de a avea sentimente de profundă apreciere pentru realizările mărețe ale Republicii Socialiste România, care, sub conducerea P.C.R. în frunte cu înțeleptul conducător Nicolae Ceaușescu, duc la un viitor strălucit pentru națiunea română».

P. BAUMAN
Israel

«Nicolae Ceaușescu, prin personalitatea lui politică, a cîștigat admirația și simpatia noastră».

DELLA BIANCA FRANCESCO
Italia

Președintele Nicolae Ceaușescu
împreună cu președintele Republicii Venezuela,
Rafael Caldera.

Pe aeroportul internațional «El Dorado» din Bogota, președintele Nicolae Ceaușescu și președintele Republicii Columbia Misael Pastrana Borrero.

La Universitatea Centrală din Quito, capitala Republicii Ecuador.

Președintele Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu întîmpinați de Guillermo Rodriguez Lara, președintele Republicii Ecuador pe aeroportul din Quito.

PCR

Dejun oficial
oferit de Juan Velasco Alvarado,
președintele
Republicii Peru.

BINE AȚI VENIT
IUBIȚI CONDUCĂTORI !

NICOLAE CEAUSESCU

lupta cu timpul

O meditație asupra timpului poate nu-și găsește un timp mai prielnic decît tocmai acesta de trecere de la un an la altul, cînd conștiința noastră și sufletul nostru sînt înclinate spre bilanțuri, spre priviri în urmă și spre înainte, spre rejudecarea rosturilor noastre în timp.

Și poate, pe de altă parte, cea mai mare descoperire pe care am făcut-o în secolul XX, noi oamenii, este aceea că am înțeles că din relația viteză-timp putem trage imensul avantaj de a ne prelungi viața, imensul avantaj de a putea trăi *noi* în condiții de progres care — într-o trăire cu o altă viteză orară — abia ar fi revenit copiilor noștri.

Dar ce-am spus pînă acum e teoretic valabil pentru toată omenirea Terrei născută în veacul vitezei. Or aici, în aceste cîteva pagini, aș vrea să vorbesc doar despre bătălia noastră, a românilor, cu timpul.

În secolul 20, a doua jumătate, timpul nu poate fi învins doar cu banala noastră transpirație omenească. Mai e nevoie și de unelte din ce în ce mai perfecționate. De aceea industria electronică și cea a automatizărilor cunoaște la noi un ritm de dezvoltare corespunzător unui program prioritar.

La noi, continua luptă pentru mărirea vitezei cu care traversăm timpul are rațiuni filozofice, politice, economice și mai ales omenești-sociale.

Noi nu sîntem grăbiți pentru că așa-i moda secolului.

Noi nu facem pași mari în timp de dragul competiției în sine.

Noi sîntem grăbiți pentru simplul motiv că avem de recuperat. Și pentru simplul motiv că nu mai acceptăm să trăim oricum.

Am moștenit o stare de înapoiere, greu apăsătoare pe umerii noștri. Și — noi — am avut două posibilități: ori să ne împăcăm cu soarta, cu handicapul de ordin mai ales economic, ori să ne recuperăm timpul sub semnul urgenței.

În fața acestei probleme, națiunea română a avut șansa existenței în sînul ei a unui extraordinar stimulator: partidul comuniștilor. Cel care a deșteptat conștiințele și energiile încă nebănuite ale românilor. Cel care ne-a mobilizat și dinamizat.

Așa se face că, de mai bine de un sfert de veac, agenda de lucru a românilor e încărcată.

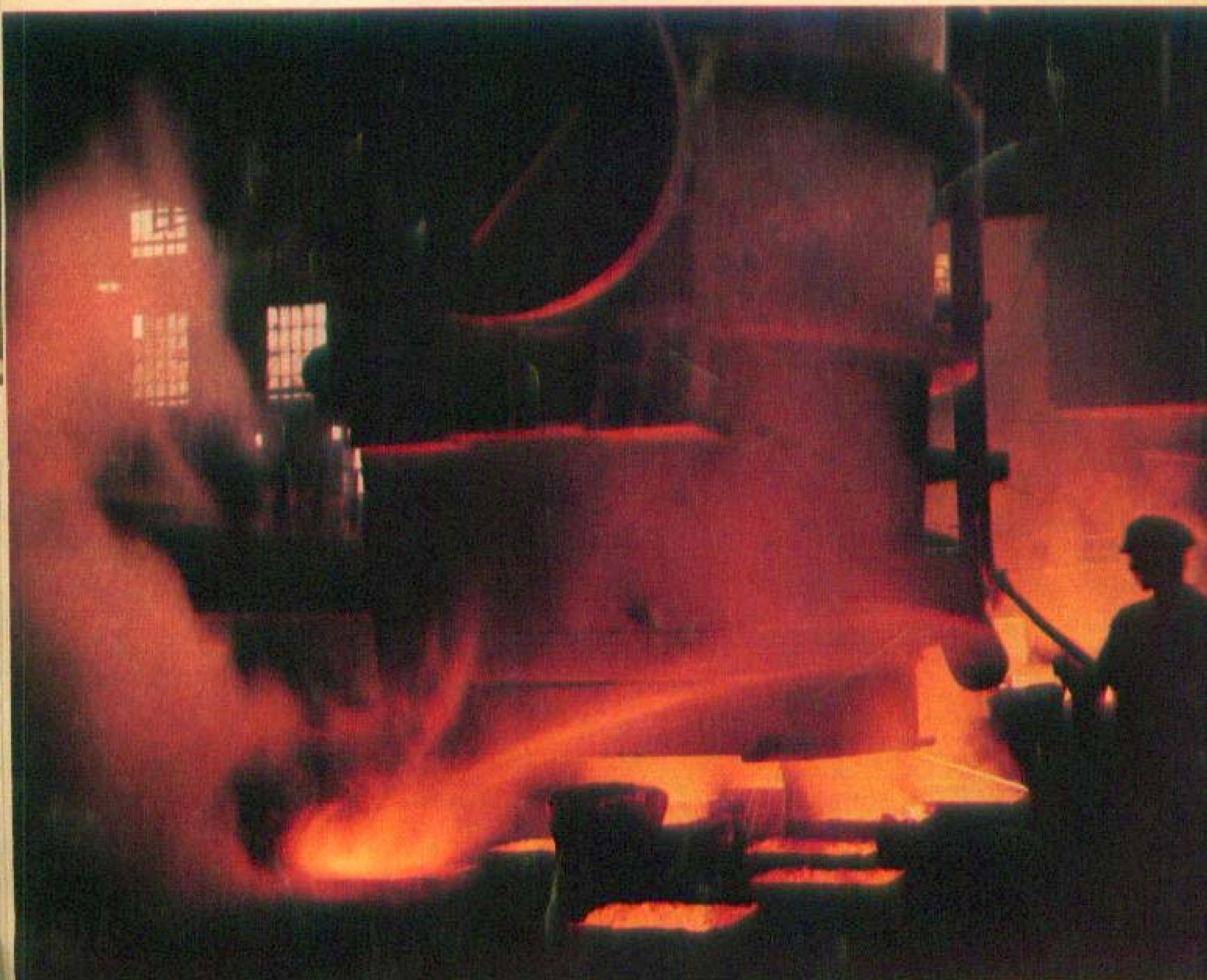
Partidul nu ne-a îngăduit să ajungem la o viață mai bună oricînd, adică așa cîndva în viitor. Ci, ne-a spus că sîntem răspunzători de viața, de felul

lupta cu timpul

Ne străduim să cîştigăm timp pe uscat, dar şi pe apă. În '73 a crescut numărul vaselor lansate la apă pe şantierele noastre navale, a crescut tonajul lor, dar a crescut şi rapiditatea cu care le construim.

Iubesc flăcările şarjelor rapide, pentru că l-am cunoscut şi pe furnaliştii reşiţeni şi pe cei gălăţeni, şi ştiu că flăcările acestea sînt aprinse cu scîntei din focurile luminoase de pe înălţimile sufletelor şi conştiinţelor lor.

Imaginea aceasta mi-a adus aminte de o veche vorbă românească perfect valabilă și pentru ritmul de dezvoltare al industriei noastre ușoare: «merge repede ca suveica».

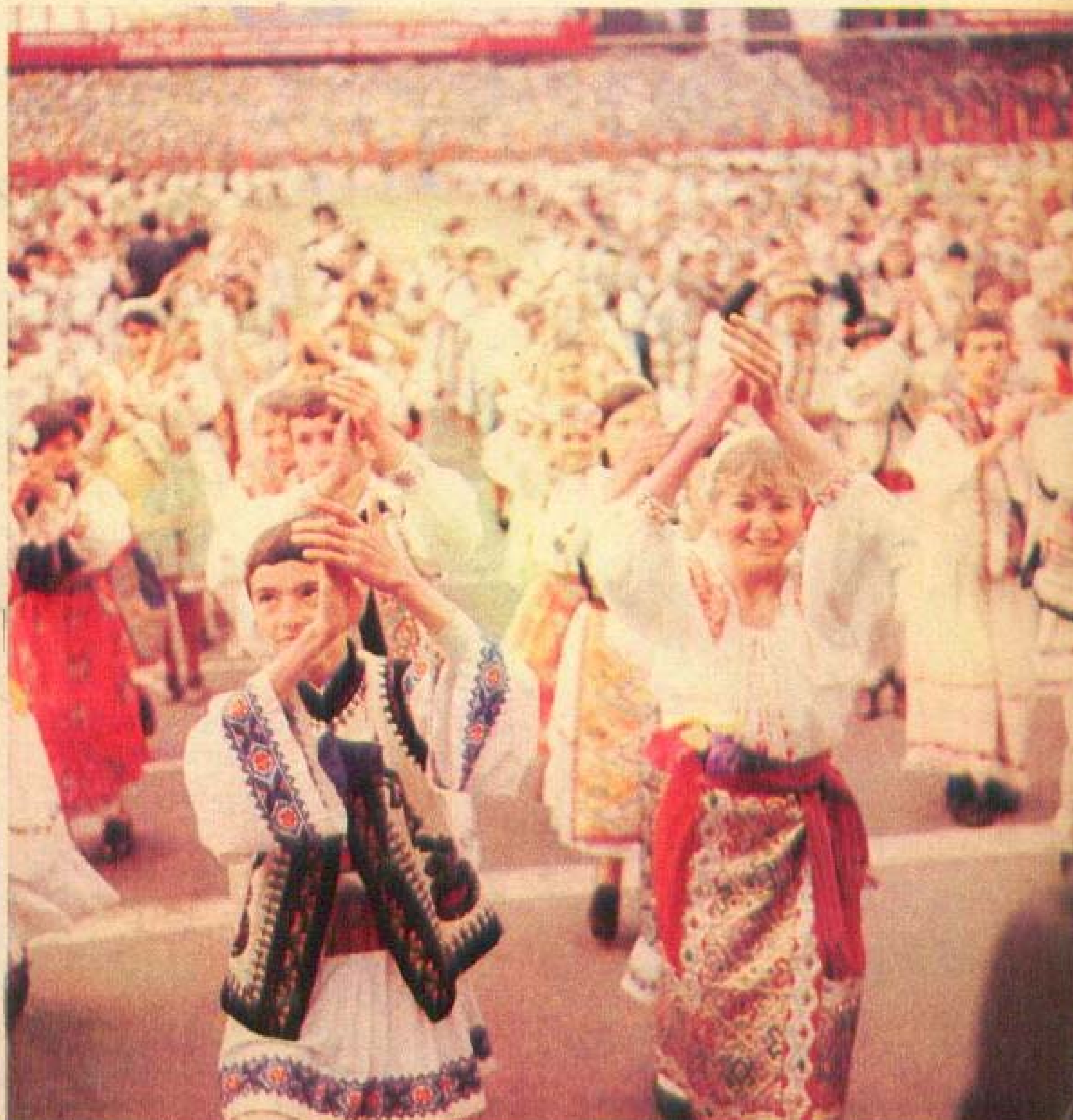
Poate cea mai mare izbîndă în lupta noastră cu timpul: calitatea excelentă a noii generații de constructori ai socialismului.

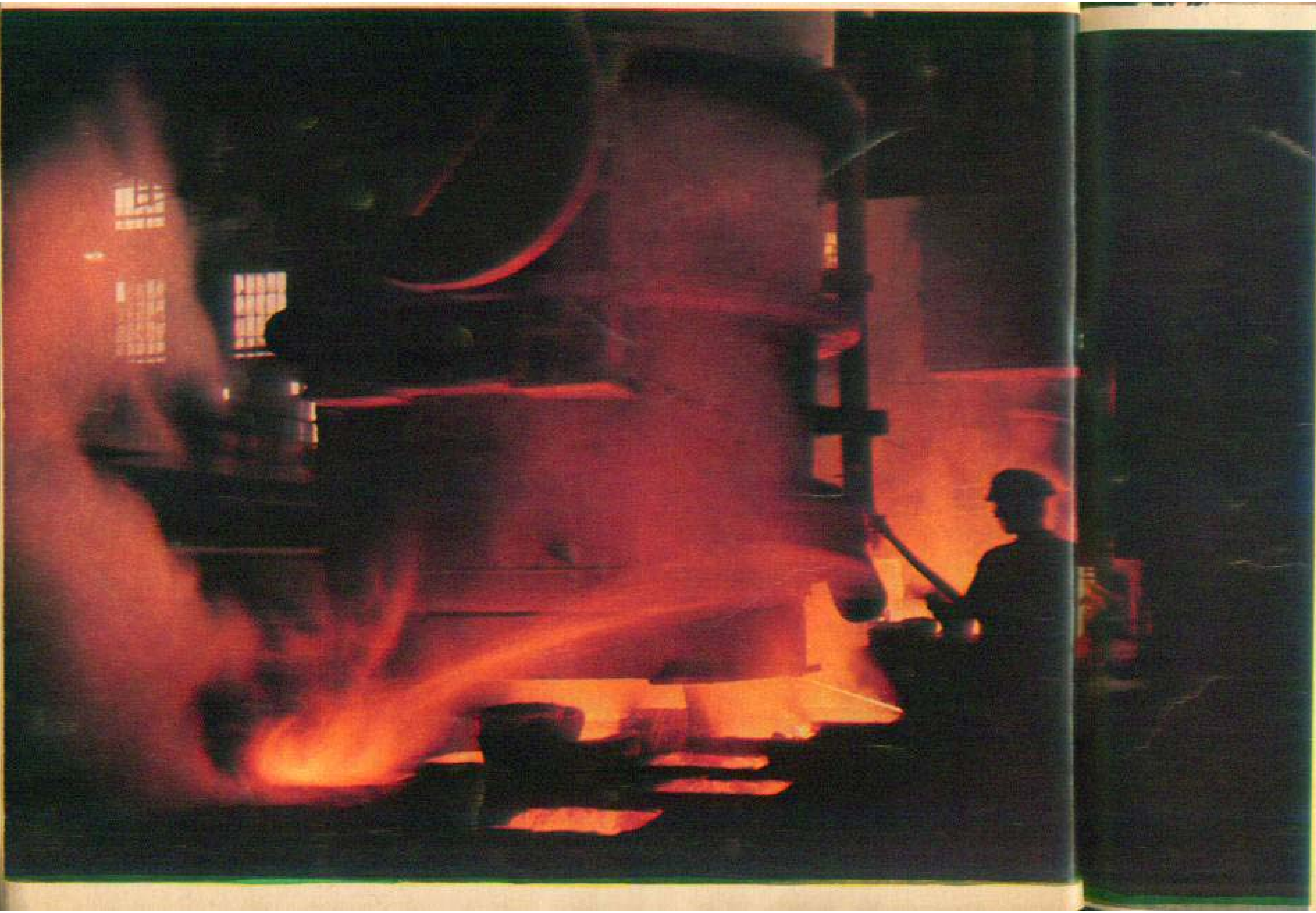
de trai al copiilor noștri, dar și de cel al nostru.

Că vrem să ne oferim cît mai mult belșug și asta cît mai repede, e firesc; însă nimeni nu ni-l dă pe gratis. Binele nu coboară cu hîrzobul din cer. Trebuie să-l smulgem noi, timpului. Or ritmul de muncă socialistă al românilor a demonstrat posibilitățile acestei națiuni conștientă că lucrează pentru ea însăși, a demonstrat că — vizavi de timp — sîntem în stare de un mare miracol; și că — față de soartă — ne pricepem și sîntem în stare să-i fim stăpîni.

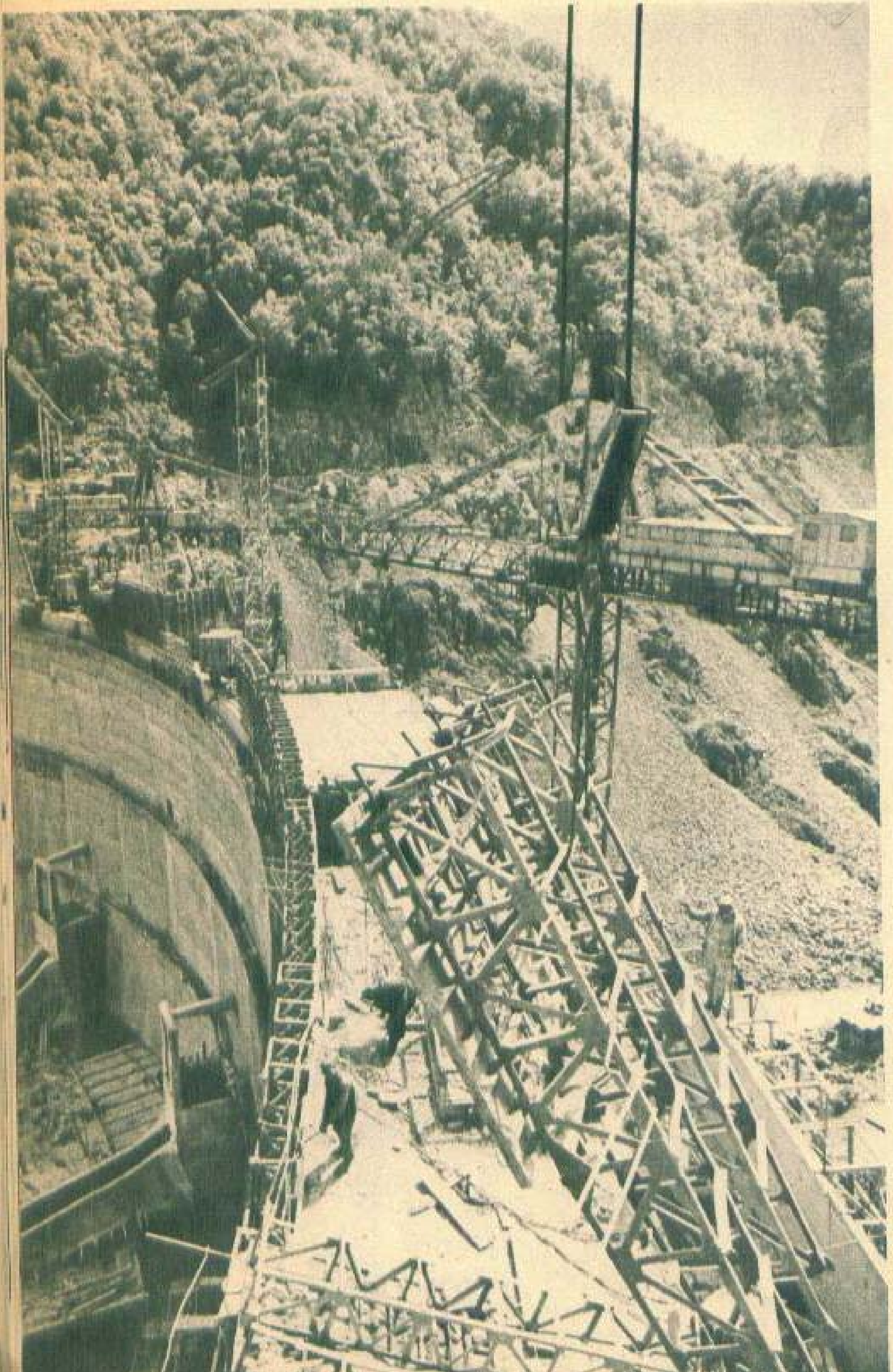
Ne-am propus și iată că prin ritmu-

lupta cu timpul

rile, prin tempo-urile noastre de muncă facem — metaforic, glumeț dar și cu satisfacție, vorbind — să gifiie timpul. Pentru că noi nu ne întrecem numai cu el, ci și cu noi, cu gîndurile noastre.

Un exemplu: am gîndit — și încă bine chibzuit — ca în acest cincinal ritmul de dezvoltare a industriei să fie corespunzător unei cote anuale de 8,5-9,5 la sută. Dar ne-am dat seama — încă de la Conferința Națională din iulie 1972 — că sîntem în stare, și de mai mult. Și iată că, într-adevăr, am ajuns la o viteză de înaintare de peste 12 la sută, iar în 1973, față de 1972, de aproximativ 15 la sută.

Și un al doilea exemplu: stabilisem ca în actualul cincinal să ajungem la o producție de cereale de 14-16 milioane tone; însă încă din '71-'72 acest plafon nu numai că a fost atins, ci a fost chiar și depășit.

Am dat două exemple dar posibilități reale de depășire a sarcinilor cincinalului s-a dovedit că avem în toate sectoarele economiei.

Accelerarea dezvoltării multilaterale economico-sociale a țării demonstrează că românii își respectă timpul lor, existența lor.

Căile prin care căutăm să cîștigăm

O expresie seacă «darea în folosință a obiectivului înainte de termen» are semnificații dintre cele mai bogate: înseamnă și că muncim cu abnegație, înseamnă că sîntem și profesioniști pricepuți, înseamnă că poporul nostru va beneficia mai devreme de producția unor noi hidrocentrale, ori a unor noi platforme industriale, înseamnă că învingem timpul. Am ales această imagine «de la Lotru», tocmai pentru că de acolo vin, deseori, vești despre depășirea vitezei de înaintare a lucrărilor.

Un exemplu de viteză de lucru românească:
construcțiile de pe litoral. Numeroase, dar și cu adevărat frumoase.

lupta cu timpul

timp sînt numeroase, însă — cu capul limpede şi cu ochii minţii larg deschişi — căutăm, tot sub semnul urgenţei, să găsim alte şi alte căi.

Cîştigăm timp, înainte de toate, muncind serios, calificat, dar şi cu abnegaţie. Muncind şi întrecîndu-ne în chip socialist.

Cîştigăm timp şi dobîndim viteză, lăsînd lest. Lestul formelor organizatorice greoaie, al verigilor intermediare de prisos; lestul consumurilor iraţionale, al risipei; lestul birocratismului şi hîrţogăraiei; lestul comodităţii; lestul prejudecăţilor, al conservatorismului şi inerţiei.

Cîştigăm timp educîndu-ne oamenii, profesional dar şi moral.

Cîştigăm timp prin mobilitate. Continua repliere, mereu mai judicioasă, a forţelor a devenit stilul nostru de muncă şi de trai, stilul nostru de luptă cu timpul. Pe unii lucrul acesta îi oboseşte, ba chiar îi dezorientează, dar nu au decît o singură posibilitate: să facă un efort de înţelegere, de adaptare, de integrare.

Pentru că, aşa cum toţi dorim să ajungem cît mai repede la bucurii foarte pămînteşti — de felul serviciilor publice generalizate, ori al încălzirii centrale a locuinţelor, ori al concediilor făcute cu maşina personală, ori al oricărui alt avantaj al civilizaţiei materiale a epocii —, tot aşa, deci cu toţii, trebuie să punem umărul la realizarea concretă a bunăstării.

Şi în contextul bătăliei împotriva timpului, ce au însemnat zilele lui '73?

'73 — acest an în care am realizat o producţie industrială cu aproape 15 la sută mai mare decît în 1972.

'73 — acest an în care salariul nostru real a fost mai mare cu circa 4,5 la sută, decît în '72.

'73 — acest an în care cheltuielile din fondurile sociale de consum, calculate pe o familie, s-au ridicat la circa 7 000 lei faţă de 5 500 cît erau în 1970.

'73 — acest an care a justificat, în proporţii crescute faţă de '71 şi '72, că cincinalul pe care-l parcurgem este cu adevărat un «cincinal al construcţiilor de maşini».

'73 — acest an care şi-a justificat şi propriul său nume de «an hotărîtor al cincinalului».

'73 — acest an care a fost, în lupta noastră cu timpul, o reuşită certă.

'73 — acest an în care lozinca cu care înfruntăm noi timpul: «Cincinalul înainte de termen» s-a dovedit un ţel posibil, un ţel pe care în bună măsură l-am şi atins.

'73 — acest an în care, mai mult ca în ceilalţi ani, am arătat că nu ne preocupă doar viitorul nostru, ci şi cel al omenirii planetei. Vizitele tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi ale conducerii partidului şi statului nostru în-tr-atîtea ţări; vizitele atîtor înalţi oaspeţi la noi, vorbesc limpede despre dorinţa noastră ca timpul viitor să fie un timp al păcii, aşa cum timpul trecut a fost prea mult al războaielor, şi aşa cum timpul prezent e un timp al eforturilor omenirii de a se împăca ea cu ea.

'73 — acest an în care am fost din

O «viaţă la ţară» care se desfăşoară sub semnul urbanizării urgente.

Tinerii au răspuns şi răspund prin fapte **chemării adresate lor de către tovarăşul Nicolae Ceauşescu: «Organizaţi noi şi noi şantiere ale tineretului, participaţi în număr cît mai mare la toate acţiunile organizate de Uniunea Tineretului Comunist** pentru accelerarea dezvoltării **economico-sociale a ţării, pentru îndeplinirea, în condiţii exemplare a politicii partidului».**

lupta cu timpul

Au devenit grăbiți și operativi pînă și moldovenii cei molcomi. Tîrgurile cele dulci devin centre urbane și industriale puternice și cu un tempo de viață nervos. Vasluiul cu noile lui construcții, cu noile sale unități industriale, cu noii săi oameni, este un astfel de exemplu.

nou fascinați și antrenați de ritmul de lucru al secretarului general al partidului nostru.

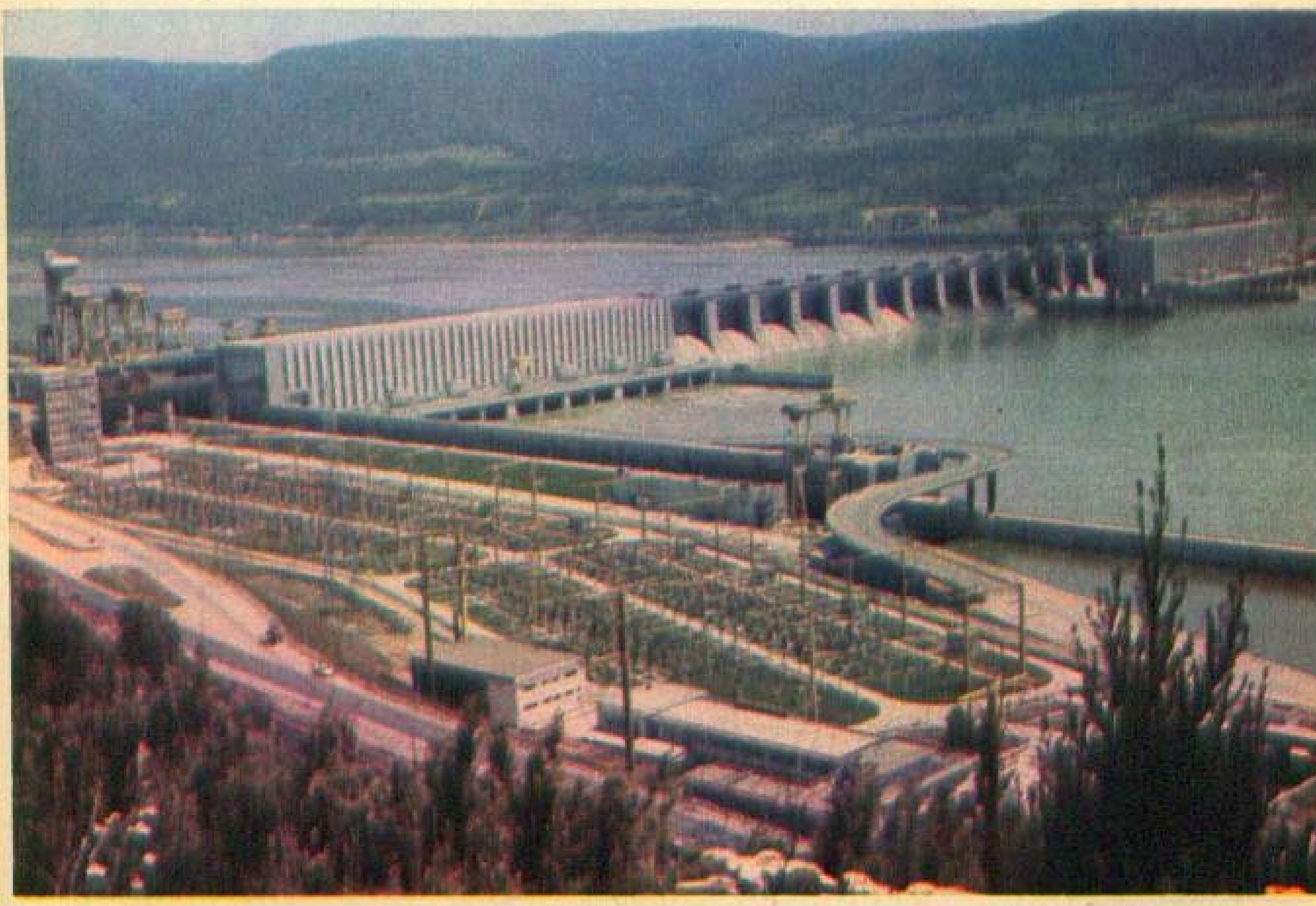
* * *

Firește, oricare dintre noi poate face — în deplină cunoștință de cauză — zeci de afirmații despre '73; eu însă, acum, aici, — în loc de orice altă încheiere și înainte de a vă lăsa să meditați și dumneavoastră înșivă asupra reușitelor noastre din '73 cît și a obligațiilor ce ne revin de-a lungul lui '74 — îmi îngădui o întrebare: v-ați gîndit vreodată cît am regreta dacă, deodată, am pierde tot timpul și toată bunăstarea pe care le-am dobîndit prin «banalele» noastre depășiri zilnice de norme, prin impresionantele noastre depășiri de planuri? Ipoteza e fantezistă, dar v-am propus-o tocmai pentru a înțelege mai bine ce cîștigăm — absolut palpabil — din lupta cu timpul.

NELU IONESCU

Organizarea locului de muncă — o sursă de eliminare a timpilor iroșiți fără rost.

o nouă cîntare a româniei

O nouă cîntare a României

Mă aflam în ziua aceea în Piața Republicii. Lîngă mine, în jurul meu, mai erau 80.000 de inimi. Fremătînd toate de bucuria fără seamăn a clipei. În balconul casei de unde este condusă lupta pentru fericire a poporului nostru, apare bărbatul cu care ne-am obișnuit să identificăm Partidul Comunist Român, România. Piața vuiește de aplauze. Se află aici țara întreagă. Țara la 125 de ani de la Revoluția din 1848, țara la un sfert de veac de la naționalizare. Privesc cerul zilei de 16 iunie. Și chipurile oamenilor. Toți constructori de țară. Ascult cuvîntarea rostită în această zi istorică: «Sărbătorind aceste două momente epocale din istoria României — împlinirea a 125 de ani de la revoluția burghezo-democratică din Muntenia și a unui sfert de veac de la înfăptuirea naționalizării ne plecăm cu venerație în fața înaintașilor care au luptat și s-au jertfit pentru cauza libertății și dreptății sociale a poporului, pentru idealurile socialismului și comunismului. Asemănăm talazul de steaguri și urale cu tabloul de acum 125 de ani de la Iași, de la Blaj, de la Islaz, Craiova și București. Văd căuzașii trecînd pe locul în care ne aflăm noi, acum, îl aud pe Bălcescu spunînd: «Revoluția de la 11 iunie a fost cea mai frumoasă ce s-a întîmplat vreodată la un popor». Aud crîmpeie din cîntarea României. Nemărginită era dragostea de patrie a acestor înaintași în fața cărora ne plecăm cu venerație. Imnurile lor de țară ne răscolesc prelung, ne-aruncă în cea mai îndreptățită și sfîntă invidie. Unde să găsești cuvîntul care să îmbrace sentimentele pentru țara de azi care întrece în frumusețe viziunile lor cele mai îndrăznețe? Priviți România, iubiți înaintași! Mult visata unire abia în anii noștri s-a împlinit pe de-a-ntregul. Uniți întru același ideal, români, maghiari, germani și toate celelalte ramuri trăitoare pe acest pămînt, și-au dobîndit sfintele drepturi, au alungat tiranii și împilatorii, și de 25 de ani se dovedesc vrednici să fie, deopotrivă producători și proprietari. «Sub conducerea partidului comunist, clasa muncitoare și-a îndeplinit cu cinste misiunea istorică, revoluționară, de eliberare socială a tuturor oamenilor muncii, de avangardă a poporului pe drumul socialismului».

Sub conducerea partidului, clasa muncitoare, țărănimea și intelectualitatea, strîns unite prin idealuri comune, au pus bazele unei societăți noi, lipsite de exploatare, au făurit o industrie, și o agricultură și o cultură socialistă. Privesc cu nesaț, cu mîndrie, chipurile contemporanilor mei. Sînt veniți de la furnalele Reșiței, Hunedoarei și Galațiului, din minele de pe Valea Jiului și din citadela tractorului românesc, de la Oradea și Slatina, din Suceava și de la Oltenița, din Constanța și de la Baia Mare. Pe pieptul lor lucesc medaliile, ordinele și stelele muncii eroice, ale dragostei de Republică, ale luptei pentru socialism, semnele demnității, ale omeniei. Aceștia sînt contemporanii mei. Făuritori de țară, ctitorii socialismului în România.

Unde au pierit profeții care aclamau incapacitatea expropriatorilor de a conduce destinele uzinelor preluate de la patroni?

Cifrele actuale includ în ele tablouri de o tulburătoare expresivitate, destinele celor peste 20 de milioane de cetățeni ai României socialiste.

«Noi nu prea am avut o sarcină prea grea la naționalizare. Nu multe au fost obiectivele de naționalizat», mărturisește cu umor baci Kovacs Andrei, directorul Fabricii de confecții Miercurea Ciuc. Altfel arată însă astăzi harta industrială a județului Harghita, datorită politicii juste a partidului nostru comunist de repartizare rațională pe teritoriu a forțelor de producție.»

Și fiecare din cuvintele spuse de acești martori ai adevărului, de acești făuritori de istorie numesc realități economice și sociale greu de imaginat acum trei, patru decenii. Ascult, și prin fața ochilor minții se derulează filmul amintirilor. Mă împresoară imagini de coșmar din «Ciulinii Bărăganului» și din anul de sînge și foc 1907. Ochii noștri nu pot uita priveliștile Griviței în '33, gratiile Doftanei, blazoanele umilinței de pe actele semnate cu degetul de înaintașii noștri. Văd oameni culegînd struguri cu botnițe la gură și barba albă a lui Iorga întinată de noroiul legionar și «Baltagul» ars într-o piață a Bucureștiului și acele chipuri jupuite de pelagră și acele maghernițe sordide din vecinătatea vestitelor «gropi».

Cît de pătimaș iubeam totuși această țară «eminamente agrară». Nu pentru aurul și cărbunele și lemnul ei. Căci nici aurul auriu, nici aurul negru, nici cel verde, nici cel alb nu erau al nostru. O iubeam pentru cel mai prețios aur îmbibat în porii acestui pămînt. Pentru oasele și sîngele strămoșilor noștri. Pentru Sarmizegetusa și pentru sibul demn al Columnei traiane, pentru Gelu și Menumorut, pentru Eminescu și pentru Scrisoarea a III-a, pentru Miorița și pentru Meșterul Manole, pentru lespedea de la Putna și pentru mausoleul de la Mărășești, pentru Padeș și Blaj, pentru Mihai Vodă Viteazul și pentru Bălcescu, pentru aripile lui Vlaicu și pentru nădejdile noastre.

Lacom de noutate, bat fără răgaz drumurile țării. Știu Bicazul de cînd plutele se mai uitau uimite la oamenii care dinamitau munții. Și Slatina, cu dughene dărăpănate și fără uzină de aluminiu, Medgidia cu praf și sacagii, Bîrladul fără fabrică de rulmenți, Săvineștii fără relon, Porțile de Fier fără hidrocentrală, Galațiul fără siderurgie, Tîrgu Mureșul fără superfosfați. Am văzut ridicîndu-se ca din apă retortele argintii de la Brazi, tractoarele Brașovului trăgînd de pluguri pe cîmpiile Asiei și Africii, camioanele și autoturismele românești, înaintînd pe magistralele rezervate altădată doar celor din spița lui Ford, strungurile Aradului și sondele Ploieștiului, locomotivele Craiovei și cazanele Vulcanului premiate la tîrgurile internaționale.

Furați de spectaculosul schimbărilor de peisaj, neglijăm adesea semnificația socială umană a salturilor, a schimbărilor din relațiile de producție din România, din viața oamenilor. Cu mîinile și cu mintea noastră, cu sacrificiile și entuziasmele noastre am ridicat totul. Tot ce se vede este al nostru. Dar ceea ce s-a realizat nu ne mulțumește. Vrem să ne facem țara și viața, gîndirea și simțirea mai frumoase, mai drepte. Să creștem fără încetare avuția națională, nivelul de civilizație. De cînd ne știm sub cerul acestei țări, ne-a plăcut frumosul. N-au fost însă prea lungi și prea dese răgazurile cînd am putut să-nălțăm cîte o Sarmizegetusă și un Voroneț. Meșterii Manole erau siliți să lase prea des mistria și să apuce ghioaga și arcul. Prea multe peșcheșuri și dobînzi a trebuit să dăm în toate părțile. Nu ne-am uitat însă chemarea de demiurgi. Și ce am fost împiedicați să facem, în vremea cînd gîndului îndrăzneț i se tăiau aripile, ridicăm de cînd ne-am luat destinele în propriile noastre mîini, de cînd la cîrma treburilor țării a venit Partidul Comunist. O mare parte din produse purtînd emblema «Fabricat în România» sînt competitive pe piața mondială. În unele domenii deținem

chiar locuri de frunte. Exportăm utilaj petrolier și substanțe chimice, nave și mașini. Construim la mii de kilometri mari combinate industriale; înălțăm orașe întregi în țări cu veche faimă industrială.
Ce portativ generos ne oferă pămîntul românesc! Poeții vòr trebui doar să găsească notele cele mai inspirate.
Analfabet, argat, exploatare, patron, curbă de sacrificiu, lipsa dreptului la vot, eminamente agrară, boier, crimă de les majestate, pelagră, dijmă, rentier reprezintă pentru mulți dintre cetățenii tineri ai României cuvinte de dicționar, nu realități care să răscolească amintiri dureroase. Așa stînd lucrurile, limbajul nostru are nevoie de o mai mare forță de expresie, de noi și noi puncte de referință.

O nouă cîntare a României

Să fim competitivi pe plan internațional! ne-a îndemnat secretarul general al partidului. E imperativul unei epoci, nu doar dorința de mai bine a unui om. E o condiție a existenței. Numai îndeplinind-o putem scurta diferența ce ne desparte de țările cu o civilizație avansată. Și a fi competitiv în secolul XX, înseamnă organizare științifică a producției, a întregii societăți înseamnă înalt profesionalism, prospectarea pieței, folosirea, stimularea tuturor energiilor creatoare, raționalizarea energiei, introducerea automatizării, a calculatoarelor. Dar mai înseamnă atragerea maselor la conducerea treburilor țării. Înseamnă perfecționarea continuă, cooperare cu țările socialiste frățești, cu toate popoarele lumii pe baza independenței și suveranității naționale, a neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc. Înseamnă a milita neobosit pentru pacea lumii, pentru respectarea dreptului internațional, pentru introducerea unor norme noi de conviețuire între țări, indiferent de mărimea sau de puterea lor.

Politica aceasta o înfăptuiește neabătut țara lui Eminescu, țara lui Bălcescu, țara lui Nicolae Ceaușescu.

Mă aflam într-o zi din anul care a trecut în Piața Republicii din capitala acestei țări. Eram acolo 80 000. Era întreg poporul român, aflat în legătură directă cu izvorul acestor cuvinte: «Trăiască România socialistă, minunatul nostru popor, constructor al socialismului! Viață îmbelșugată, fericită, viitor de aur pentru România!» Răsunau aplauze puternice, prelungite. Se scandau minute în șir «Ceaușescu și poporul»! Emoția adîncă se împletește cu luciditatea. Aveam sentimentul plenar că particip la cel mai frumos moment din istoria acestei țări din șirul atîtor momente frumoase și înălțătoare ale României socialiste. Să ne străduim să găsim cuvintele pentru o nouă cîntare a patriei noastre.

CONSTANTIN VIȘAN

CU OCHII CURAȚI...

MISTERELE ȘI BUCURIILE NAIVILOR...

Cu toate că istoria artei consemnează pentru începuturile artei naive fascinanta personalitate a vameșului Henri Rousseau (Le Douanier), astăzi toată lumea recunoaște în creația naivilor o permanență, o realitate estetică a tuturor timpurilor, apropiată în substanța ei de spiritul popular. E teritoriul unde nu pot fi nicicum stabilite ierarhii, șefi de școală, discipoli sau epigoni. Caratele talentului sînt singurele care oferă puncte de sprijin criteriilor.

De neconfundat cu teritoriul artei populare, arta naivilor, așa

Nicolae Popa (țăran cooperator, Tîrpești-Neamț): Sărutul — piatră

Ion Măric (muncitor, Bacău):
Distracție — ulei

CU OCHII CURAȚI...

cum ne avertizează reputatul istoric de artă iugoslav O. Bihalji-Merin, nu poate fi socotită nici curent artistic nici deviere de la curentul principal al căutărilor formale moderne. «*Creațiile lor bizare, și minunate totodată, se situează în afara disputelor estetice în care sînt angajați artiștii profesioniști. Naivii crează spontan și nu ascultă decît de impulsurile secrete ale inimii lor. Imaginile lor poetice încîntă prin sinceritatea inspirației, prin bogăția inconștientă a imaginației. Căci numai naivitatea decorativă și expresia primitivă nu sînt suficiente pentru a crea o artă naivă autentică. Condiția primă este bucuria descoperirii împletită cu resursele enorme ale fanteziei*».

Mediile literare își revendică în mare măsură, și mai întotdeauna pe bună dreptate, meritul de a fi pus în lumină acest teritoriu imens, încă nedesțelenit. Ca și în cazul artei infantile, a creației copiilor, receptivitatea omului de litere s-a deschis mai cu seamă la farmecul anecdotic, la șansa de a citi în sinceritatea gestului spontan mai direct, cursul narativ al fanteziei artistului și de a-l interpreta cu o echivalentă fantezie verbală.

Așa cum se potrivea la începutul acestui secol, cu surle și tobe, au fost impuse argumentele pentru drept de cetate al artei naive și între pionieri s-au situat nume ca Apollinaire și Alfred Jarry. Spiritul de frondă s-a potolit între timp, dar, «naivilor» continuă să li se consacre întinse studii de specialitate, cercetări de frontieră pe temeiuri de psihologie, sociologie și etnologie a creației, mari retrospective și confruntări internaționale.

«Reîntoarcerea la subiect» a picturii, revitalizarea artei culte cu ajutorul «neoprimitivismului» modern, sînt simple formule, dar care acordă în substanța lor credit spiritului de sinteză al artei naive, cursului ei firesc pe vadul confluențelor dintre plastică și literatură.

Și totuși...

Ghiță Mitrăchiță (țăran cooperatist, Birca-Dolj): Țărani la masă

Place oare arta naivă pentru că «povestește», pentru că intenționalitatea artistului este între cele mai accesibile cu putință?

Într-adevăr, toate mărturisirile artiștilor naivi converg către constatarea îndeajuns de banală că ei doresc a spune lucrurilor pe nume, recurg la arsenalul de mijloace plastice cu care s-au putut întîlni într-o viață de cele mai multe ori copleșită de nevoi materiale, iar acest arsenal cuprinde cromolitografia ieftină, tabloul de gang, cartea poștală ilustrată, artizanatul de duzină, panourile de bîlci... Maniera lor se reduce la o sintaxă modestă, personajele apar țepene, frontalitatea arhaică este rareori învinsă, iar cromatica nu apelează decît la rafinamente de instinct.

Dincolo de aceasta însă, lectura operelor ne îngăduie să întrezărim mobiluri subconștiente de uimitoare dărnicie, substanțe sufletești și trăiri de intensități emoționale nebănuite.

«Cazurile» artiștilor români care s-au remarcat în diverse manifestări internaționale sînt dintre cele mai elocvente.

Ion Niță Nicodin, locuitor al unui cătun din Munții Apuseni, cînd vrea să se destăinuie, nu insistă decît pe faptul că «ar dori să știe și alții (de pe la București) cîtu-i de frumos pi la noi» iar scenele pe care le pictează își au în aceste puține cuvinte toată originea: Tîrgul de la Muntele Găina sau «Udatul păstorițelor și a vitelor, să aibă vacile lapte mult», «Aule-Pavele sau strigarea peste sat», «La cazanul de țuică» sau «Cînd a plecat feciorul la școală și și-a

Constantin Stănică (vopsitor, București): Flori — *ulei*

CU OCHII CURAȚI...

Tita Anuța (țărancă, Săpînța-Maramureș): Nuntă — *tempera*

luat rămas bun» etc. Ar greși cine l-ar considera peisagist pornind de la leit-motivul naturii care este spațiul său plastic frecvent. Tablourile sale nu sînt lucrate «la fața locului» ci sînt evocări, reconstituiri ale unui real adunat în amintiri, frumusețe în ipostaza mentalității acestor locuitori ai munților. Niță ilustrează un univers pentru a-i surprinde esențialul și nu o realitate fragmentată de simultaneitatea observației. Casa și grădina, munții împăduriți și satele resfirate, obiceiurile și ocupațiile zilnice, sărbătorile, primăverile și iernile încărcate de zăpadă, totul capătă la Niță Nicodin valoare de realitate, permanență, realitate-spectacol. În tablourile lui Niță pot fi surprinse, ca de altfel în creația multor artiști naivi, numeroase imperfecțiuni. Dar în foarte puține cazuri întîlnim atîta elocvență a atmosferei și nuanțelor, atîta plăcere detașată a plasticizării, nu exagerînd detalii, ci integrîndu-le marelui ansamblu în care devenim oaspeți în chipul cel mai firesc.

Dacă moș Ghiță Mitrăchiță din Birca-Dolj s-a bucurat în ultimii ani de o susținută popularitate este pentru că tablourile sale nu sînt atît pictură, cît imagini-ilustrație cu care participă la viața colectivă a satului, din punctul de vedere al unui hîtru căruia gluma i se potrivește de minune: «Ieri — paparudele, azi — motopompele», «Ieri babele, azi dispensar», «Fîntîna mireselor» sînt anecdote — atitudine sau ceea ce numim noi azi folclor nou. Fiecare tablou este împodobit cu versuri, care adaugă partea lor de haz spontan scenelor viu colorate și personajelor inventariate primar, serial.

Un «caz» cu totul diferit este cel al lui Pavel Biro din Arad. Naturalist cu numeroase succese profesionale de botanist și pomolog înainte de pensionare, Biro pictează pentru a destăinui experiența sa în domeniul explorării naturii, cu un procent

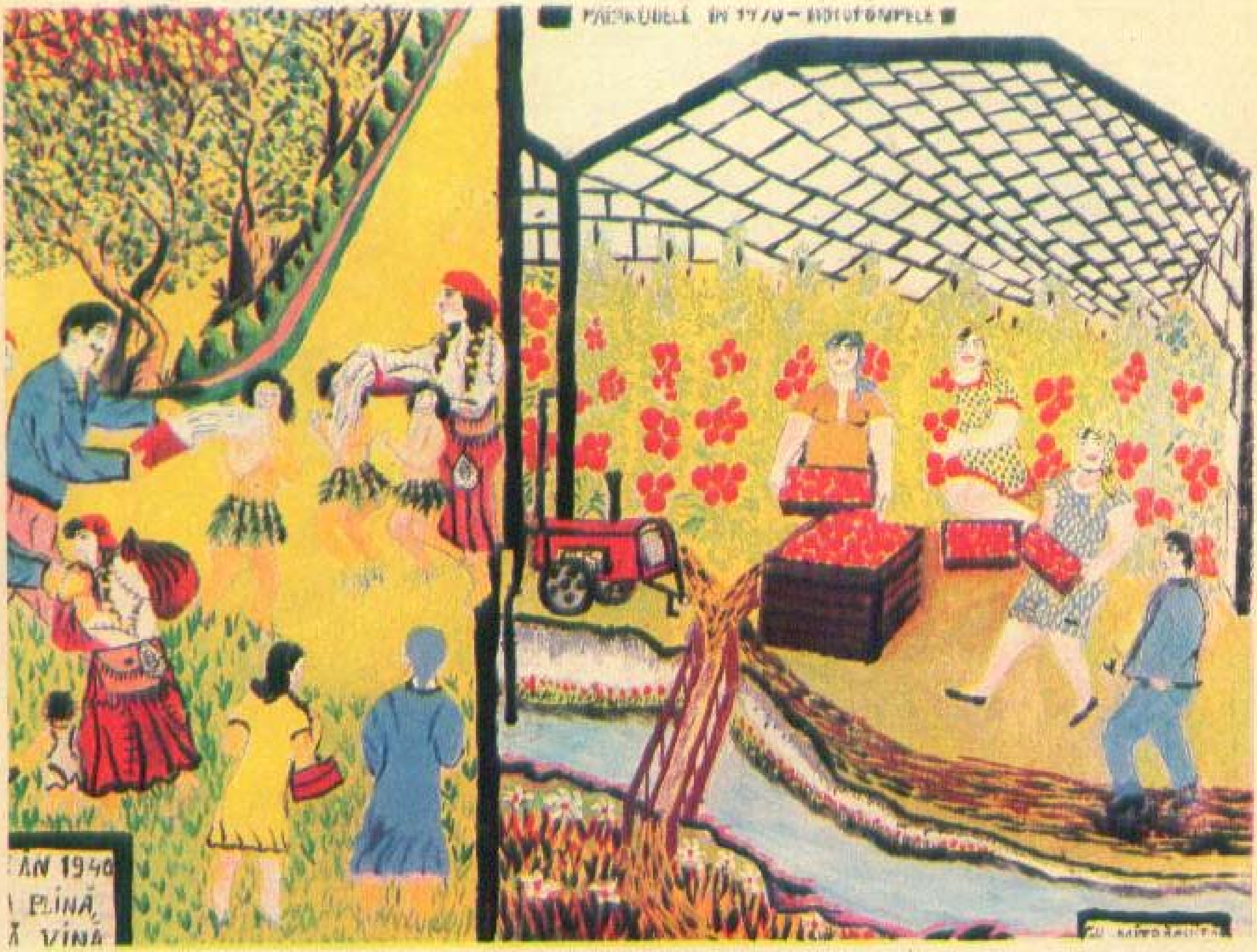
Gh. B. Negru (muncitor forestier. Lerești-Argeș): Flori — ulei

din ceea ce s-ar numi «curiozitate științifică», a cărei sens didactic îl enunță chiar în titlurile micilor sale tablouri («Lecție de înot la rațe sălbatice», «Luptă pentru supraviețuire», «Primăvara în pădurea Ciala» etc.).

Intenția de a demonstra și virtuozitate ne explică de ce soluțiile sale sînt miniaturale, de ce tablourile sale nu depășesc 15-20 cm latura. Biro dorește să supună unui examen analitic imaginea pe care ține s-o stăpînească în ansamblu cît și în detaliu. Dar în pofida acestor intenții științifico-didactice, sau poate tocmai din această cauză, tablourile sale capătă atîta candoare infantilă, atîta savoare. O familie de potîrnichi sau o scenă zilnică din viața căprioarelor pictate de Biro ne poartă în intimitatea solitară a naturii, implicîndu-ne măcar și pentru o clipă într-o vîrstă a curiozității native, într-o copilărie în care se anunță vacanțele cu excursii, cu peripeții și cu taine care își așteaptă solemn dezlegarea.

Cu Gheorghe Sturza din Botoșani lucrurile s-au petrecut astfel: deoarece a fost electrician și a dus diverse activități sociale, după pensionare nu s-a lăsat convins să renunțe la preocupări colective și în consecință s-a decis să picteze un tablou în care să prefigureze un sat al viitorului, în sprijinul expres, voluntar bineînțeles, al comisiilor de specialiști însărcinate cu problemele sistematizării rurale. Tabloul l-a

Ghiță Mitrăchită (țăran cooperatist. Bîrca-Dolj): Ieri paparudele — azi motopompele — ulei

CU OCHII CURAȚI...

trimis la București în acest scop, dar el a ajuns într-o expoziție republicană a artiștilor amatori, unde a fost premiat.

Solicitat de pictură, el a descoperit-o bizuindu-se pe dorința de a înfățișa cu exactitate ceea ce știe și concepe despre realitate. Dar metoda sa, oricît de riguroasă, îl conduce totuși spre poezie. Plin de vitalitate, mîndru de noile sale preocupări, Gheorghe Sturza transcrie de fapt sentimentul zilelor sale senine, plăcerea, delectarea pe care i-o procură plimbările în parcul orașului și printre clădirile ce-i solicită atîtea amintiri, reînviate de o retină exuberantă, în care nostalgia își strecoară arareori, ușoare umbre.

Despre Constantin Vasilescu, autorul unor cicluri de piese de sculptură mică (între care «Amintiri din copilărie» de Ion Creangă) criticul N. Argintescu-Amza scria acum aproape 8 ani: «Socotim că este chiar una din revelațiile acestei bienale (1965 n.n.) din mai multe motive, care ar implica o cronică specială... Aici găsim o plenitudine, o rotunjime, o desăvîrșire a mijloacelor expresive, o intuiție subtilă și neartificială, nemanieristă, neșovăielnică, a virtuților lemnului, care ne înfățișează un artist în sensul cel mai complet al cuvîntului».

Astăzi, ca și atunci, Constantin Vasilescu își distribuie în mod egal pasiunea între sculptură și... pescuit. Nimic nu l-ar putea convinge să acorde vreuneia prioritate, pentru că, rezistent la capcanele orgoliului, el simte și vrea să-și asigure doar valoarea «terapeutică» a creației sau mai degrabă echilibrul unor bucurii permanent regeneratoare.

Creațiile acestor artiști ca și ale lui Vasile Filip din Baia Sprie, Savu Alexandru din Poenari-Ilfov, Ghiță Mitrăchiță din Birca, Dolj, au constituit centre de atenție în numeroase expoziții naționale și internaționale din ultimii ani.

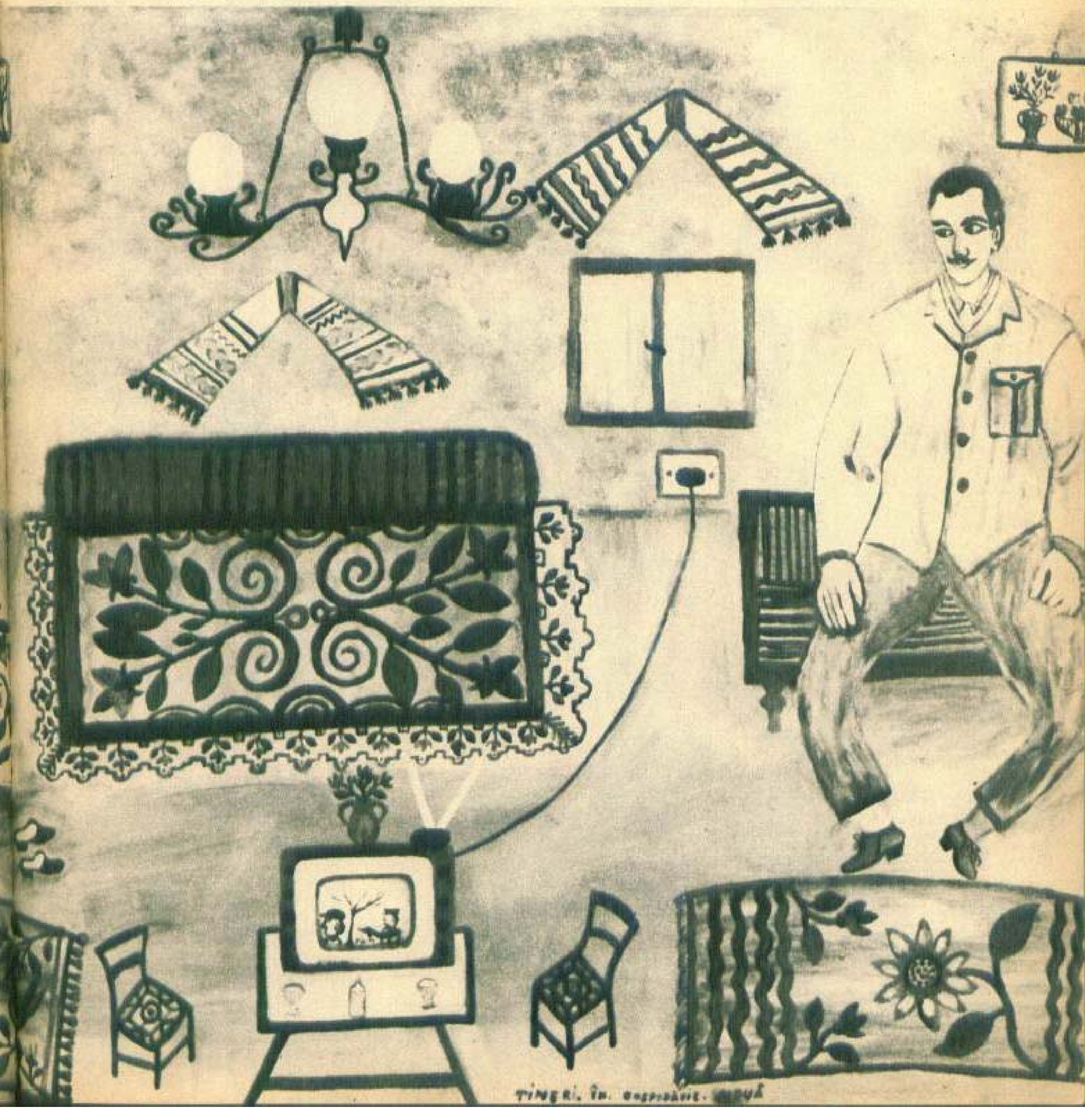
Există, în interesul pe care lumea contemporană îl manifestă față de arta naivă,

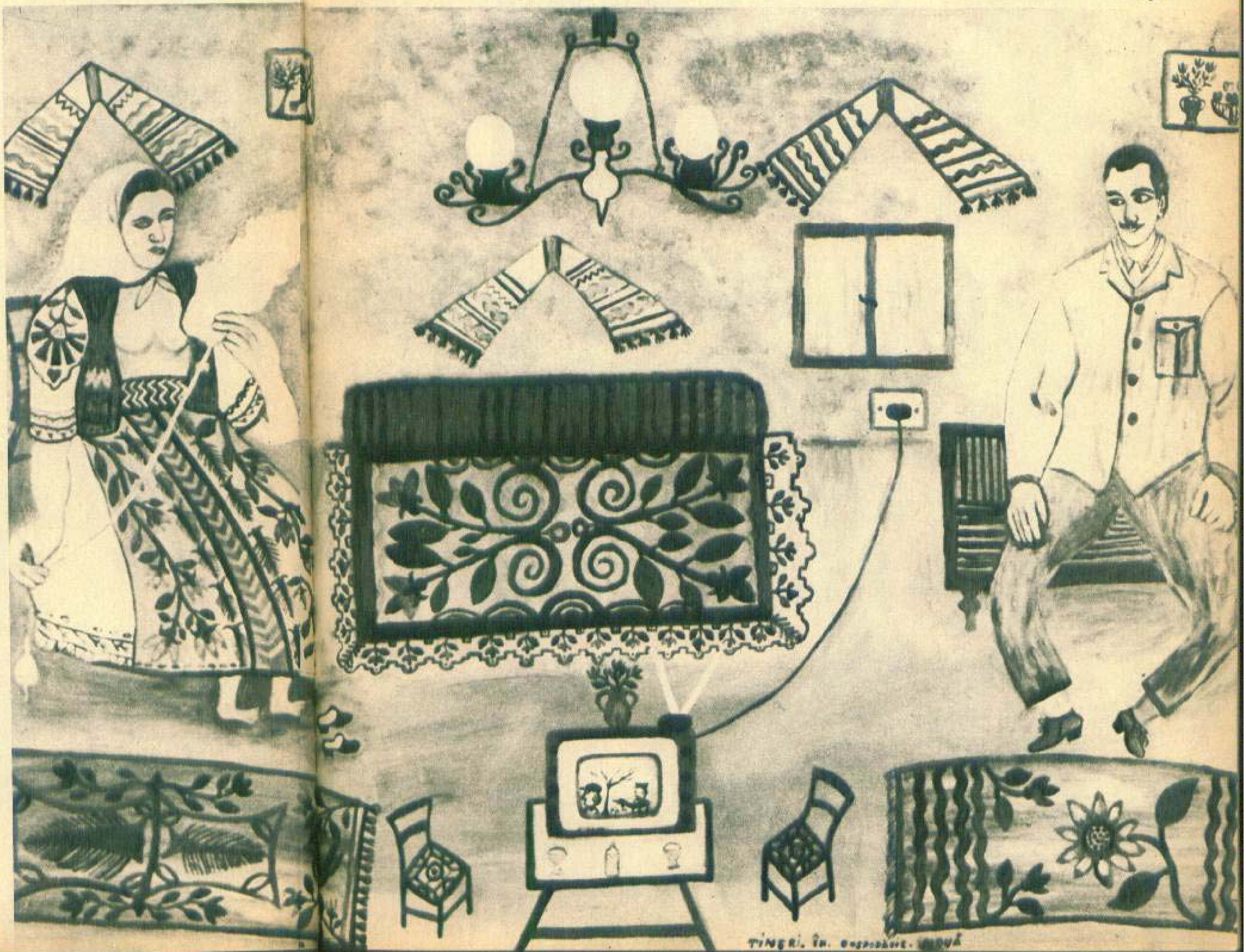
Constantin C. Florea (tapițer, București): Peisaj de iarnă — *ulei*

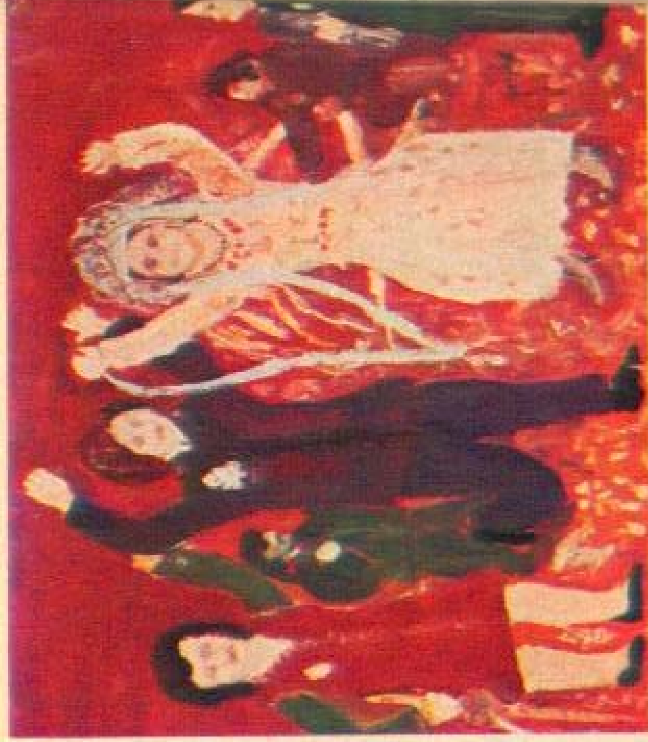

Doja Gheorghe *(muncitor, Lugoj)*: Bătrînețe — *ulei*

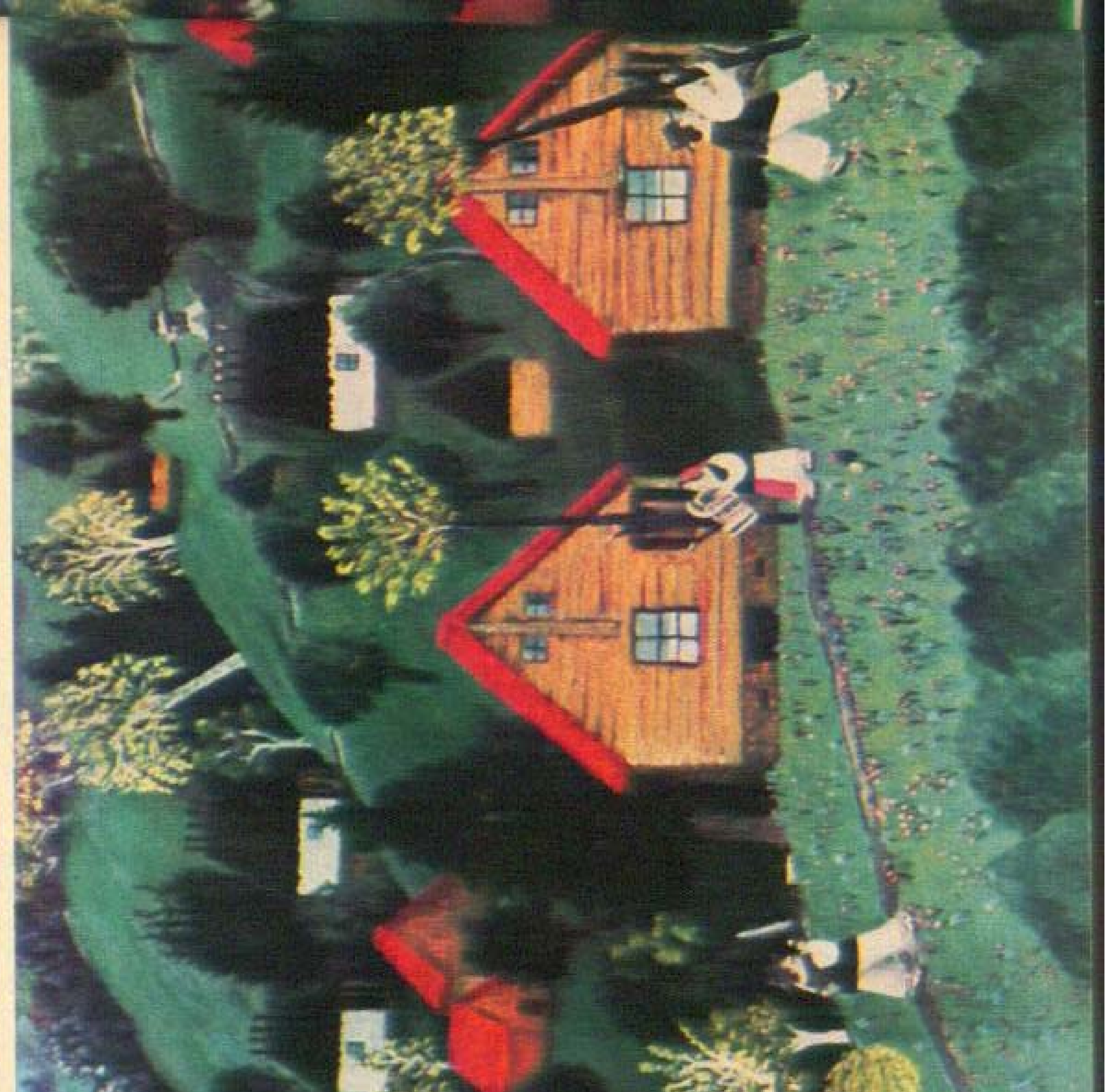

Doja Gheorghe (muncitor, Lugoj): Bătrinețe — *ulei*

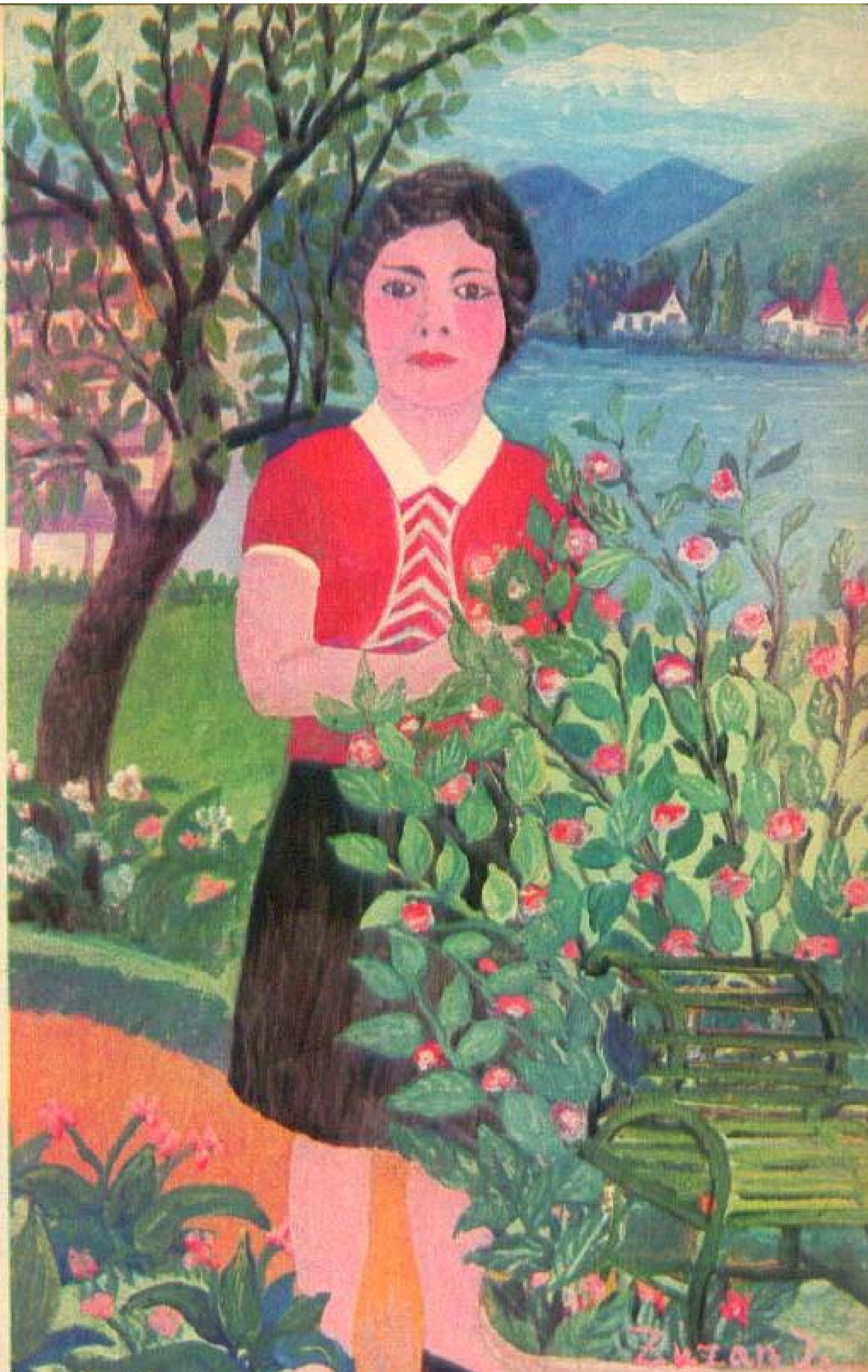
CU OCHII CURAȚI...

o invitație. Ea vine dintr-o necesitate de reintîlnire cu valorile spirituale ale omului simplu, cu natura, cu sentimentele noastre fundamentale. Există aici o complicitate cu simțul umorului sau ceva asemănător, cu aspirația către dreptul niciodată scris dar atît de omenesc de a «greși», dreptul la stîngăcii, la acea stîngăcie căreia într-un moment de sublimă luciditate doar Lucian Blaga i-a acordat «rang de noimă».

◀ Ion *Măric (muncitor, Bacău)*:
Jocul miresei

◀◀ Ion *Niță Nicodin (pensionar, Brusturi-Arad)*:
Autoportret în grădină — *ulei*

◀ Ion Niță Nicodin (pensionar, Brusturi-Arad):
Autoportret în grădină — *ulei*

Iosif *Zuzan (miner, Baia-Sprie)* ▲
În grădină — *ulei*

◀ Ion Niţă Nicodin (pensionar, Brusturi-Arad): Autoportret în grădină — ulei

MARINARII NOȘTRI PE MĂRILE LUMII

Un milion și jumătate de marinari există în lume. Dintre aceștia, cîteva mii trăiesc la Constanța și s-au născut în Topalu, Bildari, Cluj, Mediaș, Caracal, Găvănești, Brăila, Negrești, Poenița, Nucet etc.

Locul omului e lîngă nevastă și copii, spun marinarii. Desigur, în trecere pe acasă, știu eu, de la Mogadiscio spre Liverpool. Mai spun: ne-am ales meseria asta fiindcă, oricum, cineva trebuia s-o aleagă.

Visul marinarului nu e marea, ci uscatul; e drept un uscat cît mai aproape de apă.

Li-e dor mereu de locul unde nu sînt; acasă li-e dor de depărtare și-n depărtare duc dorul duminicilor în familie.

Navele poartă nume de orașe: Pitești, Sinaia, Reșița, Tg. Mureș; sau de județe: Oltenia, Argeș etc. Sînt nave specializate: petroliere, mineraliere, pentru transportul vitelor, al cerealelor, și nave bune la toate. Unele au trasee fixe, ca troleibuzele, nave de linie adică. Navele sînt azi în Madras, mîine în Tahiti, unde e nevoie de ele. Există vase mici și vase mari: aproximativ cinci categorii după greutatea încărcăturii. După greutatea vasului sînt salarizați și marinarii. Cele mici se învîrt prin preajma casei: Spania, Liban, Algeria. Giganții fac înconjurul lumii. O călătorie pe «Sinaia», de pildă, durează zece luni. Pe «Dobrogea», 11 luni. Recordul îl deține «Hunedoara» cu 13 luni. Ca să ajungi pe una dintre aceste nave trebuie să fi terminat liceul și să fi urmat după aceea școala de ofițeri de marină. Condițiile de admitere sînt cele obișnuite: cultură generală și calități specifice meseriei: echilibru fizic și psihic.

Pe mare, cele mai multe scrisori în țară le trimit burlacii. Familiștii scriu una-două cărți poștale de rutină. Cuvintele ca și sentimentele acestora din urmă sînt, desigur, cunoscute și repetate de atîtea ori, iar evenimentele nu pot fi decît cele trecute în jurnalul de bord: Mare cu hulă. Nimic neobișnuit.

Scrisorile de acasă sînt mai numeroase: tot dorul celor care rămîn e mai mare. Și noutățile sînt mai multe. Evenimentele curg în afara vieții marinarului. Le regăsește concentrate în porturile de escală.

«Dragul nostru, încep invariabil știrile celor rămași; află despre noi că sîntem bine sănătoși ceea ce îți dorim și ție din tot sufletul. Tu să nu duci grija noastră, că noi sîntem împreună cu toții și te așteptăm cu drag».

Celor de pe mare nu li se transmit decît veștile bune. Așa cere o veche tradiție marinărească.

Număr treptele, am coborît 15 sau 17, Constantin Bucur, secundul vasului «Pitești» îmi face semn să continui: abia de aici începe sala mașinilor. Cobor încă pe atîtea trepte, caut o comparație, nu găsesc decît una banală cu subteranul unei hidrocentrale sau cu o uzină

de război deși n-am văzut în viața mea așa ceva, plăcile de tablă tremură sub picioare, în jos multe alte trepte și mașini, urmăresc buzele însoțitorului, întoarce adesea capul, nu-l pot urmări, îi strig că renunț la explicații, nu aude și nu-mi rămîne decît să admir manetele de acționare și încîlceala de țevi de care mă tot feresc fără să reușesc întotdeauna. Aici lucrează motoriștii.

Pentru ei optimismul este o deformație profesională tot la fel cum pentru cei de pe punte este mersul legănat.

Cei de pe punte i-au poreclit «surzii», fiindcă s-au obișnuit să strige chiar și pe uscat. Ei conduc uzina din interiorul vasului, de ei depinde ca zgomotul care îi fac bizari la suprafață să nu înceteze niciodată. Liniștea îi stînjenește, nu se simt în largul lor decît în subteranul cu mașini și acasă, uneori, mai uită că fiul de zece ani ar trebui să fie în clasa a treia.

Ion Secotă este motorist pe nava «Pitești». Originar din Tg. Jiu, ajunge în Constanța prin anii '40 și se angajează ucenic la C.F.R. Palas. Navighează doar de doi ani. E convins că marea îl va vindeca de o neurastenie mai veche și fiindcă are nevoie de liniște a deprins un adevăr simplu: pe vas să nu te cerți cu bucătarul. Deși la urma urmei orice marinar adevărat e bolnav de stomac sau de rinichi. Asta te duce cu gîndul la călătoriile lungi de zeci de zile, la apa de tanc, la lipsa prospăturilor. Boli profesionale, ele nu te fac inapt de muncă, cum se întîmplă cu slăbirea vederii sau a auzului. Astenia este și ea o boală marinărească, dar nu iremediabilă. Știți cum sînt bărbații singuri: se îmbolnăvesc de astenie. Ca să omori timpul cumperi o maimuță în Madras, îi faci haine, o îmbraci și te plimbi cu ea de mînă pe punte. O sută de metri dus, o sută de metri întors, treisprezece metri de-a latul.

Pe Ion Secotă l-au impresionat orașele Barcelona și New York. În ce privește locurile pe care le-a vizitat. Nu uită clipa din fața vitrinei magazinului din Rotterdam cînd a descifrat literele minuscule de pe un obiect: Topoloveni, România. A întîlnit mai tîrziu tractoare românești în Egipt, vapoare construite la Galați sub pavilion grecesc, persistă emoția aceea dintîi.

Paradoxul marinarilor: generoși la plecare și irascibili la sosire. După ce aproape zece luni n-au văzut decît apă e bine ca la întoarcere să nu dai ochii cu ei, povestește Nicolae Ciobănel, din punctul de vedere al salariatului la serviciul personal. Sînt neînduplecați în privința drepturilor lor: compensații, concedii — iar pofta lor de viață e într-o permanentă contradicție cu bolile profesionale.

Constantin Bucur a beneficiat doi ani la rînd de concedii cam în aceeași perioadă. Are două fetițe: una de doi ani și șase luni, cealaltă de un an și șase luni. Dragoș Reus n-a mai fost în concediu de cinci ani și se gîndește la însurătoare. Sînt lungi concediile marinarilor, după ele, cu anii, călătoriile devin lungi și escalele prea scurte.

Îl întreb pe Nicolae Moise, directorul flotei comerciale, ce simte un marinar pe uscat. Răspunde: ce poți simți cînd nevasta îți strigă dimineața din bucătărie: hei, comercialule, ia sticlele astea și du-te în comerțul socialist să le umpli cu lapte. Dar e mai plăcut, sincer vorbind, decît să fii trezit de ofițerul de serviciu. Adică găsim justificări pentru toate. Acum un an s-au împlinit douăzeci de ani de la terminarea liceului. Eram în Anglia. Am trimis o telegramă la Mediaș, de unde sînt. M-am căznit să scriu ceva deosebit; n-a ieșit nimic. Le-am trimis un text oarecare. Mai tîrziu colegii mi-au spus că a fost mai impresionant decît dacă aș fi fost prezent.

Un vas este, indiferent de mărime, un microunivers unde nici o muncă nu este omisă. Secundul este și infirmier. O injecție, un antinevralgic, o compresă. Pînă și peștii din acvariu au rău de mare: devin nervoși, nu mănîncă. Ofițerul trei este și dactilograf. Tot el ține evidența membrilor echipajului, organizează aniversarea zilelor de naștere, sărbătorirea noilor-născuți și în general a oricărui eveniment mai important de pe vas sau din familiile de acasă. Firește în colaborare cu bucătarul și sub îndrumarea comandantului. Acesta din urmă e de neînlocuit: doar el are dreptul să decreteze starea de urgență pentru scoaterea de sub sigiliu a tirbușonului.

Șeful electrician răspunde din partea grupei sindicale de resortul cultural. Marinarii iubesc romanele de acțiune și dacă ești mai tînăr îți tapetezi cabina cu poze din revistele «Femeia», «Flacăra», «Cinema», îți închipui că ești acasă, te gîndești la ce n-ai făcut, la ce mai trebuie să faci și la rostul omului în această lume. Iei ultima scrisoare de-acasă, o citești deși o cunoști pe dinafară, literele mici scrise cu pixul pe care i l-ai adus tu însuți îți poartă gîndurile spre serile de iarnă sau primăverile din școală și recitești paragraful unde soția scrie că duminică a ieșit la munca voluntară în jurul blocului, munca afară i-a adus aminte de tine, a adormit extenuată și n-a mai apucat să treacă pe la socri să vadă copilul, care e sănătos, cuminte și întreabă de tata.

În Manchester sînt cinci ecluze, poduri, canale, o zi și o noapte durează manevrele de intrare în port, urmează formalitățile, încărcarea, reparațiile, remedierea avariilor, organizarea serviciilor de zi și de noapte, nu poți spune că ai prea mult timp liber. Cum e Manchesterul, Tudore? vor întreba cei de-acasă, rudele, prietenii. Cum să fie, un oraș ca toate orașele. Muncă. Dar nu spune nimeni așa, inventezi, ca să fii crezut. La drept vorbind ar merita chiar și numai pentru asta să umbli, să vizitezi, dar orașul

MARINARII NOŞTRI PE MĂRILE LUMII

nu e colea, banii sînt pentru a fi chivernisiţi şi oamenii nu merg cu lunile pe mare ca să se distreze, ci ca să cîştige bani: o muncă cum sînt toate muncile. Şi apoi în oraş eşti singur, pe cîtă vreme în port te aşteaptă un meci amical de fotbal cu vasele celelalte. Şi un meci de fotbal e cu totul altceva, comunici, eşti viu, simţi pe margine susţinătorii, eşti încurajat, altfel decît în serviciul de cart, mai sincer, spontan. Orgoliul marinarilor e la fel cu al tuturor oamenilor. Seara, în cabină, somnolezi plăcut, retrăieşti emoţiile, încurajările, auzi aplauzele, şi fără să vrei te trezeşti la masă aşternînd primele rînduri acasă: Dragii mei, sînt fericit, e atît de plăcut să trăieşti în lumea asta...

E prima noapte de odihnă adevărată.

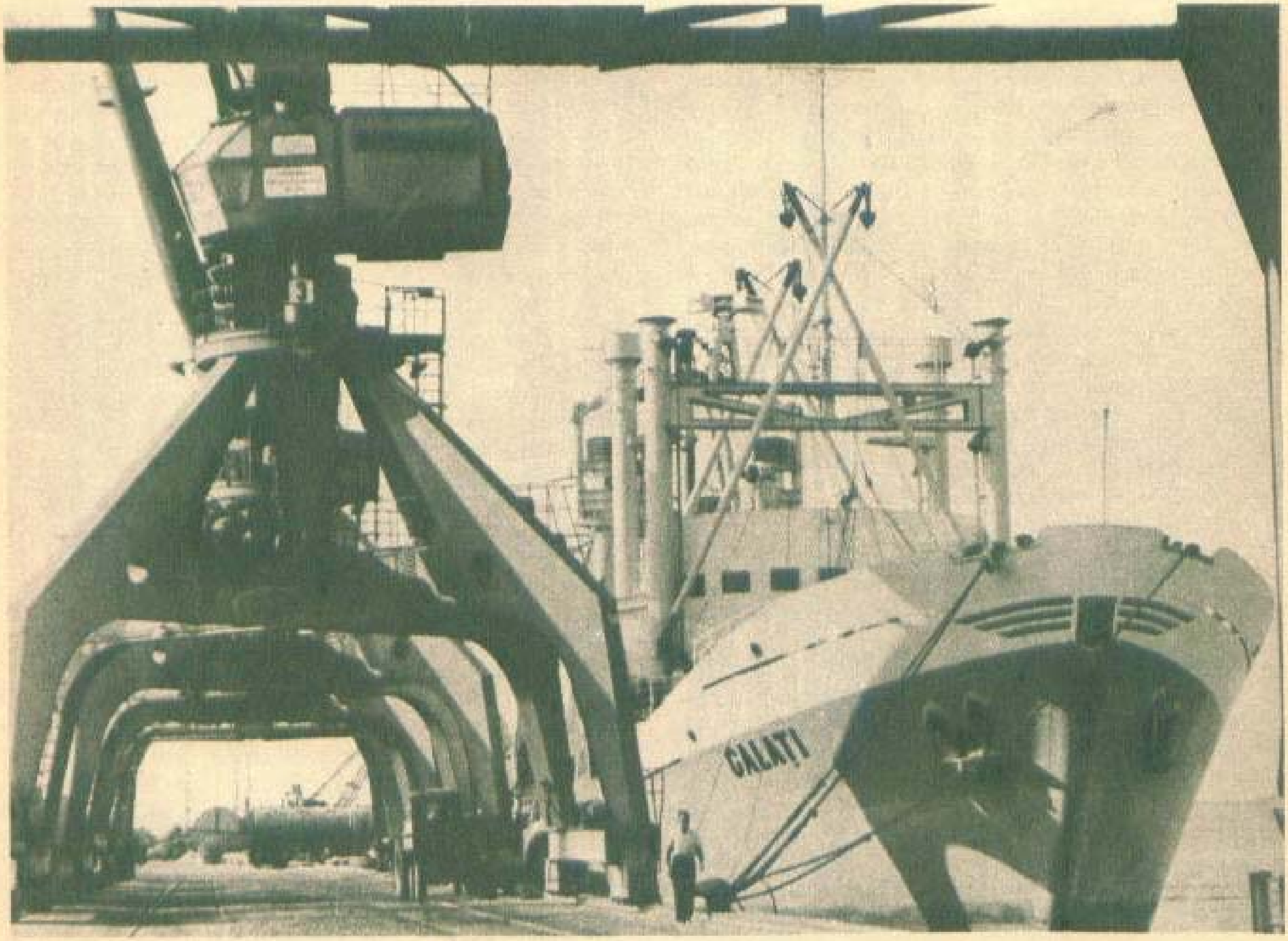
Marinare, trezeşte-te!

Uşoară şi frumoasă meserie aveţi, îmi spune timonierul. Adaugă: Ştiţi în cîte feluri se împart oamenii?

Răspund, fireşte, nu. El: în mulţumiţi, nemulţumiţi şi luptători.

Cîteva mii de marinari trăiesc în portul Constanţa. Au familii, copii, rude, ciudăţenii şi defecte, griji mari şi mici, ca şi bucuriile. Adică cîteva mii de oameni care lucrează în flota comercială a ţării.

NICOLAE CRISTACHE

ERATĂ

La p. 263 (explicaţia ilustraţiei)

Se va citi: Atena. Vederea Acropolei.

Coloana 3, rd. 22 de sus în jos se va citi: „vivre le plus possible".

UN AUTOGRAF PENTRU DVS

SOPHIA LOREN

COPIII CRESC NU NUMAI CU LAPTE, CI ȘI CU DRAGOSTE

Mult timp medicina a fost convinsă că bolile îşi au originea în activitatea unor factori agresivi, care ţin în exclusivitate de lumea materiei propriu-zise, concretizaţi în traume de tot felul: noxe fizice sau chimice, agenţi microbieni sau virali etc. Chiar diversele manifestări psihice, exteriorizînd o suferinţă a sistemului nervos sau o suferinţă somatică, au fost şi ele interpretate tot ca modalităţi de reacţie ale organismului în faţa unei agresiuni patogene.

Această viziune unidirecţională a deturnat atenţia slujitorilor lui Asklepios de la fenomenul exact invers, în virtutea căruia *şi o perturbare psihică oarecare, poate, în anumite condiţii, să declanşeze* — pe diferite căi — *o boală organică propriu-zisă*. Abia în ultimele decenii şi mai ales în ultimii ani, medicina a intrat în posesia unor date experimentale care atestă faptul că factorii psihici se pot comporta faţă de organism asemenea unor factori microbieni. În condiţiile în care stările tensionale se instalează la cîrma ambarcaţiunii umane pot apare tot atîtea modificări care să ducă la îmbolnăvire. Mai mult încă: exact aşa după cum un individ reacţionează în mod diferenţiat în faţa unei agresiuni microbiene tot diferenţiat va reacţiona şi în cazul unei anume *agresiuni psihice*. Unii indivizi nu rezistă, după cum ştim, atacului mai mult sau mai puţin susţinut şi mai mult sau mai puţin nociv al unor microorganisme patogene şi, în consecinţă, se îmbolnăvesc. Aceeaşi dinamică reacţională există şi în ceea ce priveşte agresiunea unor factori psihofamiliali sau psihosociali, care, şi ei, virtualmente sînt patogeni!

BOALA ŢÎŞNEŞTE ŞI DIN SCURTCIRCUITELE PSIHICE

Trebuia însă găsit un argument fiziologic, o demonstraţie pe calea experimentului care să demonstreze faptul că o dereglare psihică, o viciere a echilibrului afectiv, o stare tensională, pot declanşa modificări fiziologice, care la rîndul lor să determine modificări morfologice. Din acest scurtcircuit ţîşneşte frecvent boala!

Atenţia cercetătorilor a fost atrasă în special de două catecolamine — adrenalina şi noradrenalina — care pot fi detectate în urină. Ele sporesc cantitativ în timpul stărilor tensionale, cărora de altfel le constituie coordonatele chimice absolut esenţiale. Aceste substanţe cresc sub raport cantitativ ori de cîte ori stimuli fizici, dar în special psihici, acţionează asupra sistemului nervos simpatic al glandelor suprarenale. O stare tensională, o stare conflictuală presupune, aşadar, în mod obligatoriu, un asemenea exces adrenalinic, care şi el la rîndul lui poate acţiona în sensul producerii unei boli: o hipertensiune arterială sau un ulcer, de exemplu. Multipli factori agresionali acţionează astfel. Pînă şi o inactivitate forţată, putînd genera la unii indivizi, mai activi de felul lor, *o stare tensională*, poate deveni cauza reală, disimulată, a unei veritabile regresiuni fizice şi mentale.

Plictisul, singurătatea, nerealizarea, ca şi frustările de tot felul se pot comporta ca factori agresionali, declanşînd modificări organice mai mult sau mai puţin manifeste. Insuficienta oxigenare a organismului, deasemeni rezultînd uneori din stări tensionale, va contribui la creşterea cantităţii de adrenalină şi noradrenalină din sînge şi, implicit, şi din muşchiul cardiac. În consecinţă, se va produce o *ruptură* a echilibrului care există în mod normal între aportul de oxigen şi consumul acestuia — ruptură care la rîndul ei va perturba echilibrul electrolitic. Vulnerabilitatea muşchiului inimii la acţiunea toxică a catecolaminelor, pe care stările tensionale le aruncă cu abundenţă în circulaţie, reprezintă un important factor pentru declanşarea multiplelor efecte nefaste potenţiale ale factorilor agresionali asupra inimii.

Cu prilejul unui recent simpozion iniţiat de către Organizaţia Mondială a Sănătăţii în colaborare cu Universitatea din Uppsala, pe tema efectelor patogene pe care le pot provoca diversele agresiuni psihice, au fost relatate experimente psihofiziologice dintre cele mai interesante şi revelatoare. Asupra a două dintre ele vom insista în special, în rîndurile ce urmează.

DE LA „TIRUL CU FACTURI" LA TIRUL CU GLOANŢE

Un grup de cercetători, alcătuit pe baza principiilor colaborării interdisciplinare, şi-a concentrat atenţia asupra a douăsprezece funcţionare care alcătuiau facturi. Timp de patru zile ele şi-au desfăşurat activitatea în ritmul factorilor obişnuiţi de solicitare nervoasă şi afectivă, productivitatea fiind apreciată pe baza numărului de facturi efectuate şi a numărului de erori înregistrate în procesul muncii. În prima şi în cea de a treia zi au fost acordate prime de salariu — după cum indica protocolul experimental — urmînd ca în „zilele martor" — respectiv în cea de-a doua şi în cea de-a patra — acest spor să fie retras. Rezultatele acestui simplu experiment, cu caracter psihosocial, vizînd *testarea influenţei pe care o exercită factorii uzuali de solicitare în procesul de producţie*, au fost dintre cele mai revelatoare: randamentul productiv a fost absolut obişnuit în „zilele martor", crescînd în schimb cu 14%, în zilele cînd s-a acordat prima de salariu. Dar odată cu acest randament crescut au apărut şi diverse tulburări: dureri în braţe, umeri şi spate, oboseală etc. Cercetătorii în cauză au mai descoperit încă, în paralel, şi o creştere a secreţiei medii de adrenalină cu 40%, a celei de noradrenalină cu 27%, plus alte modificări. Fireşte, prelungirea acestor stări tensionale care au stat la baza acestor secreţii sporite de catecolamine, ar fi putut duce la prejudicierea mai mult sau mai puţin gravă a facturierelor în cauză.

Un experiment similar a fost efectuat cu ajutorul unui lot de 31 militari, obligaţi ca timp de 75 de ore să facă încontinuu exerciţii de tragere, pe un stand electronic de tir, fără a se odihni deloc şi fără a lua nici un stimulent. Bilanţul fiziologic constatat la terminarea acestui epuizant exerciţiu, în care stările tensionale impuse de aspectul competitiv al activităţilor desfăşurate au precumpănit, atestă faptul că *factorii psihologici de solicitare au acţionat din plin.* Astfel, de exemplu, s-a constatat că viteza de sedimentare a globulelor roşii a crescut cu 168%; în acelaşi timp, iodul combinat cu proteinele a crescut cu 30%, în timp ce fierul seric a scăzut sub 52%. S-au mai observat dereglări importante şi în excreţia urinară a catecolaminelor. Traseele electrocardiografice au fost şi ele modificate, în unele cazuri chiar substanţial, în aşa fel încît se sugera existenţa unui infarct de miocard localizat în regiunea apicală — infarct care în realitate nu exista!

Ambele experienţe atestă faptul că diversele agresiuni şi solicitări de ordin

psihic pot duce în mod direct la o îmbolnăvire cu caracter organic.

EXPERIENȚA DIN LILLE

Cercetători din Lille, și anume doctorii B. Gaudier și C. Ponté, au urmărit îndeaproape un număr de cazuri unde s-a dovedit de netăgăduit influența, pozitivă sau negativă, a unor traume psihice asupra creșterii somatice, respectiv asupra *creșterii staturale!* Este vorba de șase copii provenind din medii familiare saturate de factori psihogeni cu caracter nociv — copii care nu au fost doriți și care provin din cupluri întîmplătoare sau concubinaje nefericite, așadar copii proveniți din părinți pauperi nu numai sub raport material, ci și afectiv. În aceste familii viața se scurgea într-un permanent climat de insecuritate, care la rîndul său a pus la grele încercări structurile mai labile și mai reactive, în același timp canalizîndu-le spre violență și dezechilibru.

În acest mediu de promiscuitate „locativă", dar mai ales afectivă, complexul factorilor agresionali acționînd asupra structurilor infantile mai fragile și mai impresionabile a declanșat un veritabil blocaj afectiv, care la rîndul său a frînat mecanismele creșterii somatice, ca și pe cele ale dezvoltării biologice în general. Acești copii au rămas *cu toții* hipostaturali „pitici". Și mai impresionant: ei au devenit „răi" și în plus, manifestau o inexplicabilă lăcomie alimentară contrastînd în mod flagrant cu ritmul de creștere, care nu urma nici pe departe consumul sporit de elemente nutriționale. În viața psihică a acestor copii au survenit mutații radicale. Performanțele intelectuale nu depășeau nicicînd perimetrele mediocrității. Mai mult: copiii în cauză au devenit nesociabili și introvertiți, mereu cu predispoziții nete spre acțiuni violente.

Extrem de interesant este faptul că, dacă condițiile socio-afective imprimate de cadrul familial erau schimbate în bine, tot în bine se schimba și dezvoltarea fizică și psihică a acestor copii. Aceste fapte vin și mai mult în sprijinul observației în virtutea căreia blocajul afectiv reprezintă o realitate funcțională incontestabilă, identificîndu-se cu o adevărată *frînă fiziologică*, ce în final va declanșa și modificări morfologice.

Gaudier și Ponté au emis două ipoteze pentru explicarea acestor modificări. *Primo*: carențele afective declanșează o perturbare funcțională a motilității și a absorbției intestinale, ceea ce poate declanșa în continuare o diminuare sau o inhibare totală a secreției de tripsină și de lipază, fermenți indispensabili digestiei, cu evidentă influență negativă asupra fenomenului creșterii. *Secundo*: carențele afective determină diminuarea reversibilă de origine hipotalamică a funcției antehipofizare, care poate și ea frîna creșterea corporală, ca urmare a diminuării secretorii a hormonului creșterii.

COPII CARE ÎNOATĂ ÎMPOTRIVA „CURENTULUI FAMILIAL"

Un alt cercetător — N. Neiman, din Nancy — concentrîndu-și observațiile asupra unui lot de 79 de copii maltratați, găsește printre aceștia toată gama avatarurilor și distorsiunilor psiho-fiziologice pe care le declanșează prin definiție un mediu familial agresiv și ostil în structurile fragile și labile ale unor copii. Dacă ar fi să schițăm un portret al părinților bestiali care își maltratează metodic progeniturile, neînțelegînd că un copil este ca o mimoză transplantată în perimetrul speței umane, va trebui să spunem că aceștia manifestă de regulă imaturitate afectivă, impulsivitate, și, firește, un comportament agresiv.

Un copil care apare pe lume înotînd împotriva „curentului familial," împotriva curentului afectiv, deci privat de climatul necesar de dragoste, trebuie considerat ca handicapat chiar din momentul nașterii. Acest handicap îmbracă forme proteiforme de manifestare, în funcție de particularitățile afective proprii fiecărui nucleu familial. *Toate tensiunile, interpenetrațiile, antinomiile care se stabilesc între membrii unei familii se infiltrează într-o măsură mai mult sau mai puțin semnificativă în structurile fizice și spirituale ale copiilor.* Pe această linie o serie de cercetători au arătat, de exemplu, influența disociației nucleului familial asupra sănătății copiilor și adolescenților. Aceste influențe sînt poliforme și imprevizibile. F. I. Nye din S.U.A., făcînd studii de medicină socială asupra unor familii dezbinate sau unite sub raport juridic, dar profund nefericite — familii deliberat selecționate din același mediu socio-economico-cultural — a constatat că, în 13 cazuri din 21 apare o anumită patologie constînd din tulburări psihosomatice, instabilitate psihomotorie, ticuri de tot felul și comportament delicvent. Același autor mai susține că tulburările psihosomatice și comportamentul delicvent sînt mai frecvent întîlnite în familiile în care părinții, deși uniți sub raport juridic evoluează totuși în condiții de perpetuă ostilitate și adversitate, ambianță cu totul necorespunzătoare pentru dezvoltarea psihică și somatică a copilului în cauză. Un divorț pe față s-a dovedit — după concluziile cercetărilor lui Nye — a fi mai puțin nociv, decît situația cînd cei doi părinți rămîn uniți doar din punct de vedere formal, juridic, relațiile lor fiind însă caracterizate în realitate prin intolerabilitate și intransigență. De asemeni furtul și evadarea sînt mai frecvente în familiile dezbinate sau în cele „unite", dar care supraviețuiesc în climatul unor mari și permanente dificultăți psihologice.

FAMILIA CA O SERĂ

Este bine a se ști din capul locului: copilul crește nu numai cu lapte, ci și cu dragoste. O familie este din anumite puncte de vedere o seră. Dezvoltarea mlădițelor umane este condiționată de diverși parametri, între care cei de ordin afectiv sînt absolut precumpănitori, deși acest lucru nu apare manifest, chiar de la prima vedere.

În celebrul document cinematografic intitulat „Mondo Cane", care a rulat și pe ecranele noastre, cineaști temerari și neobosiți au întreprins zguduitoare forări în organismul pe alocuri putred al speței umane. Într-o anume secvență din film ni se prezentau firave făpturi umane, cu statut teoretic de copii, care își rumegau universul fabulos al acestei vîrste încorsetați în tot felul de fiare și belciuge, menite a le strîmba definitiv și ireversibil extremitățile, respectiv mîinile și picioarele. Acești copii urmau astfel a fi transformați în monștri tiritori care pe calea cerșitului, să aducă venituri, acelora care au inițiat și patronat tot acest terifiant spectacol. Ei bine, *blocajul afectiv* acționează uneori asemenea fiarelor și belciugelor din „Mondo Cane".

Dr. ARCADIE PERCEK

varietăţi

CÎT ESTE DE VECHE SCRIEREA?

Săpăturile organizate de arheologii din Bulgaria, au dus la descoperirea, lîngă orașul Karanovo, a unei tăbliţe de pămînt ars, ce au gravate diferite semne conice, despre care specialiştii emit ipoteza că ar fi o formă necunoscută de scriere — poate prima etapă a scrisului din Europa. Se apreciază că acesta ar fi cel mai vechi document scris, descoperit pînă acum pe teritoriul Europei.

UN AUTOMOBIL CU OXIGEN!

O revistă britanică anunţă proiectul realizării unui motor de automobil care să funcţioneze cu oxigen lichid şi benzină sau hidrogen pur. Sistemul va fi încercat pe un motor Diesel modificat. Combustia cu oxigen pur măreşte temperatura motorului astfel încît apa se injectează concomitent cu oxigenul şi combustibilul. Poluarea aerului va fi redusă la minim datorită oxidării complete a combustibilului, iar absenţa aerului în sistem închis previne formarea oxizilor de azot. Să aşteptăm şi... vom vedea.

În timpul unei furtuni, puiul de crocodil al unui pasionat colecţionar de animale din jurul Stockholmului s-a speriat şi a fugit din piscina lui. Peste cîteva zile, o vecină care se odihnea într-o căsuţă pe unul din arhipelagurile din jurul oraşului, a găsit puiul de crocodil odihnindu-se pe pragul casei, şi, cu sînge rece, a luat plasa pentru prins peşte şi a reuşit să-l imobilizeze. A urmat un telefon şi proprietarul micului crocodil a venit să-şi ia în îngrijire „puiul speriat".

MORI DE VÎNT ÎN BALON!

O deficienţă a morilor de vînt, mai precis a centralelor eoliene, este faptul că depind de o sursă de energie foarte schimbătoare. Un grup de cercetători sovietici au proiectat suspendarea generatoarelor eoliene de electricitate la o altitudine de 6—12 km, — zonă în care domnesc vînturi puternice şi regulate, — utilizînd un aerostat de 170 m lungime. Astfel de generatori zburători ar putea fi utilizaţi în special în zonele în care nu există o reţea intensă de comunicaţii, ca în Siberia şi unde transportul energiei de la surse îndepărtate este costisitor. Trebuie subliniat faptul că aceste instalaţii pot funcţiona fără a provoca cea mai mică poluare. În plus, ele pot fi utilizate ca antene de telecomunicaţii.

MAŞINILE CITESC MAI REPEDE!

Firma AEG-Telefunken din Frankfurt pe Main a construit un aparat electronic pentru a sluji la citirea şi trierea chitanţelor şi l-a prezentat recent cîtorva specialişti de la institutele de credit. O experienţă a dovedit uluitoarele sale capacităţi. În medie, maşina citeşte pe oră 93 000 de chitanţe în scriere normală. La o medie de 40 de semne dactilografiate de fiecare cec, aceasta reprezintă 3,7 milioane semne pe oră. În acelaşi răstimp, un om citeşte doar 10 500 de semne. La un total de 9,2 milioane semne citite, aparatul a respins circa cinci la sută din chitanţe, ca fiind „necitețe" şi a greşit doar de două ori.

Cine poate mai bine?

TEMERARII NOŞTRI DE FIECARE ZI

BĂRBAŢII SULINEI

Sulina vara. Cer imobil şi foşnetul metalic al trestiei. Somnolenţa fluviului şi chelurile pustii, incendiate de soare. Alunecarea cargourilor în sus, spre Tulcea, siluete nemişcate la prora, mugetul răguşit al sirenei, în semn de salut, spărgînd pentru o clipă toropeala.

Jalnica decădere a celor cîteva clădiri de pe cînd aşezarea era porto franco. Piatra se dovedeşte a fi butaforie şi cariatidele din ghips. Oricum, în faţa asaltului conjugat al apei, nisipului şi vîntului n-ar fi rezistat mult mai bine nici granitul. Fiindcă peisajul sub aparenţa-i neclintire ascunde o continuă migraţie a elementelor, o instabilitate. Poate nicăieri ca aici sensul lui „a clădi pe nisip" nu este mai bine înţeles. Triumfă căsuţele din paiantă vopsite în culori tari, şi acoperite cu stuf ale lipovenilor. E ca o deghizare, ca o arborare a unor însemne care presupun abdicarea şi apartenenţa necondiţionată la un mediu altfel ostil, neîndurător. Mai departe, o altă lecţie dată vanităţii angrosiştilor ori simplilor „comersanţi" de odinioară, cimitirul „high-life-ului" sulinot, năpădit de ierburi şi stuf prin care mişună şopîrle şi şerpi de apă. Pe pietrele funerare mai poţi citi cu mare efort nume din Levant şi nume de navigatori francezi şi englezi, cei mai mulţi pieriţi în naufragii, aici la Gurile Dunării.

Ca o imensă iguană, strălucind în stropii de apă şi lumină, Sulina dormitează. Şi doar noaptea, ori în dimineţile răcoroase, înfiorate de briză, cînd apele încă n-au născut soarele care-o va hipnotiza ore lungi, pulsul său începe să bată năvalnic.

Sînt orele cînd primii bărbaţi ai Sulinei, piloţii, pleacă în larg. I-am însoţit nu odată. Întotdeauna, ceremonialul era acelaşi. Pilotina, un fel de şalupă, mai puternică însă, bine echilibrată, capabilă să înfrunte valurile din larg, acosta în faţa căpităniei portului. Săreau înăuntru cîţiva bărbaţi înfăşuraţi în mantale de ploaie — piloţii. Dimineţile sînt friguroase, prova ambarcaţiunii nu alege, despică piepţiş valurile şi înaintăm între doi stîlpi de spumă strălucitoare.

Am depăşit canalul, am lăsat undeva în urmă Sulina. Descopăr marea, respiraţia ei enormă. Apa este mîloasă, ne aflăm la interferenţa fluviului cu marea. Mai departe, la cîţiva kilometri, cu braţele macaralelor ridicate în sus, ne aşteaptă vapoarele. Ne apropiem şi, unul cîte unul, piloţii urcă sus, pe puntea de comandă şi peste cîteva minute, giganţii de oţel pornesc supuşi spre canalul Sulina. Cel de sus, de la timonă l-ar putea conduce cu ochii închişi. Cunoaşte fiecare metru al canalului. Şi astfel, înainte de ora prînzului prin faţa chelurilor Sulinei încep să defileze lent cargouri uriaşe, în drumul lor spre Galaţi şi Brăila.

Sînt peste 20 de piloţi la Sulina. Toţi marinari încercaţi, cu mare experienţă. Pentru a ajunge în rîndul lor, se practică o extrem de severă selecţie. Abia cînd faci dovada unui complex de calităţi cu totul deosebite, printre care se numără în primul rînd curajul, stăpînirea de sine, capacitatea de a te face ascultat, poţi pretinde a pilota vase. Pe aceşti piloţi îi cheamă Benone Barbu, Ion Olaru, Vasile Mihalache. Aproape în fiecare dimineaţă pilotina îi poartă în larg, spre vasele sub pavilioanele tuturor ţărilor. Vara, operaţia pare o simplă plimbare, deşi nu este. Toamna însă, ori iarna cînd ceţurile ascund ţărmurile, cînd fiecare metru parcurs poate însemna, în cazul vreunei neatenţii, o catastrofă, vechea îndemînare a piloţilor iese la iveală. Cu toate simţurile la pîndă, scrutînd meandrele canalului, strecurînd uneori colosul de metal printre maluri îngrijorător de apropiate, ei pun la adăpost, în apele veşnic calme ale braţului Sulina vapoare, oameni, mărfuri. Alteori, şi nu de puţine ori, îndemînarea şi stăpînirea de sine de care au dat dovadă, au salvat nave aflate în primejdie. La căpitănia portului sute de scrisori şi telegrame, adunate de-a lungul anilor, stau mărturie recunoştinţei şi admiraţiei cu care piloţii sulinoţi sînt înconjuraţi.

...Spre prînz, pe chelurile toropite de soare, îşi fac apariţia cîţiva bărbaţi. Iau loc pe terasa restaurantului, comandă o bere, o îngheţată. Moţăie la soare, fac parte parcă dintotdeauna din peisajul numai lentoare al oraşului.

Cine ar crede că aceiaşi oameni, în urmă cu 10 ore, înfruntînd valurile, conduceau nave, ascultaţi necondiţionat de oameni, veniţi de la mii de kilometri depărtare?...

MESAGERII SPERANŢEI

Aş putea scrie despre comandanţii de aeronave, despre aceşti eroi moderni care timp de cîteva ore ţin în mîinile lor destinele a zeci de călători. Despre sentimentul de recunoştinţă care ne încearcă pe toţi, în momentul cînd pasărea argintie aterizează uşor, lin şi cînd, cu un secret oftat de uşurare, ne înghesuim spre ieşire. Ori despre „micile" incidente din timpul unui zbor de care nu vom şti niciodată, cel mult dacă o mişcare mai neaşteptată a aparatului ce ne face să ne privim cu zîmbete crispate ce se vor, fireşte, nepăsătoare, declanşează un semnal luminos pretinzînd linişte sau auzim glasul cuiva din echipaj care cere scuze, pentru respectiva inabilitate de zbor, care de fapt a fost exact contrariul. Ar merita cîteva rînduri şi surîsul însoţitoarei de bord, atît de liniştitor, siguranţa mişcărilor sale, solicitudinea cu care răspunde chemărilor noastre. Văzîndu-i silueta atrăgătoare, naturaleţea comportării, uităm măcar pentru cîteva momente uşorul tangaj al aeronavei pătrunsă în nori denşi şi negri de furtună.

Străbătînd ţara în lung şi în lat, i-am cunoscut pe aceşti aviatori şi aeroportul Băneasa — fieful lor — mi-este foarte familiar. Dar nu despre ei aş vrea să scriu în continuare, deşi ar merita cu prisosinţă rînduri inspirate, omagiu adus muncii lor atît de ieşite din comun. O voi face altădată, au făcut-o şi-o vor mai face şi alţii. Pe mine m-a impresionat cel mai mult, desigur pot fi subiectiv, în cazul de faţă, întîlnirea mea cu aviaţia — sună pretenţios, dar subînţeleg prin aviaţie, curaj, stăpînire de sine, calităţi profesionale specifice — petrecută în anul marilor inundaţii, la Galaţi.

N-am păşit pe un aerodrom alcătuit din piste betonate, lungi cît vezi cu ochii. Şi n-am pătruns în cine ştie ce modern avion supersonic. Era o dimineaţă de început de vară şi-acolo, pe cîmpia din preajma Galaţilor, iarba strălucea încă de rouă, şi undeva într-o parte, un bătrîn îşi mîna oile la păscut. Dădusem curs invitaţiei pilotului I. Lupu de la „Aviasan" şi, iată-mă împreună cu un coleg fotoreporter, în strîmta cabină a unui monoplan, aparent atît de fragil, vibrînd la fiecare rafală de vînt.

Am decolat imediat, şi-n puţine minute dominam oraşul, apoi combinatul metalurgic, portul. Deasupra Dunării, la cîteva sute de metri înălţime, un curent puternic lovi într-o parte aparatul dar nu reuşi să-l dezechilibreze. La comandă, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, ca şi cum totul era o simplă joacă, şi, aveam să aflu că şi era pentru el, pilotul vorbea, ne dădea informaţii. Văzurăm Siretul umflat pînă peste orice limită închipuită şi debordînd pe mari suprafeţe, la vărsarea sa în Dunăre formase o adevărată deltă, oriunde priveai numai apă, păduri şi cîmpuri inundate.

Zărisem însă şi digurile apărate de oameni şi, de acolo de sus, ghiceam febrilitatea celor care de-a lungul cheiurilor portului ridicau din pămînt, pietre şi saci de nisip, parapete întru salvarea cartierului Bădălan şi-a uzinei Progresul.

Curînd am aterizat şi, ceva mai tîrziu, aveam să aflu că pala ceea de vînt nu fusese chiar atît de nevinovată.

Dar a discuta prea mult despre un incident atît de mărunt, părea o adevărată neseriozitate din parte-ne. Fiindcă pilotul I. Lupu nu era un oarecare. Acolo, după zbor, am aflat cîte ceva despre dînsul. Aviator militar, la început, zburînd pe reactoare. Ani în şir, în zboruri de recunoaştere, sus la mari înălţimi, una cu aparatul argintiu, lăsînd în urma sa dîre strălucitoare, aidoma cometelor cereşti. Ani în şir cînd se scula dis-de-dimineaţă, cînd străbătea o bună parte a spaţiului aerian al ţării, mai înainte ca cei de acasă să se fi trezit de-a binelea. Era foarte tînăr şi era mîndru de meseria sa. Doar că după ani, tensiunea acelor clipe a început să se facă simţită, reflexele i-au scăzut. Şi de pe reactoare a ajuns pe micile, paşnicele monoplane ale Aviasanului. Nici o clipă n-a considerat că ar fi suportat un fel de retrogradare în meserie. Problema se punea dacă face sau nu o muncă în cel mai înalt grad utilă.

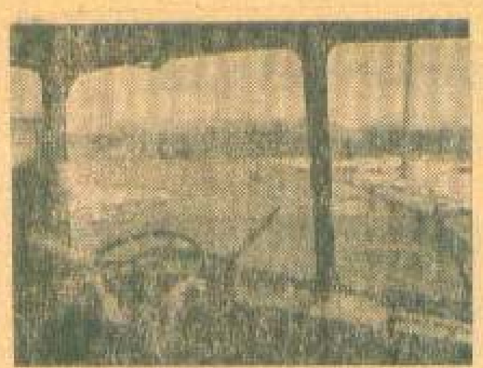
Răspunsul îl aflu în nenumăratele curse efectuate spre aşezările izolate de pescari ale Deltei unde a transportat sînge, plasmă, medicamente. În cazurile disperate cînd prezenţa sa putea însemna viaţa sau moartea unei persoane. De fiecare dată, micul, fragilul aparat nu s-a lăsat aşteptat. A aterizat în mijlocul unor oameni în încordată aşteptare şi a decolat imediat, ducînd cu el speranţe. Pilotul Lupu este de mult un personaj cunoscut locuitorilor Deltei şi a celor din sudul Moldovei. Întotdeauna prompt, întotdeauna la datorie.

Aceste rînduri, dacă îi vor cădea sub ochi, se vor un modest omagiu adus activităţii sale, tuturor celor ce, cu îndrăzneală cumpănită, se înalţă în fiecare zi în văzduh, pe traiectorii doar de ei ştiute, învingînd spaţii, timp, mesageri ai speranţei.

OAMENI LA VOLAN

I-am întîlnit nu o dată. Pe autostrada ce leagă Bucureştiul de noua citadelă a petrochimiei româneşti, Piteştiul. Urcînd sau coborînd cu precauţie serpentinele ce duc spre Braşov, apoi spre Făgăraş. Sau luînd pieptiş drumul intrat de pe acum în legendă al Lotrului. De fiecare dată, prezenţa şi-o semnalau de la mare distanţă, ceva haotic, ceva de dimensiuni impresionante masca

brusc perspectiva și cel de la volan micșora instinctiv viteza și murmura cu un fel de admirație: șoferii de cursă lungă! Ocoleam cu grijă remorca, pe care un mastodont de cîteva zeci de tone de metal zăcea bine priponit în corzi de oțel groase cît mîna, apoi „Tatra" puternică, și doar un moment surprindeai un chip încordat, cu mîinile crispate pe volan. Acceleram și într-o clipă, imaginea plină de tensiune a mașinii aceleia atît de puternice, opintindu-se să urce, a motorului solicitat la maximum, a corzilor ce vibrau imperceptibil, semn că erau supuse la o presiune nemaipomenită, în sfîrșit, profilul șoferului abia întrezărit prin parbriz, dispărea undeva în urmă. Am simțit nu o dată un fel de remușcare. Mi-am zis că merita să-i cunosc pe acești oameni care zile, săptămîni chiar, străbat șoselele României transportînd piese uriașe, la viteze uneori de 8—10 km/oră, mereu concentrați, mereu atenți la ce se întîmplă înainte, deasupra (unele dintre aceste piese au cîțiva metri înălțime), și în urmă, pe remorca ce pare a se fi scufundat sub greutatea zecilor de tone. I-am cunoscut. Și apoi de fiecare dată cînd s-a putut, i-am regăsit. Am printre ei prieteni. Și nu încetez, ori de cîte ori se ivește ocazia, să scriu despre ei, despre șoferii de cursă lungă. Sînt cîteva zeci, la autobaza din Filaret. În fiecare dimineață, la o oră cînd cartierul încă doarme, doar dacă vreun tramvai mai trece, punînd în evidență prin zgomotul său caracteristic marea tăcere din jur, cîțiva dintre ei urcă grăbiți dealul spre marea curte a autobazei unde-i așteaptă mașinile gata de plecare. Îmi plac diminețile friguroase de iarnă, acolo sus, pe dealul Filaretului. Aerul e pur, orice zgomot are rezonanță și luminile orașului se suprapun în constelații — este unul din puținele puncte din care privirea eliberată poate contempla perspectiva. Într-o asemenea dimineață i-am cunoscut prima oară. Urcau, așadar grăbiți, cu gulerul scurtei îmblănite ridicat, cu căciulile sau băștile trase adînc pe ochi. Sub braț purtau pachete cu de-ale gurii, preparate cu grijă cu o seară înainte de soțiile lor. Nu-și vorbeau. Se grăbeau spre mașini. Odată ajunși, o ultimă verificare a motoarelor, a trăiniciei otgoanelor de oțel. O ultimă țigară,

un salut de rămas bun. Și, cu infinită atenție, camioanele se puneau în mișcare.

Am participat de mai multe ori la aceste plecări. Și de fiecare dată, m-a încercat aceeași fascinație, aceeași dorință vagă de a-i însoți, ca în copilărie cînd, sărind în spatele vreunei căruțe, fără știrea celui ce mîna caii, refăceam în cîteva minute distanța uriașă ce-ar fi putut uni continente. De data aceasta, nu-mi puteam satisface acest instinct nomad. În cabine erau doi oameni care urmau să conducă cu schimbul ore, ore nenumărate. Și nu era nici vreme de discuții. Colosii cetluiți pe remorci se dovedesc năzuroși din cale-afară, trebuie să fii atent la drum. Apoi, cînd vor ieși din oraș, sigur, se mai poate schimba o vorbă, și se mai poate fuma o țigară...

Pe acești șoferi îi cheamă Simion Colelan, Franz Kiss, Ion Serovită. Aș mai putea înșira încă multe nume. Toți au însă ceva comun: marea experiență, seriozitatea. Conduc de ani de zile și la ei n-ai să auzi (bat în lemn!) de accidente ori de mai știu eu ce întîmplări ce fac parte îndeobște din folclorul șoselei. Sînt aproape în totalitate oameni însurați, cu copii. „Are mare importanță?" l-am întrebat odată pe nea Ion Serovită. „Mai întrebi? Una este să duci o viață ordonată, să știi că acasă te așteaptă cei dragi, și alta să fii așa, singur de capul tău. Altfel și conduci". Da, se cer echilibru, nervi buni, pe lîngă o cunoaștere perfectă a meseriei. Gîndiți-vă numai: sînt cazuri cînd un transport ajunge la destinație după cinci-șase zile, cînd se circulă cu o viteză medie de 10—15 km/oră. Pe șosele unde sînt destui dintre acei ce-și imaginaseră că sînt zmei, și-și pot permite (pînă la proba contrarie...) orice fantezie la volan.

TEMERARII NOȘTRI DE FIECARE ZI

Dacă îi prinzi la venirea din cursă, în fața unei cești cu cafea fierbinte, ai șansa să afli cîte ceva din peripețiile lor. Franz Kiss își poate aduce aminte chiar cu un zîmbet de întîmplarea de la Lotru, de-acum cîțiva ani. Transporta o virolă, o uriașă buclă de metal, înaltă de 3—4 metri și cîntărind cîteva zeci de tone. La un moment dat, sus, la Ciunget, n-a mai putut înainta. Virola începuse să se clatine amenințător. Orice manevră greșită și cablurile de oțel ar fi cedat iar virola ar fi luat-o la vale, zdrobind totul în cale. Unde mai pui că era polei și-un frig pătrunzător. Începuse să derapeze. Au fost momente grele, dar a stăpînit mașina pînă cînd venind și alții, a reușit s-o conducă pînă sus. Altul a transportat nu știu ce utilaj înalt de șase metri și cam tot pe-atîta de lat și nu putea trece decît peste anumite poduri, aceasta în condițiile cînd trebuia să fie atent tot timpul la liniile de înaltă tensiune pentru a nu le atinge. A făcut niște ocoluri nemaipomenite, era ca și cum dacă ai vrea să ajungi din Centru în Piața Scînteii, mai întîi ai lua-o pe Giurgiului, după care o faci așa la dreapta, după care...

Altuia i s-a întîmplat în plin cîmp nu știu ce pană, și-a meșterit o zi și-o noapte — dormind, evident în cabină — pînă s-o dreagă. Toate acestea sînt relatate pe un ton egal, fac parte din meserie și vin în discuție doar cînd apare un curios ca mine care vrea să afle ce și cum. Un singur lucru țin să-l subliniez acești oameni, atunci cînd reușești oarecum să pătrunzi în intimitatea existenței lor. Sună ca un titlu de noblețe. Și așa și este enunțat. „Noi, să știți, poate nu credeți, am

transportat fabrici şi uzine întregi. Am descărcat utilajele pe cîmp gol, şi cînd ne-am întors peste cîţiva ani răsăriseră acolo uzine".

Rafinării de zahăr, fabrici de ciment, cazanele „Vulcanului" pentru termocentrala de la Deva. Rotorul şi turbinele de la U.M.G.B. destinate Porţilor de Fier. Le înţeleg orgoliul. Sînt martorii necontenitei deveniri a industriei noastre şi părtaşi nemijlociţi. Îmi iau încă o dată rămas bun de la dînşii.

Unde, cînd, pe ce drum ne vom întîlni iară, spre ce şantier din munţi se vor avînta puternicele maşini stăpînite de oameni pe aceeaşi măsură?

PERSONALUL DE URZICENI

Ca întotdeauna, personalul de Urziceni a sosit regulat în Gara de Nord, la orele 22,39 de minute, în limbaj ceferist. Ca întotdeauna, din vagoane se revarsă un puhoi de lume grăbită să ajungă acasă. Oră tîrzie. Peroanele se golesc. Puţine trenuri. E drept, nu sîntem în vară cînd trenurile, mai ales cele cu destinaţia litoral, sînt luate cu asalt de o omenire avidă de mare, de distracţii. Centenarul peron al Gării de Nord, respiră în fine, ceva mai lejer. Ultimii călători ai banalei curse de Bărăgan trec grăbiţi pe lîngă vagoanele, acum de tot inutile. Pe lîngă locomotiva diesel care încă mai trepidează. Căci cine mai are timp, sau cui i-a trecut măcar prin minte să se-ntrebe ce fac cei doi mecanici izolaţi în pîntecul de oţel al locomotivei, ce gîndesc? Ei se confundă pînă la dispariţia identităţii lor cu o cursă, cu un orar riguros respectat. Atît. La ora aceasta tîrzie, cu peroane aproape pustii, cu vîntul şi ploaia care alungă rarii călători în săli de aşteptare mult prea încălzite, mă apropii de trenul ce pare abandonat. Dintotdeauna m-a urmărit imaginea garniturilor deşerte retrăgîndu-se încet, pe linii obscure. Au ceva de final de spectacol. Compartimente goale, fotoliile capitonate în roşu de la „întîia" strălucind anonim, undeva, dincolo de Grand, între şine negre şi lucioase şi linii de înaltă tensiune. Dar sus, acolo, în cabina dieselului, este încă mişcare. Un om care condusese încordat cîteva ore aşteaptă un semnal, o dezlegare pentru a conduce trenul prin labirintul semnalelor multicolore, spre o linie secundară. E încă tînăr, robust, are mişcări vioaie, precise. Acolo, în acest mic univers pe care-l simt tensionat la maximum, fac cunoştinţa mecanicului Nicolae I. Vorniceasa, mecanic L.D.E. (locomotivă diesel electrică, pentru neiniţiaţi, din rîndul cărora, pînă în acel moment mă număram şi eu). Nu pare mirat că aşa, pe neaşteptate, un străin, chiar dacă îşi declină profesiunea, vrea să-l cunoască. Are siguranţa, promptitudinea şi locvacitatea celui „frecat cu lumea", adică a celui umblat şi care a cunoscut la viaţa sa destule, şi bune şi rele. Cu un gest, poate uşor ironic, mă invită pe „domeniul" său, de fapt o uzină miniaturală, debordînd de forţă. Metal, curent electric, motoare. Pînă şi aerul pare încărcat cu electricitate. Omul de lîngă mine, însă, se simte cît se poate în largul său.

De fel este din Crevedia. Locuinţa alor săi era la doi paşi de calea ferată. Seara, din grădină, privea fulgerarea trenurilor. De unde hotărîrea sa de a se face mecanic de locomotivă. Doar că

în fiecare seară, mii, poate zeci de mii de adolescenţi îşi jură acelaşi lucru, mai ales la cîmpie, unde nostalgia marilor spaţii este mai acută, şi se văd piloţi, mecanici de tren ori navigatori. Dar majoritatea uită, ori n-au curajul necesar. Nicolae I. Vorniceasa şi-a urmărit visul cu perseverenţă. Şi-a convins părinţii să-l înscrie la profesionala CFR de la Buzău pe care, dealtfel a şi absolvit-o printre cei dintîi. A urmat o perioadă de aclimatizare, de rodare în meserie după care, făcînd din plin dovada calităţilor sale, i se dau pe mînă locomotivă, tren, călători.

Mai întîi fochist pe locomotive cu aburi, apoi mecanic pe acelaşi tip de locomotivă, după care trece pe diesel hidraulică şi în fine, supremă consacrare în meserie, pe diesel electrică.

A străbătut ţara în lung şi-n lat. Mereu atent, mereu descifrînd în împletitura nebună a şinelor de oţel, a semnelor şi semnalelor luminoase, calea cea bună.

Sigur, ajung şi la întrebarea obligatorie. „Nu, n-am păţit niciodată vreun accident. Doar în 1964, lîngă Tîrgovişte, am găsit linia ocupată şi am frînat brusc. Nu s-a întîmplat nimic".

Îl mai întreb dacă zgomotul, concentrarea continuă, somnul la ore neregulate nu i-au afectat sănătatea, nu l-au îndepărtat de meseria mult visată în adolescenţă.

„Nu, fiindcă m-am obişnuit. Duc apoi o viaţă ordonată, de familie, în răstimpul cînd sînt acasă. După aceea, meseria pe diesel, nu se compară cu cea de pe locomotiva cu aburi. A dispărut efortul fizic. Aşa mă văd în urmă cu vreo 15 ani: dînd cu lopata la cărbuni, murdar pînă peste ochi, transpirat. Şi asta în condiţiile cînd frigul, căldura, curenţii ne băteau fără milă. Dar şi atunci mi-a plăcu meseria. Da, probabil asta-i: îmi place meseria..."

În fine, cineva de la mişcare se prezintă. Garnitura se pune încet în mişcare. Va intra în revizie, fiindcă nu ştiu dacă ştiţi, după terminarea unei curse, mecanicul şi ajutorul său mai întîrzie vreo două ore pînă să ajungă acasă.

— Mîine, pe vremea asta unde eşti?

— La Tecuci.

— Drum bun.

MIHAI HETCO

HEFAISTOS IN HALAT ALB

DE PE PLANȘETĂ ȘI DIN LABORATOR— ÎN PRODUCȚIE, ÎN 1974!
CE PROMIT CÎTEVA INSTITUTE DE CERCETĂRI
ȘTIINȚIFICE DIN ȚARA NOASTRĂ PENTRU NOUL AN

TRANSPORTURI: extinderea containerizării... autostopul...
„rama electrică"—contribuții la rezolvarea
problemei transportului suburban...
spre viteze de circulație de 140—160 km/oră

METALURGIE: cocs de calitate înaltă din cărbune
inferior... noi tehnologii în producția de oțel...
reducerea importului prin crearea de instalații
de concepție originală...

INDUSTRIA ALIMENTARĂ: furajele granulate — hrană
rațională, ieftină și condensată pentru pești...
noutăți pentru amatorii de dulciuri...
fabricarea în flux continuu a telemelei...

În anul 1973 cercetarea științifică a adus în țara noastră, așa după cum a cerut partidul prin cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu, „o contribuție mai mare, mai directă și mai operativă la rezolvarea problemelor de care depinde îndeplinirea cincinalului înainte de termen, îndeosebi a celor privind valorificarea superioară a resurselor materiale și reducerea consumurilor de materii prime, promovarea tehnologiilor moderne, înnoirea producției și asimilarea de produse cu caracteristici superioare". Anul 1973 a însemnat, așadar, o nouă etapă în dezvoltarea cercetării științifice din România.

Acum, în pragul lui 1974, colaboratorul nostru Ion PREDA a avut convorbiri cu unele cadre de conducere de la cîteva institute de cercetări, convorbiri axate în jurul întrebărilor: *„Ce va aduce noul an, ce rezultate ale cercetătorilor din institutul dv. vor fi transpuse în viață?"* Rîndurile de mai jos vă vor informa despre munca, preocupările, înfăptuirile și perspectivele din cîteva citadele ale științei aplicative din România.

MODERNIZAREA TUTUROR CATEGORIILOR DE TRANSPORTURI

Ing. Alexandru GROZA, director adjunct științific la *Institutul de studii și cercetări pentru transporturi*:

— Anul 1974 oferă cercetătorilor noștri un cîmp larg de activitate pentru modernizarea tuturor categoriilor de transporturi — feroviar, rutier, aerian. Ne continuăm o serie de teme care se desfășoară de-a lungul mai multor ani — lucrări cu o aplicabilitate practică vastă, bazate pe studii și proiecte efectuate în institutul nostru. La acest capitol aș remarca diferite construcții de căi ferate și rutiere, lucrări de întreținere, modernizare și consolidare; extinderea introducerii traverselor din beton în locul celor de lemn, a liniei continue (fără joante) pe noi magistrale feroviare, a instalațiilor și echipamentelor moderne de semnalizare pe calea ferată, care măresc considerabil gradul de siguranță al circulației. Aș aminti și faptul că în noul an se va continua extinderea în exploatare a „autostopului" — o instalație montată pe locomotivă care *frînează instantaneu garnitura de tren la apariția vreunui obstacol pe linie.* Totodată se vor face ultimele pregătiri pentru fabricarea în țara noastră, după concepție proprie, a unor instalații de semnalizare și control (circuit de cale, bloc de linie automat) cu ajutorul cărora se poate controla în mod permanent traficul feroviar și care pînă acum se importau.

Una dintre preocupările principale — și pe care noi o considerăm ca avînd mai mare eficiență pentru economia națională — este *extinderea pe alte patru magistrale feroviare a sistemului de transport al mărfurilor cu containere în trenuri-bloc.* Pînă acum s-a introdus acest sistem pe șase magistrale feroviare și rezultatele sînt dintre cele mai bune. *Transportul mărfurilor în containere mărește considerabil viteza de circulație, le păstrează perfect integritatea, dă posibilitatea mecanizării operațiilor de încărcare-descărcare și de transbordare rapidă în toate mijloacele de transport* — tren, autocamion, vapor.

Țin să arăt că de introducerea containerizării transporturilor se preocupă îndeaproape conducerea de partid și de stat; a fost întocmit și un studiu la nivelul economiei naționale, pentru înfăptuirea căruia au fost antrenate toate ministerele economice. Din partea Ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor, institutul nostru are un rol coordonator în acțiunea de înfăptuire a containerizării transporturilor, acțiune ce presupune un mare volum de muncă, amenajări speciale în stații, mecanizarea încărcărilor și descărcărilor etc.

Tot în 1974 notăm o altă premieră: experimentarea în exploatare a cuplei automate a vagoanelor de cale ferată. Se continuă astfel un lung șir de experimentări ale acestui dispozitiv modern, pentru conceperea, proiectarea și realizarea căruia cercetătorii români au colaborat intens cu cercetătorii din domeniul transporturilor din toate țările europene.

SPORIREA VITEZEI DE CIRCULAȚIE A TRENURILOR

În 1974 se va aplica — după îndelungate experimentări în cursul ultimilor doi ani — un nou sistem de repartizare optimă a transporturilor pe mijloace de transport feroviare, auto sau navale, în funcție de planul operativ de transporturi al economiei naționale. *Sistemul nou va pune la dispoziția celor ce solicită mijloace de transport, pe cele mai avantajoase ca preț de cost și rapiditate, ceea ce va aduce o eficiență sporită atît pentru beneficiari cît și pentru economia națională.* Nu rareori pînă acum, beneficiarii închiriau un gen sau altul de mijloace de transport pe care *nu le foloseau la întreaga lor capacitate, nu obțineau o eficiență maximă* pentru anumite grupe de mărfuri ori imobilizau, neeconomicos, mijloace de transport care ar fi putut fi folosite mai judicios în altă parte. Acest sistem bazat pe necesitățile reale ale transporturilor și pe o riguroasă programare matematică, va aduce *economii foarte mari în gospodărirea parcului național de mijloace de transport.*

O altă lucrare a cercetătorilor noștri în 1974 este legată de sporirea vitezei de circulație a trenurilor de călători și mărfuri. Se știe că la noi s-a trecut în traficul curent la viteze de 120 km/oră pentru trenurile tractate cu locomotive diesel-electrice și de 140 km/oră pe liniile feroviare electrificate. Noi executăm studii pentru îmbunătățirea căii și materialului rulant, pentru corectarea curbelor și pantelor, pentru asigurarea

La microsonda electronică — o instalație ultramodernă — dr. ing. Constantin Ionescu determină microdefectele ce apar la oțeluri în timpul fabricării lor, stabilind și cauzele care au dus la formarea lor. Un fel de consultație medicală la oțeluri...

unei siguranțe desăvîrșite a circulației, în așa fel ca *în curînd să se circule în mod obișnuit cu 140 km/oră cu trenurile remorcate de locomotive diesel-electrice și cu 160 km/oră la cele cu locomotive electrice*. O asemenea sporire de viteză va aduce în sistemul transporturilor, alături de containerizare, o eficiență mult sporită față de nivelul actual.

HEFAISTOS ÎN HALAT ALB

MICROCETATEA OȚELULUI DIN CAPITALĂ

Dr. ing. *Ioncu Drăgan*, directorul Institutului de cercetări metalurgice, împărtășește cititorilor Almanahului „Flacăra" cîteva dintre problemele majore care vor preocupa în 1974 pe Hefaistoșii în halat alb care muncesc în miniaturala cetate a oțelului din cartierul Crîngași din Capitală. Trebuie mai întîi să notăm faptul că în 1974 acest institut, care a adus o deosebită contribuție la modernizarea metalurgiei românești, împlinește un sfert de secol de existență.

— E desigur greu să desprinzi din zeci și zeci de teme pe cele de frunte — căci noi considerăm fiecare lucrare ca avînd o importanță la fel de mare pentru industria noastră metalurgică. Noi executăm cercetări complexe, pe o largă gamă de probleme, de la folosirea superioară a materiilor prime indigene și pînă la elaborarea unor noi mărci de oțel sau obținerea unor materiale refractare tot mai bune, a tablelor laminate sau a țevilor de cele mai diferite tipuri. Și să nu uităm că aproximativ 60% din munca noastră vizează industria construcțiilor de mașini, căci, practic vorbind, lucrurile se desfășoară cam așa: constructorul de mașini vrînd să fabrice ceva, are nevoie de un oțel cu anumite caracteristici pe care ni-l cere mai întîi, nouă, cercetătorilor din domeniul metalurgiei.

Din lucrările importante ale specialiștilor de la noi, care vor căpăta botezul producției în 1974, menționez două obiective de prim rang, realizate în colaborare cu Institutul de proiectări laminoare-București: *Întreprinderea de oțeluri aliate din Tîrgoviște și liniile de fabricație a țevilor pentru foraj de mare adîncime de la Uzina „Republica"-București și Uzina de țevi din Roman*. Realizarea tehnologiilor necesare pentru aceste obiective înseamnă o renunțare la import și o economie valutară de 20 milioane lei-valută.

O altă lucrare pe care institutul nostru o oferă industriei metalurgice în anul 1974 va fi aceea care privește extinderea utilizării cocsului brichete din cărbuni necocsificabili. Se știe că pentru obținerea fontei se consumă o mare cantitate de cocs și la ora actuală țara noastră importă încă mari cantități de cărbune necocsificabil. Problema obținerii unui cocs de calitate înaltă din cărbune inferior a preocupat de multă vreme pe cercetătorii de la noi. După o muncă asiduă, ambițioasă, lucrătorii institutului nostru au repurtat o victorie care constituie o *premieră mondială*: au obținut cocs din cărbunii așa-zis energetici (inferiori) într-o instalație de concepție originală. O asemenea instalație industrială a produs mai întîi 40 000 tone cocs pe an, a fost extinsă în prima etapă la o capacitate de 100 000 tone urmînd apoi să se extindă la 200 000 tone/an. Se va trece la *folosirea pe scară largă, în industria noastră metalurgică, a cocsului românesc*, în acest fel economisindu-se, prin reducerea importului, zeci de milioane de lei valută, urmînd ca în scurt timp să se asigure din producție internă o mare parte din necesarul de cocs metalurgic.

UTILAJE ȘI TEHNOLOGII MODERNE

O altă cercetare științifică ce, credem, face cinste colectivului nostru este extinderea în 1974, la toate furnalele din țară, a unui procedeu de preîncălzire a gazului metan. Prin preîncălzirea la circa 600°C a gazului metan folosit în furnal se obține o însemnată economie de cocs — cam 15 kg pentru fiecare tonă de fontă. Instalația, experimentată la Călan, a dat rezultate foarte bune, astfel că procedeul se generalizează. Datorită lui în industria noastră metalurgică se obțin importante economii de cocs: circa 90 000 tone!

În 1974 vor intra în producția primele capacități de la fabrica din Ploașa-Prahova, proiectată și dotată cu utilaje și tehnologii moderne elaborate de cercetătorii noștri în colaborare cu IPROMET; se vor produce aici cimenturi și betoane refractare, precum și produse carborundice și mulitice, atît de necesare metalurgiei noastre în plină dezvoltare.

Tot în 1974 se va trece la experimentarea în cadrul institutului a unui *nou procedeu tehnologic pentru producerea oțelurilor*: este vorba de insuflarea oxigenului în masa de oțel prin vatra convertizorului și nu pe sus, ca pînă acum. Acest procedeu, asimilat de cercetătorii noștri, reduce timpul de elaborare a unei șarje cu 20—25% și îmbunătățește totodată calitatea metalului. Oricine își dă seama că în urma aplicării noii tehnologii se va obține o producție sporită de oțel prin folosirea mai intensivă a capacităților existente.

MODERNIZĂRI ÎN INDUSTRIA ALIMENTARĂ: DE LA TEHNOLOGIA DE FABRICAȚIE LA AMBALAJE

Ing. Valeriu *Stoica*, director cu problemele de cercetare la Institutul pentru cercetări și proiectări alimentare:

— Vom continua cercetările cu un spectru foarte larg, destinate acestui sector atît de legat de consumatori care este industria alimentară; sînt cercetări care se efectuează începînd de la materia primă, crearea de produse alimentare noi, îmbunătățirea permanentă a calităților produselor și a tehnologiilor de fabricație și pînă la depozitarea, transportul mărfurilor alimentare, modernizarea ambalajelor etc. Pe agenda lui '74 figurează și cercetări mai deosebite, cum ar fi valorificarea superioară a cărnii de porc prin noi sortimente și produse, lărgirea resurselor de proteină vegetală, folosirea mai largă a preparatelor enzimatice în industria berii și glucozei, obținerea filtrelor pentru țigarete din materie primă indigenă, extinderea în apele interioare din țara noastră a peștilor fitofagi care valorifică intens hrana din lanțul trafic și altele.

Demn de subliniat este și următorul fapt: cercetătorii noștri își concentrează tot mai mult forțele lor spre *elaborarea unor tehnologii sau utilaje care înainte se importau*. Aceste creații originale vin să contribuie la modernizarea și amplificarea continuă a capacităților de producție ale industriei alimentare românești și aduc, totodată, economii de valută.

Iată cîteva exemple care ilustrează strădania pentru creația originală în institutul nostru.

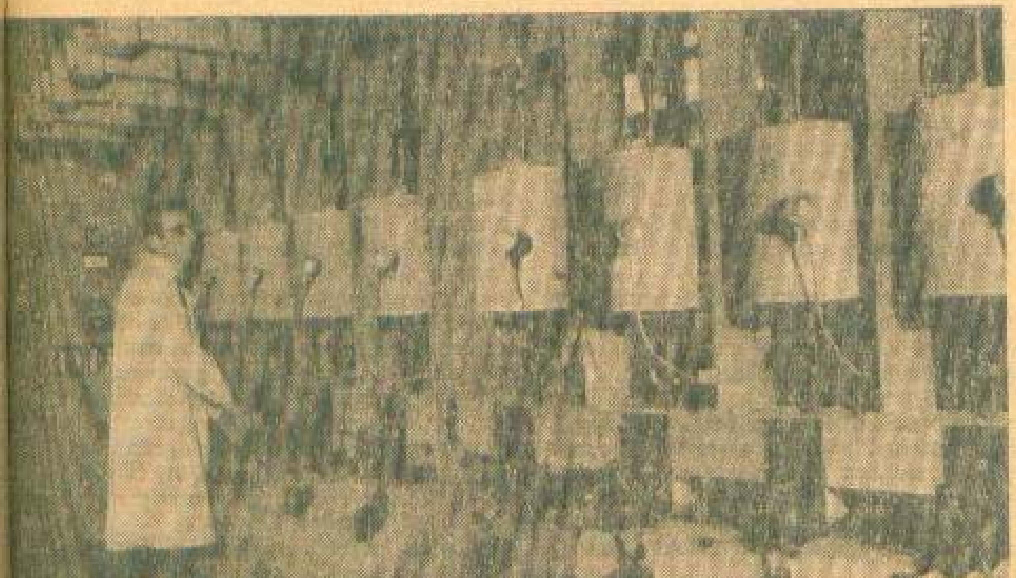
Au fost efectuate cercetări care au definitivat tehnologia de maturare, uscare, afumare — în condiții de mediu aclimatizat și prin însămînțare cu spori selecționați chiar în institut — a salamurilor crude. Noua tehnologie a scurtat sensibil timpul necesar de fabricare, ceea ce va contribui la sporirea randamentului capacităților de producție într-o serie de fabrici. În paralel s-a proiectat o instalație complexă pentru pregătirea materiei prime pentru acest tip de salamuri, reducîndu-se astfel la numai cîteva ore — în loc de 3—4 zile — faz. d zvîntare cărnii; instalația aceasta are un deosebit caracter de originalitate și eficiență.

MEDICAMENTE... PENTRU PEȘTI

O altă cercetare finalizată, cu aplicabilitate din 1974, este aceea privind fabricarea furajelor granulate destinate hrănirii peștilor. Cu ajutorul acestor granule, pe care peștii le consumă în întregime, evitîndu-se pierderile în apă, se asigură o hrană rațională, ieftină, condensată. A fost stabilită nu numai tehnologia de preparare a furajelor granulate, ci și instalațiile de producere a lor. După experimentările efectuate la baza noastră piscicolă de la Nucet, *noua metodă de furajare va fi aplicată în crescătoriile de pești ce se amenajează pe lacurile din jurul Capitalei, la Frăsinet* etc. Se vor construi și alte instalații de preparare a hranei în granule pentru pești — prima care urmează să intre în funcțiune fiind cea de la Buftea, destinată piscicultorii bucureștene. Marele avantaj al acestei metode de furajare este faptul că odată cu hrănirea peștilor li se pot administra, în granule speciale, și medicamentele necesare unor tratamente, atunci cînd este cazul, pentru a li se apăra sănătatea.

Cercetătorii noștri au pus la punct și alte tehnologii și utilaje de concepție originală. De exemplu, linia pentru fabricarea mecanizată în flux continuu a halvalei este o *premieră mondială*. Se știe că prepararea acestui aliment mult căutat presupune un foarte mare volum de muncă manuală. Procedeul tehnologic elaborat de lucrătorii noștri conține soluții ingenioase și mecanizează în întregime procesul de fabricație — de la prăjirea miezului de floarea soarelui și pînă la ambalarea produsului finit. O asemenea linie va fi pusă în funcțiune, în curînd, la Fabrica de produse zaharoase din București, al cărei colectiv a manifestat un mare interes pentru introducerea noului și au colaborat excelent cu cercetătorii în asimilarea în producție a acestei tehnologii.

În această instalație se determină proprietățile aluaturilor la diferite temperaturi. Această importantă verificare o execută cercetătorul principal ing. Mihai Teodorescu.

„CONTIFLUX"

Sperăm ca în 1974 să intre în folosința fabricilor de brînzeturi și o altă instalație modernă, concepută, realizată, experimentată și perfecționată de lucrători ai institutului nostru. Este vorba de „Contiflux", cum am numit-o noi, o linie de fabricare în flux continuu a telemelei, preparat lactat de mare consum în țara noastră. Tehnologia de preparare a telemelei și instalația respectivă, bazată pe un procedeu brevetat ca invenție, va aduce mari economii în industria laptelui și va contribui la o mai bună aprovizionare a populației, în orice sezon, cu această brînză de veche tradiție la noi.

Sînt cazuri cînd **cercetările noastre ajută la modernizarea și în alte sectoare ale economiei.** Bunăoară, pînă nu de mult se importau mari cantități de substanțe folosite în industria chimică la fabricarea hîrtiei, printre care și amidonul oxidat. Luînd în studiu această situație s-a realizat nu numai substanța respectivă, solicitată de industria hîrtiei, ci și instalațiile complexe de producere a ei. Demn de menționat este că cercetarea pentru obținerea amidonului oxidat a pornit de la faza de laborator, a continuat în stații pilot, apoi pe modele experimentale, pentru ca, în final, specialiștii noștri să proiecteze o instalație industrială de mare capacitate, care va trece să funcționeze la parametri maximi în 1974. S-au pus astfel *bazele diversificării produselor obținute din amidon, diversificare ce va fi amplificată în viitorul imediat.*

Am menționat doar cîteva aspecte ale cursului spre care se canalizează, în noul an, energia și inteligența cercetătorilor din institutul nostru: *crearea de tehnologii și instalații originale, ceea ce implică, pe lîngă înlăturarea treptată a importului, o contribuție sporită la modernizarea și dezvoltarea rapidă a industriei alimentare din România socialistă.*

aventura memoriei

Ce știm și ce nu știm încă despre această minunată proprietate a sistemului nervos, supusă — în condițiile vieții moderne — unor crescînde solicitări.

Oricine știe ce este să memorezi o poezie, să-ți aduci aminte de un eveniment trăit sau să înveți să conduci un autovehicul. Oricine cunoaște ce este starea de veghe și de somn și ce sînt visele. Oricui îi sînt astăzi familiare obiecte ca o fotografie, o bandă de magnetofon, un dicționar sau un catalog de expoziție, o cartotecă de bibliotecă sau un carton perforat. Totuși puțini își închipuie că toate cele de mai sus pot fi reunite coerent într-o singură teorie: *aceea a sistemelor de memorie!*

DE LA BASMUL MITOLOGIC LA LABORATORUL DE PSIHOLOGIE

Facultatea omului de a reține anumite date, de a-și aminti de trecut, a izbit oamenii de multă vreme și a dus la conturarea conceptului de *memorie*. Acest concept, secole de-a rîndul, nu a fost supus unei analize științifice, fiind doar considerat ca un atribut prestigios al psihicului uman și catalogat ca atare.

Pierderea memoriei a impresionat desigur pe om încă de la începutul existenței sale. Faptul a fost privit ca extraordinar și situat printre fenomenele miraculoase care nu-și puteau avea explicația decît prin intervenția unui factor extraterestru. De aceea pierderea memoriei este în special amintită în cadrul unor relatări mitice (basme, episoade mitologice) sau în texte mistice aparținînd diferitelor religii.

Importanța memoriei pentru gîndirea umană și în special pentru existența și dezvoltarea culturii a fost recunoscută de multă vreme.

În Grecia antică, în jurul Heliconului, era adorată o zeitate minoră din lumea Titanilor numită Mnemosina, care era personificarea mitologică a memoriei. În Teogonia lui Hesiod se vede însă că Mnemosina era mama celor nouă muze clasice. Într-o altă variantă Pausanias amintește că la Ascra erau adorate doar trei muze, printre care Mneme, altă personificare a memoriei și de astă dată integrată în mitul muzelor.

Dante, în „Divina Comedie", vorbește despre memorie ca despre o facultate extraordinară care imprimă trecutul ca o pecete asupra mersului gîndirii. Efectele ei pot fi înlăturate miraculos doar sub influența apei rîului Lete, pe care marele Florentin îl întîlnește în Infern și în Purgatoriu.

Studiul științific al memoriei începe tîrziu, abia la sfîrșitul veacului trecut. Atunci se definește conceptul în cadrul psihologiei și devine obiectul unei analize calitative și cantitative din ce în ce mai riguroase.

Paralel, progresele patologiei umane, atît în domeniul psihiatriei cît și în acela al traumatologiei craniene, au dus la precizări importante cu privire la fenomenul de pierdere a memoriei — așa numita amnezie.

Nu este în intenția mea să fac aci

un istoric al evoluției cunoștințelor noastre despre memorie. Voi aminti doar faptul că printre primele mari încercări de a clarifica mecanismul „ținerii de minte" au fost cele ale lui Ebbinghaus, care, cu o metodă foarte simplă — aceea a memorării unor silabe fără sens — a demonstrat legile memorării și uitării și a arătat că aceste procese evoluează conform unei curbe logaritmice.

Esențial este că memoria a început să fie studiată în laboratoarele de psihologie, că s-a arătat că funcționează după anumite legi și că trebuie considerată drept un proces complex în care intervine reținerea unor anumite fapte (sau date), uitarea și exploatarea lor în cadrul activității psihice.

* * *

Un pas important a fost făcut de cercetările lui I.P. Pavlov care a arătat indisolubila legătură dintre memorie și procesul de învățare. De asemenea, cu o tehnică extrem de precisă, el a pus în evidență unul din principiile de bază ale intervenției memoriei în formarea și stingerea (uitarea) unui reflex condiționat.

Evident că o serie întreagă de alte cercetări au adus date din ce în ce mai numeroase, care au permis încadrarea memoriei în procesul de învățare. De aceea studiul memoriei ocupă astăzi un loc central în elaborarea unei teorii generale a învățării și totodată constituie un obiect de deosebit interes pentru cei ce se ocupă de pedagogie.

NU EXISTĂ UN „CENTRU" AL MEMORIEI!

Ar fi lung și fastidios să expun aci lunga strădanie a oamenilor de știință care a dus în scurgerea veacurilor la situarea activității psihice la nivelul creierului. Strîns legat de acest efort se află și acela de a corela memoria cu o formă oarecare de activitate a țesutului cerebral.

Neurologii, neurofiziologii și neurochirurgii au fost și sînt interesați de a ști dacă putem să atribuim un loc anumit memoriei în creierul uman. Cercetările efectuate atît de I. P. Pavlov în U. R. S. S. cît și de Lashley în S. U. A., au arătat că memoria este o proprietate generală distribuită *pe toată masa țesutului nervos*. Într-un limbaj mai tehnic se poate spune că elementele de memorie sînt atașate tuturor celulelor nervoase.

Faptul a fost greu de acceptat inițial. Astăzi însă s-a dezvoltat o teorie a memoriilor distribuite și s-au perfectat o serie de modele (ex. Perceptronul lui Rosemblatt sau Pandemonium-ul lui Selfridge), care operează cu elemente de memorie atașate *tuturor* componentelor rețelei ce structurează aceste modele. În sistemul nervos nu putem spune că există porțiuni care operează fără memorie și porțiuni care sînt destinate numai înmagazinării (stocării) de informații. *Întreg* sistemul nervos poate fi considerat o vastă și complexă rețea de neuroni și sinapse adaptabilă, instruibilă, deci cu posibilități de „istoricizare", ceea ce implică reținerea de informații.

* * *

Unele cercetări întreprinse în special de marele neurochirurg canadian Penfield au arătat că în sistemul nervos există regiuni care ocupă o poziție cheie în procesele legate de memorie. El a subliniat în acest sens rolul lobului temporal (o parte a creierului mare). O analiză riguroasă a cazurilor clinice prezentînd tulburări de memorie, ca și serii de explorări experimentale pe animale au atras atenția asupra rolului unor formațiuni anatomice din creier (ex. cornul lui Amon, corpii mamilari) în desfășurarea operațiilor legate de stocarea informațiilor sau de extragerea lor din stocuri.

Mult mai interesantă mi se pare aplicarea teoriei holografice din fotografie (formulată de D. Gabor, pentru care a luat premiul Nobel) la mecanismul memoriei cerebrale. Se știe că o leziune în creier nu face să dispară amintirea unui obiect sau concept anumit sau unei clase anumite de obiecte sau concepte. Ea produce o scădere globală, un fel de fluidificare, de imprecizune a amintirilor, care este cu atît mai mare cu cît leziunea este mai întinsă. Pornindu-se de la această constatare s-a emis ipoteza holografică a memoriei. Școala românească de neurocibernetică a adus o importantă contribuție precizînd că structura microscopică a scoarței cerebrale justifică concepția că sistemul nervos utilizează pentru memorie micromecanisme de tip holografic (Bălăceanu, Dona, Nicolau).

* * *

STRATEGII COMPLEXE PENTRU EXPLOATAREA OPTIMALĂ A SISTEMULUI DE MEMORIE

Importanta dezvoltare a calculatoarelor și ordinatoarelor a permis realizarea unor memorii tehnice absolut necesare acestor dispozitive. Nu are sens aci să le analizăm. Un lucru important este de reținut că în tehnică se utilizează două feluri de memorii: unele bazate pe circuite în lungul cărora informația este plimbată într-una, repetitiv, iar altele, bazate pe înscrierea informațiilor pe un substrat oarecare (de ex. o bandă de magnetofon). Aceleași două tipuri de memorie au fost regăsite și în sistemul nervos unde există o *memorie circulantă*, realizată de circuite închise de neuroni (circuitele reverberante) și o *memorie fixă*, în cadrul căreia informațiile deformează specific anumite molecule complexe din neuroni sau sinapse. Prima este o memorie *electrică*, informațiile fiind purtate și păstrate sub forma unor semnale electrice; a doua este o memorie *chimică* (ca și fotografia), informațiile fiind păstrate sub forma unor modificări specifice în structura anumitor molecule.

Analiza operațională a unui sistem de memorie arată că el dispune de un subsistem care captează selectiv anumite manifestări sau fenomene fizice sau chimice care capătă astfel semnificația unor semnale de intrare; de un subsistem care traduce aceste semnale în semnalele proprii dispozitivului de înregistrare și care le transferă în acest dispozitiv (stocul de memorie); și de un subsistem care poate „citi" informațiile stocate, care le retraduce adică și le face apte să fie prelucrate (generînd astfel semnalele de ieșire din sistemul de memorie).

aventura memoriei

sistemul de memorie este în general întegrat într-un sistem care îi este supraordonat. Circulația reciprocă a informațiilor între sistemul respectiv și sistemul de memorie este organizată în cadrul unei strategii complexe, care asigură exploatarea optimală a sistemului de memorie. Toate metodele de învățare sau de memorare propuse urmăresc punerea la punct și perfecționarea strategiilor folosite de creier pentru utilizarea mecanismelor sale de memorie. Noi nu putem îmbunătăți mecanismele acestea: pentru moment aceasta pare un nonsens. Dar noi putem îmbunătăți algoritmii (adică metoda sau tehnica) de exploatare a lor. Studiul memoriei cerebrale are astfel drept rezultat practic furnizarea unei baze teoretice pentru elaborarea unor metode din ce în ce mai evoluate de memorare.

MEMORIE „LUNGĂ", MEMORIE „SCURTĂ"...

S-a putut arăta, pe baza datelor de psihologie experimentală și pe analiza diferitelor cazuri de pierdere a memoriei (amneziilor), că sistemul nervos dispune de trei tipuri operaționale diferite de memorie: o memorie *imediată*, care reține informațiile numai un timp scurt (de ordinul minutelor), o memorie *scurtă* care reține informațiile ceva mai mult (de ordinul orelor) și o memorie *lungă* în care informațiile sînt păstrate un timp foarte lung (uneori toată viața).

De asemenea s-a precizat că nu toate informațiile captate și prelucrate de sistemul nervos sînt memorate în memoria „lungă". La intrarea ei se află un fel de filtru care nu este „permeabil" decît pentru anumite informații. Criteriul de acceptabilitate este foarte complex și depinde atît de informație, cît și de starea

UNA SINGURĂ

Modelul în material plastic al unei celule cerebrale, la o mărime de un milion de ori. Extrema complexitate chiar și a unei singure *celule este evidentă chiar și pentru un nespecialist avînd în vedere că — după cum au confirmat cercetări recente — elementele de memorie sînt atașate* tuturor *celulelor nervoase. Apare clar cît de vast și de multilateral este fenomenul memoriei.*

în care se află sistemul nervos (nivel de conștiență, stare afectivă, oboseală, etc.).

Totodată s-a arătat că și extragerea informațiilor din stocuri se face selectiv. Acest fapt deschide marea problemă dacă informațiile sau amintirile uitate sînt „șterse" definitiv din stocuri sau numai sînt apte a fi extrase. Unele cercetări experimentale, ca și unele cazuri speciale de epilepsie arată că noi dispunem în rezervele noastre de o cantitate mult mai mare de informații stocate decît cea pe care o „manipulăm" în cursul activității noastre conștiente. Nu știm dacă acest exces este definitiv pierdut pentru creier, sau dacă este parțial utilizat în procese care se desfășoară în afara prelucrărilor conștiente. Existența acestei rezerve suplimentare de informații stocate oferă o bază teoretică pentru încercări de a îmbogăți, prin tehnici noi, utilizarea informațiilor stocate în creier.

Este ușor să ne dăm seama de numărul foarte mare de informații pe care le stocăm într-o viață. Cu toate acestea noi găsim foarte ușor o informație în stoc. Rapiditatea aceasta implică o organizare a datelor memorate. Rezultă că în memoria de lungă durată aceste date sînt grupate și clasificate. Mai mult încă: limbajul permite o ordonare și clasificare și mai efectivă a informațiilor stocate. Limbajul permite marcarea acestor informații, etichetarea lor. Grație acestui fapt manipularea rezervelor noastre de memorie se face mult mai eficient.

În sistemele tehnice s-a văzut că operația de ordonare și clasificare a informațiilor stocate este extrem de complexă. Ea trebuie să transforme o adunare întîmplătoare, haotică de date, într-un sistem de cunoștințe. Aceasta implică un volum foarte mare de operații. Practic trebuie elaborate clasoare, fișiere cu adrese de memorie, ca într-o mare bibliotecă sau discotecă. În general se oprește activitatea de recepționare și de prelucrare a datelor și se înlocuiește cu o activitate de ordonare — clasare și marcare a datelor din stocuri. În felul acesta sistemul tehnic funcționează în două moduri diferite.

Același lucru se întîmplă și în cazul sistemului nervos: Și acesta are două regimuri normale diferite de funcționare (starea de veghe și starea de somn). Se cunosc experiențele demonstrative care au arătat că lipsa de somn produce o profundă perturbare a funcțiilor cerebrale din cursul stării de veghe. Un optimum mediu de $7\frac{1}{2}$ ore de somn este necesar unei bune funcționări a creierului.
Contrar părerii clasice aceste $7\frac{1}{2}$ ore nu reprezintă un repaus pentru creier, ci doar o altă formă de activitate în cursul căreia, izolat de semnalele din afară, el își organizează stocurile de memorie. Somnul și visele capătă astfel o nouă semnificație.

Din cele de mai sus rezultă complexitatea memoriei sistemului nervos. Nu trebuie să uităm însă că nu este singura formă de memorie pe care o întîlnim în biologie. Voi aminti numai alte două forme extrem de importante.

În primul rînd este vorba de *memoria genetică*, care permite păstrarea și transmiterea informațiilor de la o generație la alta și care asigură stabilitatea speciilor. Această memorie — care stă la baza eredității — este o memorie chimică.

Cealaltă formă este reprezentată de *memoria imunologică*. Anumite celule păstrează în memoria lor informații cu privire la prezența, cîndva în organism, a unor factori nocivi. Pe baza acestei memorii cineva care a făcut o dată o boală ca zona zoster sau rugeola nu o mai face și altădată. De asemenea, pe baza acestei memorii, celulele de apărare ale organismului (limfocite, plasmocite, macrofage) recunosc ce aparține organismului respectiv și ce îi este străin. Și această memorie este chimică.

UN DRUM CARE A NECESITAT MILIOANE DE ANI DE EVOLUȚIE

Așadar memoria apare astăzi drept expresia funcțiunilor unor sisteme operaționale extrem de complicate și subtile care au evoluat în cursul filogenezei. De la memoria parameciului la aceea a omului este un drum lung care a necesitat milioane de ani de evoluție.

În cadrul speței noastre, exigențele societății contemporane și culturii de astăzi, implică o utilizare intensă a sistemelor de memorie cerebrală. Societatea a contribuit și contribuie la dezvoltarea și perfecționarea lor. În primul rînd intervine limbajul gestual și vorbit, care am văzut că joacă un rol esențial în dinamica stocurilor de memorie. Apoi intervine limbajul scris, care a permis și permite constituirea unor adevărate proteze și amplificatoare ale memoriei, de la însemnarea pe o hîrtie, pînă la marile biblioteci disponibile.

Societatea permite o îmbogățire a operabilității sistemelor de memorie și prin aceea că în cadrul procesului de educație oferă omului un ansamblu de date gata prelucrate și clasificate. De aci rolul fundamental al programelor educative pentru optimizarea sistemelor de memorie.

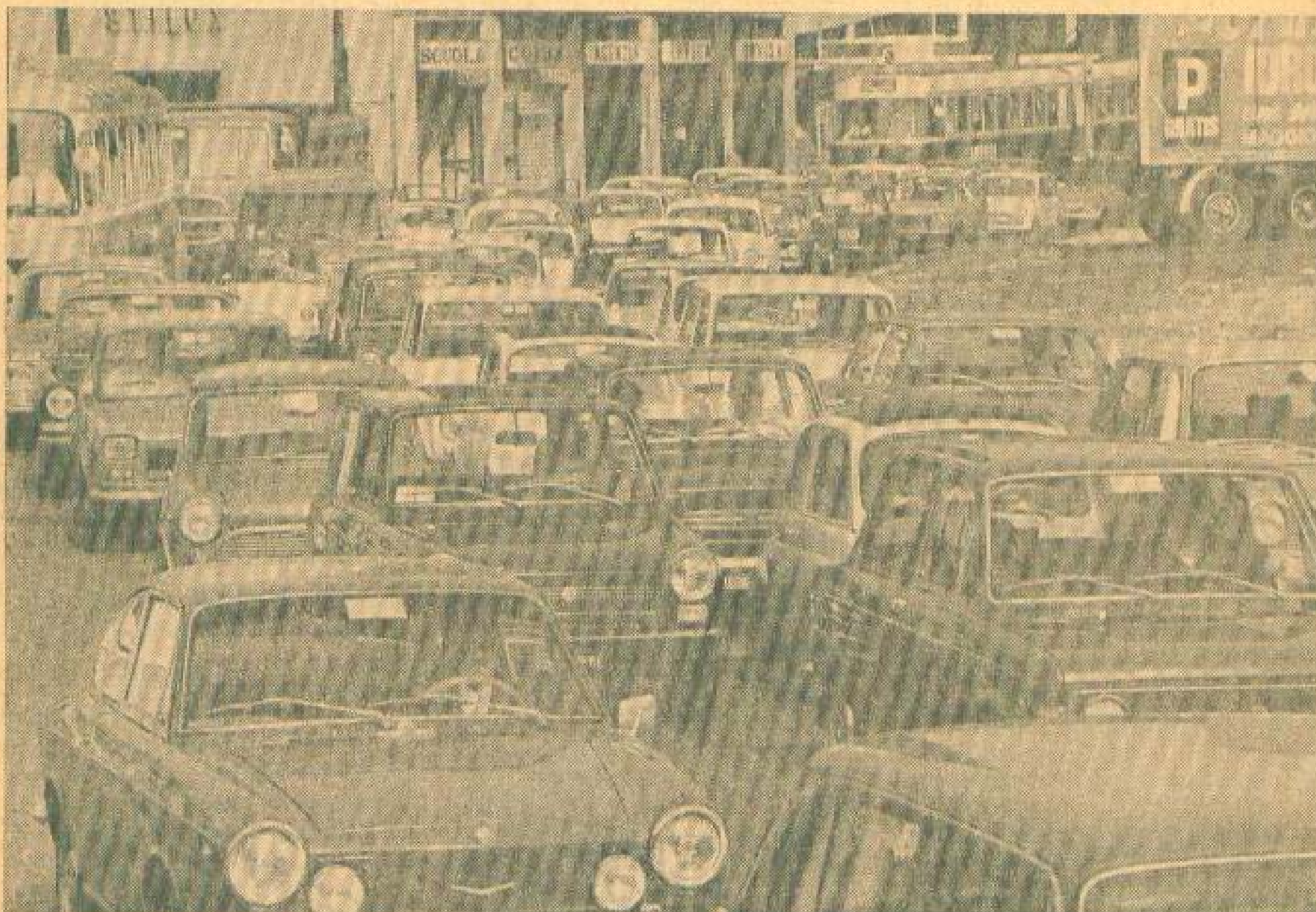
Recent, analiza operațională a memoriei și a învățării a permis perfecționarea într-o măsură nebănuită pînă acum a educației grație proceselor de învățare programată.

De asemenea dezvoltarea ordinatoarelor oferă omului modern posibilitatea de a-și amplifica considerabil memoria. Aceste ordinatoare sînt o clasă nouă de unelte, care sporesc posibilitățile memoriei umane, așa cum reactorul atomic, de pildă, a sporit considerabil posibilitățile lui energetice.

Studiul memoriei și diferitele sale consecințe practice sînt bine venite în acest moment istoric în care asistăm la ceea ce a fost numit explozia informațională și care pune memoria omului contemporan în fața unei sarcini cu care nu s-a mai întîlnit: aceea de a face față bombardamentului de informații la care-l supune viața modernă.

Dr. C. BĂLĂCEANU

CENTURA DE OȚEL ȘI DE GRIJI A PĂMÎNTULUI

Începutul de vacanță al automobiliștilor din Milano decurge cam în acest mod: Fiat-uri după Fiat-uri cît vezi cu ochii. Și atunci deplasarea cu automobilul ce avantaj mai prezintă?...

Planeta pe care trăim produce pîine, oțel, haine și poezie. Dar de 70 de ani încoace, ea produce și automobile. Și încă într-o cantitate atît de mare, încît producția globală a început pe alocuri să îngrijoreze.

Nimeni în lume nu se va plînge vreodată că oamenii au din ce în ce mai multă pîine, din ce în ce mai mult oțel, din ce în ce mai multe haine. Nu vor exista probabil proteste nici pentru faptul că se scrie și se tipărește prea multă poezie. Cu automobilele este însă altceva. S-a ajuns în prezent, pe scoarța globului nostru, la 260 milioane de vehicule motorizate — și acest fapt a și creat unele complicații. Despre aceste complicații și despre unele soluții pentru înlăturarea lor am dori să reținem atenția cititorului în rîndurile care urmează.

O TROTINETĂ ÎN LOC DE FERRARI

Într-una din marile săli ale New York-ului s-a organizat, în aprilie, anul acesta, cel de al 17-lea „International Automobile Show", manifestare destinată, după cum se obișnuiește, să ofere producătorilor de mașini din întreaga lume prilejul de a se întîlni, de a perfecta afacerișî, mai ales, de a prezenta publicului ultimele lor modele. Dar, spre surprinderea organizatorilor, Salonul nu și-a atins scopul, pentru că marii fabricanți de astăzi și de totdeauna (Ford, American Motors, General Motors) au absentat, iar exponatele aduse de firmele mai mici n-au prezentat prea mare importanță.

De fapt, ce-au putut vedea totuși vizitatorii în încăperile salonului newyorkez? Printre altele, așa-numitele „Life Protector" și „Hop-Rod". Adică, în primul caz, un mic tub care poate fi păstrat la bordul mașinii și care, la comandă, debitează timp de trei minute, 18 litri de oxigen, iar în cazul al doilea, un „picior săltăreț", un fel de ghidon de trotinetă, acționat electric și destinat să execute, împreună cu persoana care îl conduce, sărituri de 30—40 cm lungime, cu viteza de... 5 km/h.

Simplă glumă? Poate. Dar cu unele semnificații ce nu trebuie să ne scape. Comitem de bună seamă un truism spunînd că <de la o vreme> anumite orașe ale lumii trosnesc sub povara automobilelor și-și rețin cu greu tusea din cauza emanațiilor nocive ale eșapamentelor. Ei bine, această prea-cunoscută situație nu poate să ne facă să nu vedem, cel puțin simbolic, deocamdată, utilitatea acelui „Life Protector", a acelui mic „scafandru autonom" cu ajutorul căruia fiecare automobilist se simte obligat să plonjeze în valurile de fum și de ceață ale marilor metropole... Dar „piciorul săltăreț"? Nici aici semnificația nu pare prea abil ascunsă. Automobilele de astăzi — unele dintre ele ultraperfecționate și capabile să atingă viteza avioanelor de turism — sînt puse în situația să stea imobilizate, cîteva ore pe zi, din cauza „dopurilor de circulație" sau să se tîrască „la pas" în urma fluviilor leneșe de metal și cauciuc. Și atunci, într-o asemenea împrejurare, nu este mai practic și mai amuzant s-o apuci pe trotuar, la ghidonul unui „Hop-Rod", pentru a ajunge la destinație mai repede decît cu un Ferrari Dino sau cu un Porsche Carrera?

Salonul automobilului de la New York n-a fost scutit nici de unele manifestări ostile, care-și au acolo o oarecare tradiție. Cu ani în urmă, împotriva Salonului au manifestat „Amicii mediului înconjurător". La o ediție ulterioară a protestat „Asociația medicilor care militează pentru securitate rutieră", iar în primăvara aceasta a intrat în scenă „Institute for Public Transportation". Înainte ca Salonul să-și deschidă porțile, directorul acestui institut a cerut vizitatorilor să-și lase mașinile personale acasă și să vină la expoziție cu autobuzele. După ce salonul a fost inaugurat, unii din subalternii aceluiași director au înmînat vizitatorilor o serie de foi volante care conțineau sloganul: „Viitorul este al transportului în comun; aprobați acest gen de transport și sprijiniți-l!"

Am amintit despre această manifestare pentru că ea nu este specifică numai Americii. Peste tot în lume specialiștii sînt somați să dea verdictul: automobil personal sau transport în comun? Deocamdată părerile sînt împărțite, dar cu o oarecare tendință spre o soluție de compromis. Se crede că, după atingerea unui anumit grad de motorizare, expansiunea autoturismului individual va fi oprită, o bună parte a transportului fiind preluată de mijloacele publice de locomoție.

DENSITATEA IDEALĂ A MOTORIZĂRII

Știți ce ar însemna așezarea, unul lîngă altul, a celor 260 milioane de automobile care sînt înscrise astăzi în circulație în țările lumii? Ele ar strînge Planeta noastră, în dreptul Ecuatorului, cu o centură de oțel, lată de peste 20 de metri și groasă cît un stat de om.

Știți ce-ar însemna ca, la un moment dat, toți automobiliștii unei metropole — de pildă Parisul — să se hotărască să plece, în același timp, cu mașina de acasă? Orașul lor ar fi paralizat de un iremediabil „embouteillage" și nimeni n-ar putea face măcar doi pași în direcția dorită.

Din cele 260 milioane de autovehicule existente pe Pămînt, 150 milioane circulă în Europa, unde există în prezent o jumătate de milion de kilometri de șosele naționale. Deci rația ar fi de 300 de mașini pe kilometru. Tot bătrîna noastră Europă mai dispune la ora actuală de un milion și jumătate de căi secundare și de numai 13 000 kilometri de autostrăzi. Dacă cineva ar nutri fantastica dorință de a așeza într-o zi, cap la cap, toate cele 150 milioane de vehicule ale continentului pe cei 13 000 de kilometri de autostrăzi, el n-ar putea realiza acest lucru deoarece mașinile n-ar încăpea una în spatele alteia. Iată deci că „dopurile de circulație" devin în zilele noastre nu numai o acută problemă urbană, ci și o stringentă chestiune de proporții continentale.

Și procesul nu este în stagnare. În 1972 industria mondială de automobile a înregistrat o creștere de peste 6 procente, trecînd de la 33,1 la 35,1

milioane exemplare fabricate. O treime din această producție a fost realizată de S.U.A., altă treime de firmele a nouă țări occidentale și cealaltă treime de țările acelea ce comentatorii numesc „Lumea a treia" (incluzînd aici și Japonia).

Există vreo limită a necesităților omenirii în această privință? În S.U.A. spre exemplu, s-a ajuns la o densitate de 425 autoturisme pentru o mie de locuitori și, în mod forțat, creșterea va trebui să se oprească. Specialiștii sovietici, între care D. Velikanov, membru corespondent al Academiei de Științe din U.R.S.S., sînt de părere că densitatea optimă pentru un stat civilizat este de 200—250 mașini pentru mia de locuitori. Proporția aceasta coincide și cu aceea stabilită de specialiștii noștri și planul de dezvoltare în perspectivă a Capitalei și a altor orașe din țară, sub aspectul motorizării.

Studiile cele mai serioase pledează pentru o îmbinare armonioasă a transportului în comun cu cel individual. De asemenea, se fac propuneri pentru unele soluții intermediare, cum ar fi de exemplu creșterea rețelei de taxiuri și a automobilelor de închiriat, astfel ca persoanele sau familiile care nu doresc să-și cumpere autoturism propriu, să poată totuși beneficia de serviciile unei mașini, în condițiile unor tarife rezonabile. Dealtfel, trebuie spus că autoturismul individual nu devine rentabil decît în cazul în care costul și întreținerea sa înghit cel mult zece la sută din veniturile unei familii de condiție medie.

MIJLOC DE VIAȚĂ SAU SCOP ÎN SINE?

Pentru transportul în comun pledează indirect și acel personaj atît de popular în lumea occidentală și mai ales în America, avocatul în vîrstă de 39 de ani Ralph Nader. „Războiul" acestuia îndreptat împotriva marilor firme de automobile, s-a soldat cu victorii în care nimeni nu credea. În ultima vreme, Nader a reușit să smulgă puternicului concern „General Motors" peste 400 de mii de dolari, drept daune pentru faptul că „a încercat să-l compromită" și să determine adoptarea unei serii de măsuri în vederea sporirii gradului de securitate a automobilelor și reducerii emisiilor poluante. Cartea lui Nader, un veritabil best-seller, cu titlul „Unsafe at any speed", (Nesigur la orice viteză) a pus în fierbere autoritățile americane și a dat o serioasă lovitură firmelor străine care vindeau mașini pe piața S.U.A.

De curînd, în ampla campanie declanșată de Nader s-a înrolat un alt soldat, publicistul John Jerome, care a condus mulți ani una din cele mai reușite reviste americane de specialitate „Car and driver". În cartea sa intitulată „The death of the automobile" (Moartea automobilului), Jerome folosește o adevărată artilerie grea împotriva acestui vehicul care a invadat globul. El menționează că automobilul omoară anual în S.U.A. 60 000 de persoane, rănește alte 4 milioane, distruge bogățiile orașelor și ale naturii, perturbează transportul în comun și aglomerează tribunalele.

Soluția propusă de Jerome? Dezvoltarea cu prioritate a traficului public de călători, deoarece un autobuz poate înlocui serviciile a 50, iar un tren a o mie de autoturisme.

Nu trebuie să se creadă însă că stabilirea unor proporții acceptabile între cele două genuri de transport este chiar atît de simplă în societatea de consum actuală. Industria de automobile s-a dezvoltat monstruos în ultimii 15 ani, în ea fiind investite uriașe cantități de energie umană și de fonduri. În S.U.A., de exemplu, fiecare al șaselea cetățean trăiește direct sau indirect din industria de automobile.

Chiar în societatea occidentală se avansează în ultima vreme tot mai mult ideea că pentru soluționarea problemelor automobilului este necesar să se folosească o multitudine de metode și mijloace, printre care și cele de ordin educativ. Sociologul Georges Friedman spune (și noi nu putem să nu fim de acord cu el): „Automobilul a adus în viața omului un incontestabil spor de libertate de acțiune. Dar, din păcate, el a determinat și un exces. Trebuie făcut în așa fel, încît să se revină la situația inițială — din scop în sine, automobilul să se transforme într-un mijloc util și agreabil pentru om".

Realitatea este că în focul concurenței lor, constructorii occidentali lasă la o parte o serie de principii și „uită" tocmai ceea ce este mai important: de a construi automobile pe măsura societății — lăsînd astfel pe seama altora grija de a adapta societatea la mașinile fabricate de ei. O dovadă peremptorie în acest sens ne-o furnizează fabricanții americani care continuă să fabrice acele uriașe „transatlantice" pe roți, cu 6—8 locuri, deși se știe că rata medie de ocupare a unei mașini familiale este în S.U.A. de 1,4 persoane. La proporții mai reduse, situația este valabilă și pentru Franța, unde rata medie se ridică la numai 1,2 persoane, iar majoritatea autoturismelor aflate în circulație au de la patru locuri în sus.

CENTURA DE OȚEL ȘI DE GRIJI A PĂMÎNTULUI

SURPRIZA OFERITĂ DE SPECIALIȘTII JAPONEZI

Presa a comentat pe larg la vremea respectivă încercarea de „căsătorie" (cum s-a spus) și apoi „divorțul" dintre firma franceză Citroën și marele grup industrial italian Fiat. Domnii Giovanni Agnelli, președintele-director general de la Fiat și François Rollier, președintele-director general al lui Citroën și-au dat la început mîna cu cele mai bune in-

tenții pentru ca apoi să se despartă grăbiți, fără a-și furniza prea multe explicații. Din multiple motive, pe care nu avem răgazul să le arătăm aici colaborarea lor a eșuat.

Iată însă că în toamna anului trecut, cei doi industriași s-au văzut din nou așezați la masa tratativelor și obligați să coopereze. Obligați de cine? De opinia publică, de o serie de legi lansate de americani, de situația generală a automobilului.

Într-adevăr, în urma puternicelor campanii antiautomobil care au avut loc în S.U.A., autoritățile americane s-au văzut nevoite să elaboreze unele norme obligatorii, din punctul de vedere al siguranței și al poluării, pentru mașinile ce vor fi înscrise în circulație, începînd din 1975. Constructorii de peste Ocean nu prea par să fie afectați de aceste norme. În schimb, ele i-au pus pe jar pe cei mai mari fabricanți europeni, interesați în exportul de automobile pe piața americană.

Alături de Agnelli și Rollier, în Comitetul european pentru securitate a automobilului și protecția mediului înconjurător au venit și P. Dreyfus (Renault), Fr. Gauthier (Peugeot),

În numeroase cazuri, bicicleta simplă sau cea cu motor devine mai eficace decît cea mai perfecționată limuzină. Fapt căruia vrea să-i facă reclamă imaginea de față.

Pentru ieșirea din impasul poluării și al circulației urbane aglomerate, o soluție ar fi automobilul electric. Modelul de față de construcție britanică, are două locuri (plus alte două mai înghesuite), poate merge cu 65 km/h și dispune de o autonomie de 50 de km, după care bateriile trebuie reîncărcate.

R. Leiding (Volkswagen), J. Zahn (Mercedes Benz), lord Stokes (British Leyland Motor Corporation). Asociația lor, care este deschisă și altor constructori, reprezintă la ora actuală două treimi din potențialul de producție automobilistică a Europei și are drept scop schimbul de experiență în domeniul celor două probleme acute (securitate și poluare) și colaborarea cu guvernele din țările respective pentru uniformizarea sub aspect tehnic și legal a metodelor de lucru și a normelor obligatorii.

În problema securității, cea mai vastă experiență o au FIAT și Mercedes-Benz care au și construit prototipuri de vehicule „sigure" (Experimental Safety Vehicles, în denumire americană). Este surprinzător însă că din asociația amintită lipsesc două firme care lucrează de cîțiva ani buni și cu rezultate promițătoare în această privință: Saab și Volvo din Suedia. Doresc oare acestea să se țină în rezervă și să prindă cele dintîi piața automobilistică a viitorilor ani?*

În orice caz, aceasta este la ora actuală situația în domeniul securității. În ceea ce privește poluarea, surpriza a venit din Japonia și anume de la Honda. Folosind un sistem nou de cameră de ardere adițională, specialiștii acestei firme au reușit să reducă substanțial emisiile poluante ale modelului de mașină Honda civic și să depășească cu mult normele americane stabilite pentru anul 1975 în ceea ce privește hidrocarburile nearse, oxidul de carbon și oxidul de azot.

La sfîrșitul acestor comentarii, este firesc să se pună întrebarea: care este situația automobilistică de la noi din

---

* De curînd firma Volvo a obținut patentul internațional pentru un motor electric de automobil, bazat pe principiul termoelectricității. Testele efectuate sînt deosebit de încurajatoare, motorul putînd fi utilizat și pentru ambarcațiuni și avioane ușoare. Specialiștii apreciază această invenție ca fiind deosebit de prețioasă în contextul luptei împotriva factorilor de poluare. N. R.

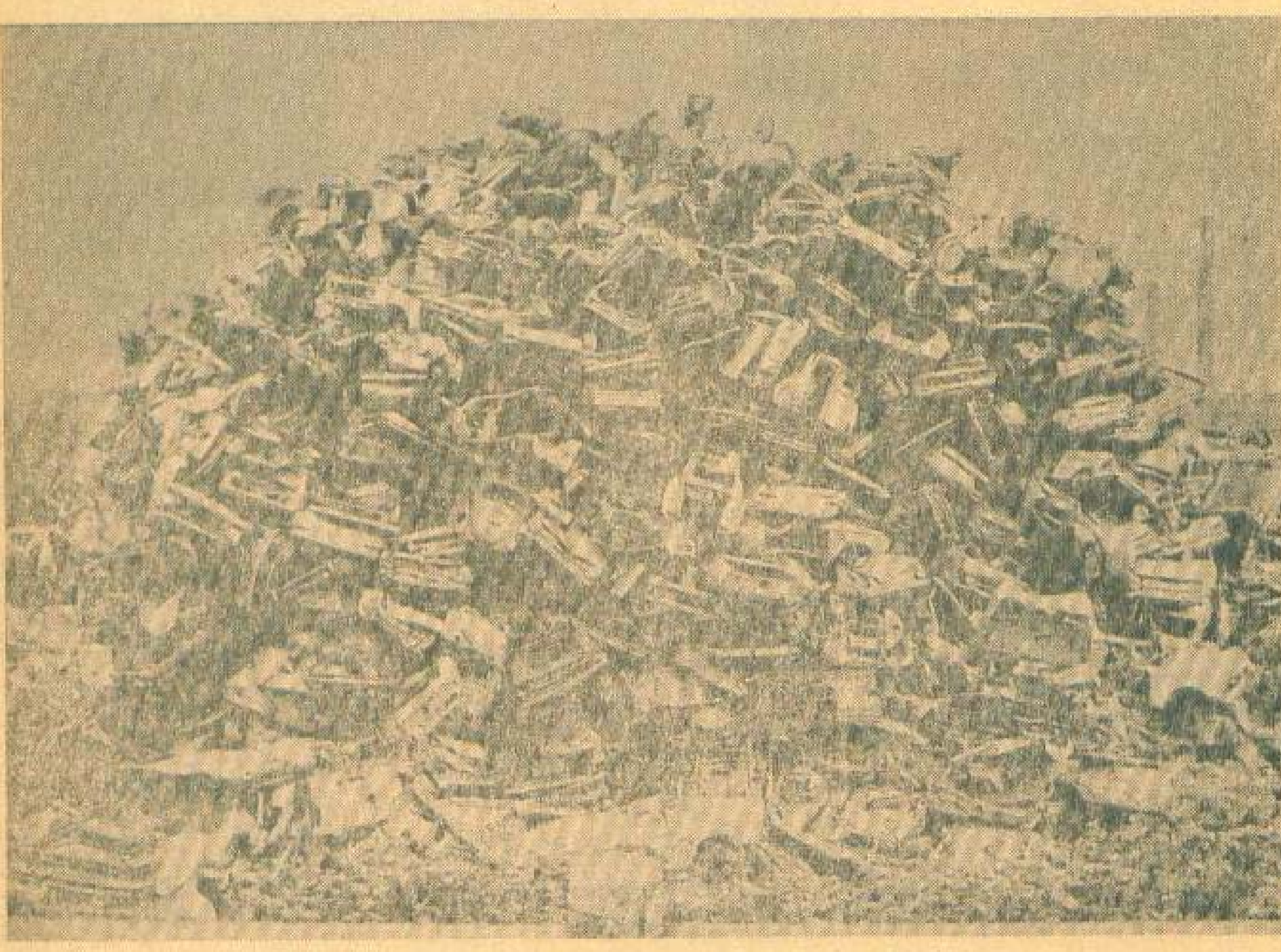
țară, sub aspectele analizate mai înainte?

Trebuie să ne gîndim, încă din primul moment, că „dopurile de circulație", poluarea chimică și sonoră și accidentele de circulație de la noi n-au atins încă nici pe departe nivelul alarmant din alte părți ale lumii. Industria românească de automobile se găsește în plină dezvoltare, planurile noastre de perspectivă arătînd că în 1990 vom construi în jur de 150—200 000 de autocamioane și 450—500 000 de autoturisme.

Evident nu ne putem lăsa nici noi descoperiți în fața eventualelor probleme spinoase, pe care diseminarea automobilului le poate aduce. Economia noastră socialistă, planurile pentru viitorii ani, științific elaborate, ne dau posibilitatea să evităm acele fenomene care răscolesc astăzi o bună parte a societății occidentale. Sîntem siguri că în România deceniilor viitoare automobilul va deveni și va rămîne — așa cum îl dorește toată lumea — un prețios ajutor al omului, un instrument de lucru, de recreație și de sport. Cum va arăta acest automobil al deceniilor viitoare? Iată un subiect pe care trebuie să-l lăsăm în grija inginerilor, a sociologilor, a medicilor, a urbaniștilor și poate chiar a poeților!...

DUMITRU LAZĂR

CENTURA DE OȚEL ȘI DE GRIJI A PĂMÎNTULUI

Și automobilele — accidentate sau scoase din uz — au cimitirele lor (în fotografie „cimitirul" de la Düsseldorf)

DUBLA CELEBRITATE PE ECRANE

ARTIȘTI MARI, INTERPREȚI DE MARI ARTIȘTI

Firește, în ediția de anul trecut a Almanahului nostru nu am putut epuiza toate VIEȚILE CELEBRE — din lumea artei și a culturii — devenite subiecte de film, unele mai bune, altele puțin bune. Revenim acum, cu alte cîteva biografii ilustrate preluate de ecran și care, așa cum subliniam și altă dată, au însemnat tot atîtea prilejuri oferite unor mari actori de a se desfășura cu adevărate recitaluri.

Bineînțeles, nici de data aceasta nu avem pretenția de a fi epuizat lista tuturor titlurilor existente în analele cinematografice.

ROBERT BROWNING și ELIZABETH BARRETT

Fredric March
Norma Shearer

Bill Travers
Jennifer Jones

Elizabeth Barrett și Robert Browning, cuplu prin excelență romantic, figuri ilustre ale literaturii engleze din veacul al XIX-lea, și-au împletit destinele într-o poveste de dragoste — de astă dată strict autentică —, de un dramatism depășind cu mult cele mai complicat livrești scenarii. E vorba de romanul autentic al autorului lui **Dramatis Personae** și al lui **The Ring and the Book** precum și al atitor poeme de o stranie frumusețe și al nu mai puțin celebrei autoare a **Sonetelor** și a poemului narativ autobiografic **Aurora Leigh.**

O eroină plăpîndă, visătoare, cu o sănătate șubredă, găsește, datorită dragostei, tăria morală de a înfrunta un tată tiranic și de a-și urma iubitul. O poveste emoționantă, transpusă mai întîi în teatru de Rudolf Besier în piesa **Miss Ba** și ceva mai tîrziu (în 1934) într-un prim film: **Fecioarele din Wimpole Street,** în interpretarea magnifică a unui cuplu de mare prestigiu: Fredric March și Norma Shearer. Peste două decenii, același regizor (Sidney Franklin) reface povestea cu alți doi interpreți, poate mai puțin ideali: Bill Travers și Jennifer Jones, într-un film care nu va mai regăsi fervoarea originalului.

PAUL GAUGUIN

George Sanders

Anthony Quinn

Destinul măreț și tragic al pictorului Paul Gauguin, omul care a avut curajul să-și părăsească, în plină maturitate, familia, slujba, mediul său, să rupă cu un trecut de mediocritate, de anonimat și conformism burghez, pentru a se lansa în marea aventură a vieții sale, urmîndu-și vocația de artist creator, această poveste

Anthony Quinn

reală, aproape incredibilă, era desigur făcută anume să inspire pe scriitori și cineaști. Somerset Maugham a transpus primul, într-un roman cvasi-biografic: **Luna și doi bani jumate** istoria fantastică a acestui om, comentînd mai ales etapa cea mai importantă a vieții sale, cea în care artistul minat de un straniu impuls spre o ultimă, definitivă împlinire, descoperă lumea de paradis a insulelor din Pacific, miracolul culorilor elementare, armonia formelor și sensurilor tainice ale existenței, dar odată cu ele și reversul de întuneric al morții, precedată de etapele decrepitudinii și mizeriei materiale. Doi mari actori au dat viață pe ecran acestui personaj de tragedie greacă: George Sanders, cu chipul său inteligent și flegmatic, în ecranizarea purtînd același titlu, a romanului lui Maugham și, mai împlinit sub raport temperamental, și aproape halucinant de veridic ca mască, Anthony Quinn în filmul **Van Gogh** de Minnelli. Aci, el trăia, împreună cu Kirk Douglas (Van Gogh), drama unei amiciții devoratoare, în care cei doi parteneri înfrățiți, prin elanurile sufletelor lor generoase de artiști, sfîrșesc prin a se sfîșia reciproc. Creația lui Quinn, în Gauguin a fost răsplătită cu un binemeritat premiu Oscar pentru compoziție.

CHOPIN

Wolfgang Liebeneiner

Czeslaw Wollejko

Nemuritorul compozitor al impetuoaselor mazurci și poloneze, al suavelor preludii și nocturne, a fost înfățișat pe ecran în două ipostaze: cea de îndrăgostit romantic, de poet al pianului, însuflețit de elanuri creatoare, dar ros de o boală care nu iartă și aceea de artist revoluționar, pe veci legat de idealurile de libertate ale compatrioților săi, de luptător împotriva tiraniei cu o unică armă: muzica sa care înflăcăra și ridica moralul. În prima variantă limitată la aria restrînsă a melodramei muzicale, am avut cîndva un Chopin teatral: Pierre Blanchar în filmul mut: **Valsul de adio**, un altul robust și seducător: Cornel Wilde în **A Song to Remember** și, poate cel mai apro-

Wolfgang Liebeneiner și Constanance Gladkowpka

piat de personaj ca trăsături și temperament: Wolfgang Liebeneiner în filmul lui Bolvary: **Valsul de adio**, realizat în 1933. Un portret complet al compozitorului, în datele luipsihologice și în contextul său social ni l-a redat însă regizorul Alexander Ford, cu concursul actorului Czeslaw Wollejko în filmul polonez **Tinerețea lui Chopin** din 1952. Acolo am avut imaginea completă a acestui artist atît de legat de destinul poporului său.

Czeslaw Wollejko

GEORGE SAND

Merle Oberon

Sybille Schmitz

Numele autoarei lui **Mauprat**, al **Indianei** și al atitor romane curajoase este asociat de obicei cu cel al ilustrului compozitor Chopin. Marea și furtunoasa lor iubire a fost adeseori evocată în literatură și bineînțeles în film. Prilejul unei povești de dragoste atît de dramatice, cu doi protagoniști atît de iluștri, pretindu-se

Merle Oberon
și Cornel Wilde

Sybille Schmitz

la cele mai fanteziste interpretări nu putea fi nicidecum pierdut. Personajul atît de original al scriitoarei fusese cîndva destinat Gretei Garbo. Ar fi fost poate rolul vieții ei. Din nefericire marea artistă nu și-a putut realiza acest vis. Au îmbrăcat însă costumul bărbătesc al romancierei, cu grație și prestanță, două actrițe celebre la vremea lor: Sybille Schmitz în **Valsul de adio** și Merle Oberon în **A Song to Remember.**

EL GRECO

Mel Ferrer

Una din cele mai fascinante personalități ale picturii universale. Obiect de interminabile controverse asupra formației sale artistice, pictor de geniu cu reminiscențe din Grecia natală, vădit influențat de arta bizantină și de cea venețiană, cu liniile severe, descărnate, ale personajelor și sumbrelor tonalități ale peisajului din Toledo, El Greco, pe numele adevărat Domenikos Theotokopoulos, a găsit pe ecran o întruchipare ideală sub trăsăturile spiritualizate și silueta uscățivă a actorului hispano-american Mel Ferrer. Filmul realizat de Luciano Salce, purtînd numele pictorului încerca să redea cu fidelitate portretul artistului, situîndu-l în contextul social și politic al vremii sale, dominată de sumbra forță a Inchiziției, nu fără obligatoriul episod sentimental menit să încălzească liniile severe ale unei vieți consacrată luptei pentru afirmarea unui stil, revoluționar pe atunci, apreciat cu mult mai tîrziu pentru îndrăzneala lui.

Mel Ferrer

DOSTOIEVSKI

A. Șmelov

Cinematograful sovietic a adus omagiul său memoriei marelui romancier rus din veacul trecut, încă din 1932, prin filmul realizat de V. Fedorov: **Casa morților,** pe un scenariu scris de Victor Șklovski. Actorul A. Șmelov a întruchipat admirabil figura bîntuită de demoni a acelui mare neînțeles care a fost autorul **Fraților Karamazov** și al **Idiotului.** Dostoievski, așa cum l-a conturat el, este omul cu suflet generos, chinuit de impulsuri contradictorii, de elanuri revoluționare și accese de lașitate, etern căutător al adevărului, întotdeauna învins în viață, candid pînă la extaz, îmbătat de tumultul viziunilor sale, plutind mereu între cer și glod, între paradis și infern. Filmul relata la

modul strict biografic momentele decisive ale vieții sale, angrenarea lui în mișcarea revoluționară, condamnarea și grațierea lui, inclusiv lungul său purgatoriu în acea „Casă a morților", care va servi și ca titlu povestii.

EMILE ZOLA

Paul Muni

Marele romancier francez, teoretician al naturalismului și aprig luptător pentru triumful adevărului și al progresului social, a fost o singură dată evocat pe ecran, într-un amplu film biografic, în care scriitorul, bine fixat în mediul și epoca sa, ne era înfățișat sub nobila sa atitudine de artist-cetățean, luptînd cu arma cuvîntului în articole, în cărți, în pamflete. In filmul lui William Dieterle din 1937 purtînd însuși numele scriitorului, Paul Muni compunea o creație remarcabilă prin autenticitate, prin inteligența și patosul ei, conturînd un portret de neuitat. Prin temperamentul său, prin minuțiozitatea cu care și-a studiat personajul, el a redat de minune personalitatea și curajul acestui vajnic militant, mai ales în cadrul faimoasei „afaceri Dreyfus", în care scriitorul își riscă libertatea pentru a denunța injustiția politică și socială. Filmul a întîmpinat la vremea lui boicotul organizat al cercurilor fasciste și reacționare. El n-a văzut lumina ecranului în Franța. Iar la noi, el a fost proiectat abia după 23 august 1944.

SURORILE BRONTË

Olivia de Havilland
Ida Lupino
Nancy Coleman

S-a crezut multă vreme că toate operele publicate sub numele de Currer, Ellis și Acton Bell erau de fapt ale uneia și aceleiași persoane. Dar succesul de mai tîrziu al celor trei mari romane (**Jane Eyre**, **La răscruce de vînturi** și **Chiriașa de la Wildfell Hall**) ale celor care au fost surorile Charlotte, Emily și Anne Brontë avea să spulbere orice confuzie. Operele acestor scriitoare, îmbinînd într-un chip neașteptat o matură artă a caracterizării personajelor, a narațiunii și a analizei psihologice cu o fantezie nesecată și un simț înnăscut al situațiilor dramatice, au fost adeseori solicitate pentru ecranizări pe marele și micul ecran. Viața celor trei scriitoare trăită în singurătatea casei lor din Yorkshire-ul natal, alături de un frate ce se dedicase picturii, a stîrnit însă un interes egal cu cel manifestat față de opera lor. Scriitorul francez Robert de Traz le-a dedicat o carte biografică: **La famille Brontë** în care pagini din viața lor reală par a fi desprinse din propriile lor romane. Iar studiourile americane, le-a consacrat ca un suprem omagiu un film impresionant prin atmosfera și rigoarea construcției, prin talentul celor trei interprete principale: Ida Lupino, Olivia de Havilland și Nancy Coleman, respectiv Charlotte, Emily și Anne Brontë, un film semnificativ intitulat: **Devotion (Devotament, 1946)**.

MICHELANGELO

Charlton Heston

Un titan. Așa l-a numit Emil Ludwig în cartea sa pe dumnezeiescul cioplitor în piatră Michelangelo Bonnarotti, creator de geniu care a scrutat înălțimile boltei cerești și a proslăvit în marmură armoniile trupului uman, reținînd în recea ei liniște, pentru veacuri, întreaga gamă de expresii ale chipului omenesc. Așa l-a imortalizat și Romain Rolland în cartea pe care i-a dedicat-o, scriind: „Cine nu crede în geniu, cine nu știe ce înseamnă aceasta, să privească la Michelangelo..." Un cineast plin de curaj, Sir Carol Reed a îndrăznit să imortalizeze la rîndu-i pornind de la o altă carte celebră: **Agonie și extaz** de Irving Stone, figura prometeică a artistului toscan. Și așa a prins viață sub trăsăturile dăltuite parcă tot în piatră ale lui Charlton Heston. Și

Charlton Heston

filmul a fost pe măsura lor. Axat mai ales pe conflictul său cu papa Iulius al II-lea (Rex Harrisson), care ocupă mai mult de trei sferturi din durata lui, filmul se situa prin anvergura lui printre puținele opere desăvîrșite dedicate artiștilor de geniu ai omenirii.

KUPRIN

Grigori Gai

Pe autorul **Duelului**, al **Iamei** și al **Lestrygonilor**, l-am întîlnit pe ecran, poate în cel mai ideal chip cu putință. Nu într-un film biografic, ce poate nu ne-ar fi relatat decît aspectele exterioare, datele cunoscute ale unei vieți de scriitor ce nu oferă prea multe episoade semnificative. Ci într-un film inspirat dintr-una din minunatele sale nuvele: **Brățara de granate**, unde printr-o ingenioasă idee a regizorului (și scenaristului) Abram Room, Kuprin devenea un personaj real printre eroii nuvelei sale, luînd parte la drama lor, intervenind ca martor,

Grigori Gai

confident și în final, executant al unui testament spiritual de o neasemuită tristețe. Kuprin sub trăsăturile aspre, dar încălzite de o lumină interioară ale unui excelent actor, Grigori Gai, retrăia pe ecran o viață bogată, culegîndu-și eroii din lumea pescarilor, a marinarilor, și făcînd dintr-o sfîșietoare poveste de dragoste un vehement act de acuzare împotriva unei caste dominante, care în orgoliul ei nemăsurat se credea investită de zei cu putere de viață și moarte asupra oamenilor de rînd.

CERVANTES

Horst Buchholz

Cinematograful a făcut adeseori apel la nemaipomenitele aventuri ale cavalerului tristei figuri de la Mancha și după cîte știm, pînă în 1966, niciodată, la nu mai puțin spectaculoasa viață a scriitorului spaniol. Cineaștii de la Madrid, cu o vastă distribuție internațională, au realizat astfel un film dedicat marelui scriitor Cervantes dar limitat la epoca tinereții lui don Miguel, la aventurile sale războinice, (și sentimentale), într-un cuvînt la anii de formație spirituală și morală ai aceluia care nu bănuia pe atunci că va deveni într-o zi unul din cei mai renumiți poeți și filosofi ai tuturor timpurilor. Actorul german Horst Buchholz, cu ardoarea lui juvenilă și chipul lui inteligent a creat un Cervantes convingător însă departe de amarul, de lucidul visător ce avea să-l creeze pe **Don Quijote.** Un Cervantes legat mai mult de bravura faptelor sale de arme, decît de orele de meditație și visare.

Horst Buchholz

GUY DE MAUPASSANT

Hans Jaray

Pe cinicul și spiritualul autor al lui **Bel-Ami** l-am regăsit pe ecran, ca erou principal, nu într-un film biografic, ci implicat într-o poveste sentimentală (autentică) de care s-a vorbit mult în cronicile vremii, un film realizat după memoriile eroinei acestei istorii dramatice, Maria Baskirtseff. Era un Maupassant tundru, liric, erou de melodramă, postură neașteptată pentru un aprig polemist, pentru un scriitor ce cultiva cu precădere aspectele neplăcute ale unei lumi burgheze ariviste, imorale. To-

Hans Jaray

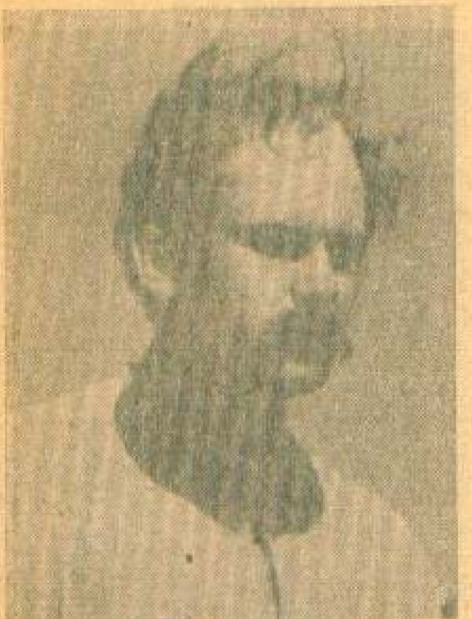

nul delicat al acestei povești tratată în maniera kammerspiel-ului era de fapt caracteristic studiourilor vieneze unde fusese turnat filmul. Iar Hans Jaray interpretul principal își compusese un cap interesant, extrem de fidel modelului său ilustru. Replica i-o dădea actrița maghiară Lili Darvas, în rolul aceleia care a fost marea iubire a scriitorului, sensibila Maria Baskirtseff.

TARAS SEVCENCO

Serghei Bondarciuk

Viața celui mai iubit poet al Ucrainei, Taras Sevcenco, bardul marilor elanuri liberatoare, care în zilele negre ale robiei înflăcăra poporul chemîndu-l la luptă, existența lui de martir, aureolată de devotamentul și recunoștința națiunii, a servit adesea ca izvor de inspirație pentru operele multor romancieri, poeți și pictori. Lor li se adaugă desigur la loc de frunte filmul **Taras Sevcenco,** realizat de Igor Savcenco, în același climat de fervoare patriotică și de profund lirism. Poetul înfățișat cu

Serghei Bondarciuk

mult omenesc și patetică transfigurare de Serghei Bondarciuk este aidoma imaginii pe care ne-am făurit-o despre el: un răzvrătit, un nesupus, un mare prieten al poporului, un luptător pentru unitatea și frăția eternă între popoarele rus și ucrainian. Gama interpretativă a acestui actor de nebănuite resurse dramatice, i-a permis să treacă cu o deconcertantă ușurință de la ardoarea juvenilă a poetului și pictorului, la asprimea și revolta ofițerului de mai tîrziu, la amara luciditate a unui scriitor în pragul bătrîneții, la emoționanta întîlnire din final cu tineretul entuziasmat din patrie.

CIPRIAN PORUMBESCU

Vlad Rădescu

Viața unuia din cei mai sensibili și mai inspirați compozitori ai noștri, Ciprian Porumbescu a fost evocată recent pe ecran într-un film, care după caracterizarea regizorului (și scenaristului) său, Gh. Vitanidis, este „un film al tinereții înaripate, al romantismului luminos, optimist, victorios. Întreaga existență a lui Ciprian în realitate și în film, este o pildă de a trăi, de a crea, contopindu-te cu aspirațiile cele mai înalte ale poporului din care te-ai născut. M-am străduit — spunea mai departe cineastul — ca fiorul profund patriotic, care a caracterizat întreaga viață și creație a lui Ciprian Porumbescu, dragostea lui de glie și de libertate, de unitate și independență națională să fie elementele fundamentale în jurul cărora să graviteze conflictul principal al filmului". Într-adevăr filmul are un patos și un suflu patriotic de reală autenticitate. Eroul era și un compozitor însuflețit de elanuri generoase dar și un îndrăgostit nefericit, un visător, un erou tragic. Toată această patetică tinerețe a eroului a fost realmente trăită de un interpret capabil să exprime gama lui de sentimente și care a reușit să fie la vîrsta la care Ciprian avea să cunoască gloria.

ION CREANGA

Ștefan Ciubotărașu

Surprinzător de veridică figura plină de lumină, de căldură, a acelui neîntrecut plăsmuitor de povești din Humulești pe care ne-a oferit-o un alt mare moldovean care a fost minunatul Ștefan Ciubotărașu în acea admirabilă evocare cinematografică a Elisabetei Bostan: **Amintiri din copilărie.** Arareori ecranul a izbutit să găsească atîta autenticitate în evocarea unei figuri aproape legendare, arareori am găsit redate cu atît lirism și emoție atmosfera și peisajul satului moldovean din veacul trecut. Și limba aceea caldă, mîngîietoare, pe care numai un mare și veritabil artist ca acela care a fost Ciubotărașu știa s-o rostească cu firescul, savoarea și coloritul ei.

DARCLÉE

Silvia Popovici

O voce care a cucerit lumea. O glorie națională cu care ne mîndrim. Un nume care a adus faima țării sale pe marile scene lirice ale lumii. Destinul unei mari artiste cu tot acel amestec de apostolat și strălucire factice, de elan creator și renunțare la bucuriile obișnuite ale muritorilor. O actriță care a înțeles toate nuanțele sufletești ale unui personaj care și-a dedicat viața întreagă muzicii, a reușit să ne-o apropie pe aceea căreia compozitori ca Puccini și Mascagni i-au dedicat operele lor nepieritoare. Silvia Popovici a fost o Darclée în dubla ei ipostază de artistă, urmîndu-și fanatica chemare, și de femeie, tandră și generoasă.

F. SCOTT FITZGERALD

Gregory Peck

Gregory Peck și Deborah Kerr

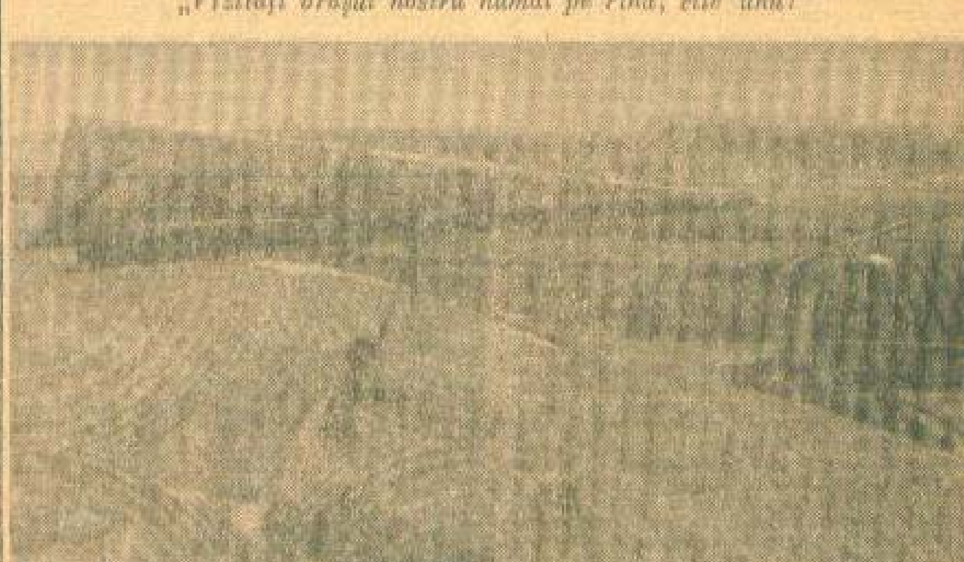
Scott Fitzgerald a fost „copilul teribil" al anilor '20, al „anilor de debunie", scriitorul care a rezumat în opera lui o întreagă epocă, cea a jazzului și a ginului (culminînd cu prohibiția și cu marea criză), cu eroii săi blazați, sceptici și epicureeni, cu acea anarhie elegantă și disperare fără leac, savant distilată, cea a unei generații zisă „pierdută", evoluînd într-o lume factice, crepusculară, în plin proces de dezagregare. Cinematograful care-i datorează mult, după ce i-a consumat pe rînd întreaga operă, l-a ademenit, în plină derută morală și materială, în Hollywoodul ambițiilor deșarte și al tragicelor falimente. Gregory Peck, cu admirabila sa capacitate de asimilare și exteriorizare, a înțeles și redat mai bine decît oricare altul tot acest lung și trist episod hollywoodian din viața scriitorului, adică procesul său de ratare și de lamentabilă (și inevitabilă) eșuare în alcoolism, cu acea ultimă și tristă idilă cu ziarista Sheila Graham (în film Deborah Kerr), pe a cărei tramă se deapănă sfîșietoarea etapă finală a existenței sale agitate. Sînt atît de puține cazurile cînd un actor s-a putut identifica atît de bine cu personajul său, ca Gregory Peck în **Marele Scott (Beloved Infidel)**.

CONSTANTIN POPESCU

curiozități foto

„Vizitați orașul nostru numai pe rînd, cîte unul!"

Să te mai miri cum îți poate fugi pămîntul de sub picioare!

viitorologia

ŞTIINŢĂ A PREZENTULUI

Din cele mai vechi timpuri, şamanii, profeţii şi chiromanţii se lansau în cele mai îndrăzneţe preziceri asupra viitorului, sub influenţa sau impulsul unor condiţii şi date ale timpului lor — fie că aveau viziuni sociale utopice generate de orînduiri strîmbe fie că anticipau uluitoare performanţe tehnico-ştiinţifice care-şi aveau germenii în marile descoperiri şi drumuri noi deschise de savanţii epocii lor, gen Jules Verne. Aşa se face că vizionarii evului mediu proiectau o lume a viitorului populată cu biserici, castele şi turniruri, iar Thomas Morus visa la o orînduire ideală pe insula „Utopia", bazată pe munca manuală, potrivit nivelului forţelor de producţie ale secolului său.

Scopul pragmatic al ştiinţei viitorului fiind prezentul, istoria ei abundă în modele ale unei lumi menite să conserve stări sociale anacronice, de la Republica lui Plato, condusă de înţelepţi şi filozofi pentru a „îngheţa" sclavagismul, pînă la Lumea Standard a anului 2000, proiectată de Herman Kahn cu ajutorul computerului, în care structurile capitaliste rămîn intacte şi în veacul ce vine. De aici şi denumirea dată acestei tendinţe: status-quo futurology.

* * *

Efloreacenţa extraordinară a literaturii despre viitor în genul ştiinţifico-fantastic îşi are rădăcinile în euforia creată de fabuloasa revoluţie ştiinţifico-tehnică a timpului nostru şi de aceea este greu uneori să se tragă o linie de demarcaţie între prognoza ştiinţifică şi speculaţia fantezistă. De ce să ne mirăm de această ambiguitate teritorială cînd ştim cît de lamentabil au eşuat monografii şi biografii care au încercat să opereze asemenea delimitări categorice la H.G. Wells şi Jules Verne! Ce ar spune astăzi cînd asistăm la zborurile cosmonauţilor spre Lună cei care cu decenii în urmă decretau că Wells sau Verne au „fantezie literară şi atît"?

Este adevărat că unele din predicţiile de acest gen sînt neliniştitoare şi ne confruntă cu o lume în care societatea este cibernetizată, iar oamenii care o populează sînt fie mecanizaţi, fie roboţi umanizaţi, construiţi după modelul fiinţelor vii, pe care-i întîlnim şi acum pe micile ecrane în serialele speciale pentru televiziune. Englezul Halacy imaginează un supraom cu organism cibernetic (Cyborg) şi oameni experimentali, cu mutaţii planificate dinainte în gene (genetic engineering), cu mişcări conduse de ordinatori, iar alţii proiectează imaginea tulburătoare a unei societăţi în care puterea controlează gîndurile şi sentimentele oamenilor, înregistrează convorbirile şi acţiunile lor, modelează reacţiile şi dorinţele lor ducînd pînă în extrem „omul unidimensional" al lui Marcuse. Şi aici, deci, nu este greu de descifrat nişte fenomene deja prezente în societatea industrială: de la influenţa persistentă a canalelor de mass-media, la vîrtejul în care oamenii sînt prinşi în aparatul productiv modern, la vraja pe care o exercită publicitatea şi microfoanele din pereţi, mobile şi aparate telefonice.

Evident, Raymond Aron n-a anticipat funcţia viitorologiei cînd a scris cu 15 ani în urmă: „Sîntem prea obsedaţi de secolul XX pentru a consuma timp speculînd asupra secolului XXI" şi cînd conchidea uşuratic: „Predicţiile istorice de lungă durată s-au demodat". Tocmai acest gen de predicţii a înflorit în răstimp, iar anul 2000 şi secolul XXI au devenit teme familiare de congrese, conferinţe şi conversaţie. Aproape că nu există institut de cercetări sociale sau politice în Occident care să nu fi fost cuprins

în ultima vreme de febra prospectării, prognozei, proiectării, predicţiei, anticipării, previziunii — însăşi bogăţia sinonimelor fiind mărturie a „exploziei viitorologice".

Ce oare să fi determinat această febră în sînul unor şcoli sociologice şi politologice care pînă nu de mult negau existenţa unor legi ale dezvoltării sociale sau posibilitatea cunoaşterii lor, implicit posibilitatea previziunii în viaţa socială?

Americanul Daniel Bell, care cu ani în urmă se grăbise ca şi Aron să proclame ritos „sfîrşitul ideologiei" mărturiseşte în prefaţa unei enorme prospectări a anului 2000 că „fiecare societate de astăzi este angajată în mod conştient în creşterea economiei, în ridicarea standardului de viaţă a poporului şi deci în planificarea, dirijarea şi controlul schimbărilor sociale". Herman Kahn merge şi mai departe în tălmăcirea comenzii sociale: „Noi nu sîntem preocupaţi numai de anticiparea evenimentelor viitoare... noi căutăm de asemenea să-i punem pe oamenii care decid politica în situaţia de a face faţă oricărei evoluţii viitoare, de a fi în măsură să atenueze răul şi să exploateze binele". Pentru cititorul familiarizat cu filozofia lui Kahn nu este greu de înţeles ce înţelege el prin „rău" şi „bine".

În Lumea Standard a anului 2000 anticipată de Kahn şi Wiener, scenariul începe cu o prezentare impresionantă a descoperirilor ştiinţifice din următorii 30 de ani: tehnica militară va cunoaşte arme şi mai distrugătoare faţă de care cele actuale vor apare ca rezultat al unei tehnici model (aluzie la primul automobil fabricat de Ford); dacă acum trăim în era nucleară, următoarele decenii vor constitui era electronicii şi a computerelor, informaticii şi ciberneticii, astfel încît guvernele vor putea struni schimbările în sistemul economic şi social tot aşa cum un pilot mînuieşte avionul său.

Dar, pe cît de lungi sînt proiecţiile schimbărilor tehnologice, pe atît de scurte sînt cele privind schimbările sociale. Din stratosfera electronică-cibernetică, Herman Kahn aterizează lin într-o lume în care structurile capitaliste sînt păstrate cu evlavie. În lumea anului 2000 — ne spune Kahn — „oamenii de afaceri vor continua să fie probabil intens ocupaţi cu afacerile lor". Iată ce înţelege Kahn prin „bine". Deaitfel, cu destulă candoare, el îşi asigură clientela ideologică: „Lumea-standard cu

proiecțiile tendințelor actuale este probabil familiară și acceptabilă majorității cititorilor. Elementele ei sînt în cea mai mare parte cele cu care trăim astăzi".

Și în proiecția de viitor a lui Z. Brzezinski, revoluția tehnetronică, anunțată ca o revoluție atotschimbătoare (moravuri, structuri sociale, valori și concepții) ne transportă într-o lume viitoare plină de promisiuni. Dar și aici, la sfîrșitul călătoriei în timp, constatăm că nici structura socială a Americii, nici structura puterii în politica mondială n-au fost afectate în mod sensibil de magica revoluție tehnetronică. În acest fel, lumile anului 2000, proiectate de viitorologii americani, arată foarte mult ca lumea de azi sub raport social. Nicăieri ca în aceste modele americane ale lumii anului 2000 nu străbate atît de pregnant ideea că proiecțiile de viitor servesc prezentul și constituie în ultimă instanță o armă modernă a luptei politice. Oamenilor de afaceri aceste modele le comunică mesajul: puteți investi fără grijă căci și în anul 2000 se anunță o rată înaltă a profitului, în vreme ce muncitorilor, tineretului, negrilor și celorlalte forțe progresiste, mesajul viitorologic le spune: La ce bun să mai luptați cînd nici în anul 2000 lumea nu va arăta altfel decît acum? Adaptați-vă deci sistemului și lucrați în sînul lui"!

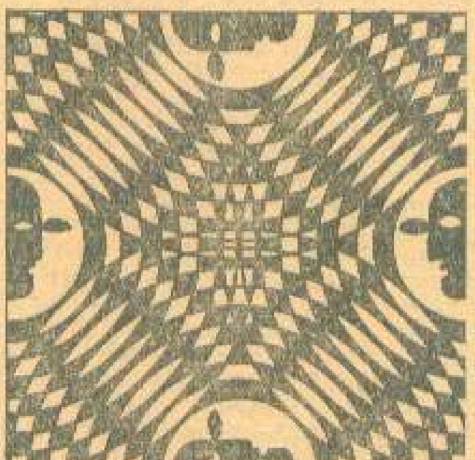
Un obiectiv similar, dar mult mai subtil camuflat, îl urmăresc proiecțiile cutremurătoare de viitor construite pe tema dezechilibrului ecologic la mare vogă în Occident. Problema este foarte serioasă și impune într-adevăr măsuri urgente și extraordinare pentru a stăvili poluarea aerului, apei și scoarței terestre. Dar cele două studii de prognoză (Forrester și Meadows) finanțate de Clubul Romei propun nu măsuri care să vizeze sursele poluării actuale și anume statele superindustrializate care otrăvesc aerul și oceanele lumii, ci măsuri menite a frîna dezvoltarea continentelor rămase în urmă, oprirea industrializării și modernizării agriculturii lor. De ce oare ascuțișul crizei ecologice este îndreptat tocmai împotriva țărilor care nu poluează mediul înconjurător sau îl poluează foarte puțin?

Răspunsul îl găsim în calculele științifice care prezic în anul 2000 o lume în care raportul dintre populația celor trei continente subdezvoltate și cea a celor dezvoltate va fi de 5 la 1, în timp ce raportul dintre produsul național brut pe cap de locuitor între aceleași entități va fi de 1 la 20. Oricine pune laolaltă aceste două grupuri de cifre își dă seama că „explozia" nu se va limita la populație. După cum scrie alarmat Dr. Aurelio Peccei, liderul clubului Romei: „Omenirea și noi toți vom fi în mare pericol, deoarece este de neconceput ca oprimații lumii să accepte an după an și deceniu după deceniu soarta lor de „oameni de la periferie" fără ca să se revolte și să prăbușească întregul sistem".

Cu alte cuvinte, Clubul Romei este îngrijorat nu atît de soarta sistemului ecologic, ci de soarta sistemului imperialist care condamnă majoritatea populației lumii la condiția de „oprimați ai lumii".

Lozinca lansată de noua doctrină sună de fapt așa: înghețați actuala diviziune a muncii între țări bogate și țări sărace, prin renunțarea acestora din urmă la industrializare ca nu cumva să se dezechilibreze sistemul ecologic!

Este elocvent faptul că cei 75 de membri ai Clubului Romei, distinși industriași, bancheri și oameni de știință apropiați acestora nu se mulțumesc cu prognoze științifice pe care le finanțează și inspiră. După cum relatează ziarul „Observator", acești „salvatori ai lumii" au contractat guvernanți și factori de decizie în numeroase țări, cu

scopul de a-i influența să acționeze potrivit recomandărilor lor, trecute prin „computer" ca să capete credibilitate științifică.

Cu totul alt caracter și scop are prospectarea viitorului în societatea socialistă. Este știut că în țara noastră această activitate a fost ridicată la rangul unei preocupări de stat și că ea se desfășoară acum sub egida Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale a României. Elaborarea științifică a prognozelor pe termen îndelungat privind deceniile are drept scop fundamentarea științifică a planurilor în prezent atît pe baza evaluării situației actuale cît și a tendințelor de dezvoltare ce se desprind în viitor. În acest fel prospectarea viitorului se îmbină organic cu planificarea prezentului, planuri pe termen lung cu planul curent — ceea ce într-adevăr conferă un caracter științific acestei activități.

SILVIU BRUCAN

varietăți

RUGBI ÎN LUMEA ATOMILOR

Uraniul are nucleul în formă de minge de rugbi. Deși se credea că nucleul atomului de Uraniu—238 are formă sferică, un grup de cercetători de la Oak Ridge National Laboratory au descoperit că acesta este alungit, semănînd ca formă cu o minge de rugbi. Astfel, s-a găsit că axa mare a Uraniului —238 este cu circa 35% mai lungă decît axa mică. S-a constatat că și alte elemente au nuclee alungite.

VEȚI MAI AUZI DESPRE LIDAR

Societatea NEC din Japonia a construit un laser perfecționat care permite să se citească direct pe un ecran gradul poluării atmosferice într-un raion foarte întins în jurul unui punct dat. Aparatul a fost numit „lidar". Acest dispozitiv poate măsura cantitatea de elemente toxice care se află în aer, ca anhidrida sulfurică sau oxidul de carbon, și poate detecta prezența la altitudine a straturilor de aer cald care împiedică difuzarea aerului rece, precum și a poluanților. Puterea lui de penetrație este de circa patru ori mai mare decît aceea a sistemelor clasice: 5 km în ceață, 8 km în negură deasă și 25 km pentru urmărirea unui balon de sondă. Două camioane mici transportă întreaga aparatură.

Lidarul poate fi utilizat pentru studiul condițiilor atmosferice și meteorologice, precum și al compoziției aerului, pentru controlul spațiului aerian și pentru măsurarea înălțimii plafonului norilor.

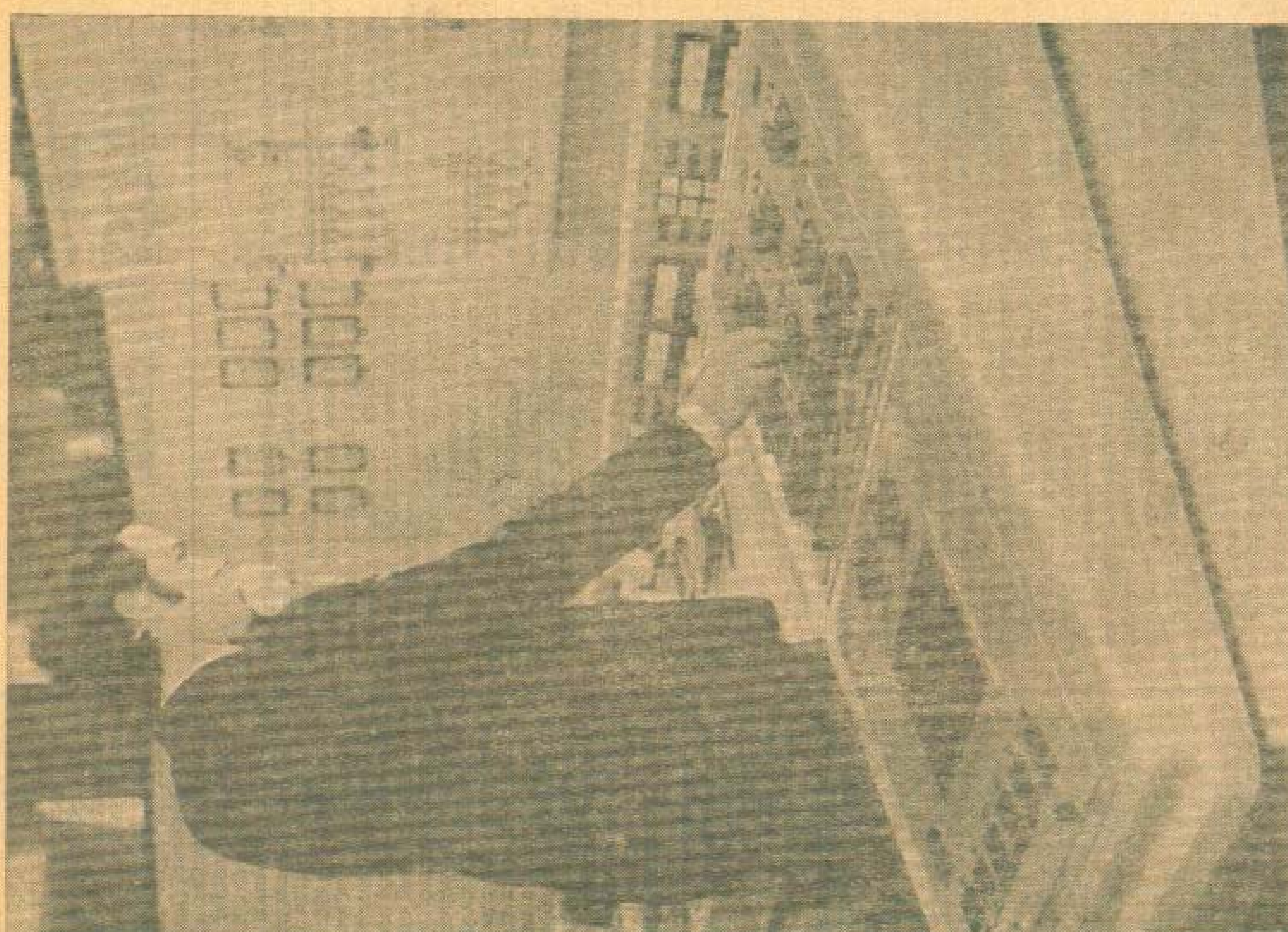
MAȘINA RECUNOAȘTE FORMELE

Un dispozitiv care poate să recunoască formele și să identifice obiecte tridimensionale a fost pus la punct de o echipă a laboratorului de fizică generală și optică a Universității din Besançon, Franța.

REVOLUȚIA CUNOȘTINȚELOR

O considerare oricît de sporadică a problemelor economiei și societății românești actuale va evidenția persistența acelei „săgeți a timpului", cum îl spunea un savant, orientarea spre viitor, schimbarea accentului de pe consolidarea structurilor moștenite, întărind caracterul proiectiv. Efortul este de a ne apropia de țările cele mai evoluate din punct de vedere industrial, creînd premisele unei participări la faza de tehnotronică bazată pe generalizarea mijloacelor electronice de decizie și comunicare. Documentele Conferinței Naționale preconizează în acest sens un înalt ritm de expansiune industrială, cu o medie anuală de 9—10 la sută. O activitate instituțională fără precedent a creat, de asemenea, organismele dezvoltării, iar hotărîrile tuturor forurilor partidului se referă în mod constant la perioada care se întinde pînă la sfîrșitul secolului. Este un stil de a gîndi realitatea, eminamente dialectic, într-o continuă schimbare, caracteristic pentru epoca noastră. Se vorbește astăzi tot mai mult de o „instituționalizarea schimbării", o mobilitate extremă și o pliere a formelor de organizare în funcție de realitatea economică. Capacitatea societății de a răspunde imediat necesităților impuse de mobilitatea economică măsoară acum amploarea șanselor sale în raport cu viitorul. În acest concert de factori, menit să situeze România în rîndul țărilor avansate ale lumii, un loc de seamă îl are **Hotărîrea Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la perfecționarea sistemului informațional economico-social, introducerea sistemelor de conducere cu mijloace de prelucrare automată a datelor și dotarea economiei naționale cu tehnică de calcul în perioada 1971—1980. Cele două etape de aplicare, între 1971—1975 și 1976—1980**, vor asigura dotarea economiei cu instrumente unitare de conducere cu mijloace de prelucrare automată a datelor, pînă la nivelul ramurilor industriale cu flux continuu, punînd bazele unui sistem național. Este un efort uriaș de modernizare, ale cărui consecințe nu privesc numai eficacitatea extremă a întreprinderilor și coordonarea efortului general, ci activitatea oamenilor, modul lor de a gîndi și structura vieții sociale. Să luăm în considerare un singur aspect: introducerea mijloacelor de conducere și decizie automatizată va permite o descentralizare mai rapidă și mai riguroasă a economiei, ducînd la o mai accentuată independență a unităților și a diferitelor compartimente, în cadrul unei viziuni programate. Aceasta corespunde în primul rînd sensului și condițiilor de desfășurare a activităților în industria modernă. Nivelul cel mai înalt de conducere al unei ramuri sau întreprinderi industriale trebuie să fie sigur de unitatea de acțiune a tuturor sectoarelor de activitate, fără a putea însă, în practică, să le coordoneze cu stringență, din cauza multitudinii și caracterului lor diversificat. În același timp conducerii îi revin sarcini speciale în domeniul concepției. Elementele de sinteză pe care le oferă capacitatea de prelucrare a ansamblurilor electronice permit elaborarea unei strategii și stabilirea diferitelor opțiuni și a deciziilor bune în diferite împrejurări. Manipularea lor este apoi conferită unui nivel inferior, care poate interveni la timp, în funcție de soluțiile optimale prevăzute, asumîndu-și responsabilitatea, fără a mai solicita însă conducerea. Autocontrolul se efectuează tot pe bază de tratare automată. Nu este deloc neglijabil aspectul de psihologie socială, știind că economia modernă presupune creșterea unei largi pături de specialiști, cu o justificată preferință pentru mai mare autonomie în activitate. Socialismul și-a propus crearea unui om armonios și echilibrat, care se realizează în toate „aspectele vieții" și pentru care munca nu mai este izvor de alienare. Aceasta presupune și o relativă independență a responsabilităților. Controlul rapid și sintetic, pe bază de informații prelucrate automat, permite conducerii întreprinderilor să delege atribuțiile, asumîndu-și numai pe cele legate de strategiile mari sau politica de orientare. De asemenea, calculatoarele intervin în stabilirea priorităților și în crearea de modele de funcțiuni. Actuala tendință a partidului nostru, de descentralizare economică și de combatere a birocrației, este corespondentul unei viziuni economice și se va realiza deplin în condițiile unei masive introduceri a mijloacelor automate. În mod paradoxal, pentru cine studiază mai îndeaproape lucrurile, automatizarea nu numai că nu înseamnă o anulare a personalității, ci presupune realizarea ei deplină, la toate nivelurile.

Un al doilea aspect decurge din pon-

REVOLUȚIA CUNOȘTINȚELOR

derea tot mai mare a cunoștințelor în procesul de producție a bunurilor materiale. Econosfera, domeniul raporturilor și al randamentului economic, are tot mai mult de-a face cu unități de măsură și fenomene de schimb ale unor realități necunoscute înainte. A apărut „wit"-ul, unitatea de cunoaștere, similară cu bit-ul din informatică. S-a descoperit un fel de lege: cunoștințele participă la un proces dinamic, în care însăși producerea și însușirea lor contribuie la schimbare, susținînd transformarea lumii. A învăța înseamnă a revoluționa. Cunoașterea sistemului conduce la saltul dialectic. În lumina acestor considerații trebuie înțeleasă prevederea Hotărîrii Comitetului Central referitoare la activitatea presei și a mijloacelor de mass-media în procesul de introducere a sistemului automat. Sînt stabilite sarcini precise, constînd în formarea cadrelor și generalizarea cunoștințelor de informatică. Trebuie spus că s-au făcut eforturi sporadice, ușor de decelat, mai ales în colecțiile hebdomadarelor. **Contemporanul** deschisese coloanele unei rubrici a regretatului profesor Moisil, unde au fost tratate aplicații ale tehnicii informaționale în domeniile cele mai variate cu insistență pe economie și științele sociale. Profesorul Edmond Nicolau desfășoară de mai mulți ani o propagandă pasionantă și plină de succes, publicînd cărți de popularizare și informînd cu consecvență opinia, prin conferințe și participări la acțiunile televiziunii. La Facultatea de istorie, în sfîrșit, profesorul Mircea Malița a introdus un curs de tratare matematică a evenimentelor și de analiză a strategiilor, după ce publicase un tratat de teoria comunicării între oameni și instituții, aplicată la o problemă de relații externe. Mi se pare însă că prevederile hotărîrii se cuvin înțelese într-un sens mai larg, de formare a unei conștiințe a omului socialist de astăzi, capabil să se integreze mai firesc într-un sistem economic computerizat.

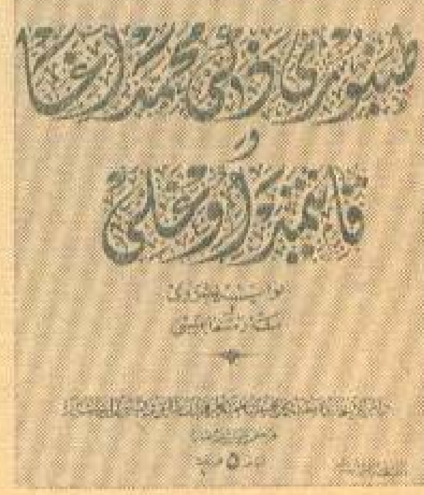
În condițiile interdependenței tuturor factorilor sociali și psihologici, este interesant de studiat efectul unor elemente diverse, mai ales cele implicate în psihologia istorică. Introducerea unor forme noi de activitate presupune o restructurare a facultăților psihice, iar cultivarea unora sau altora poate accelera procesul sau îl poate încetini. Explozia industrială europeană a început cu o „revoluție conceptuală", încă de la 1600, făcînd parte dintr-o radicală transformare a facultăților noastre. Nu este lipsit de interes să studiem metamorfoza instrumentelor de percepție, așa cum se reflectă ele în artă și în activitățile practice, pentru a putea dirija evoluția lor în raport cu marile scopuri umane. Se știe astăzi că intensitatea proceselor intelectuale și apelul consecvent la funcțiile raționale corespund unor vizualizări a realității, percepției sale prin intermediul aspectelor plastice și diferențiate. Așa se explică și invazia noțiunilor de dimensiune, formă și mișcare. Scăderea importanței „simțurilor afective" duce la un alt raport cu mediul înconjurător, prin raționalizarea lui. Spațiul, de pildă, își pierde caracterul static, primind atribute noi, corespunzătoare determinării lui ca un cîmp de forțe, tratării cinetice și analizei cu ajutorul camerei de luat vederi. Pregătirea conștiinței noastre pentru lumea de mîine, computerizată și eficientă, se va face prin restructurarea percepției și inserarea într-un mediu înconjurător adecvat. Rolul presei și al culturii și aplicarea hotărîrii partidului nu constă numai în popularizarea de noțiuni, ci și în crearea unei „formamentis" corespunzătoare stadiului tehnotronic. Tratarea cotidiană a realității prin dimensionare și cantativizare, sublinierea funcțiilor plastice, vizualizarea, întrebuințarea mai susținută a conceptelor de informatică, pot duce la o educare a publicului în sensul realităților viitoare din viața și activitatea sa.

AUREL—DRAGOȘ MUNTEANU

Născut la răscrucea a două lumi (orientală și europeană) și a două frămîntate veacuri, Dimitrie Cantemir, muzicianul de excepție, le aparține deopotrivă. Răsărit în Silișteni-Fălciului, educat în legile strămoșilor în inima Moldovei (Iași), crescut în spiritul culturilor clasice în metropola imperiului otoman, în centrul mondial al islamului și în capitala spirituală a bizantinismului (Constantinopol) și, în sfîrșit, apunînd în climatul culturii europene (Moscova-Petersburg), Dimitrie Cantemir a știut să dea glas posterității de toate cele trăite, studiate și gîndite de-a lungul unei existențe zbuciumate. Această personalitate fascinantă a poporului român, dificil de surprins și astăzi între adevăratele sale coordonate științifice, politice și artistice, rămîne expresia tipică a unui umanism autohton de prestigiu universal, dar totodată a unui surprinzător muzician p r o f e s i o n i s t.

Din solul natal a cules esențele muzicii populare și bizantine în plină înflorire la sfîrșitul sec.

O compoziție instrumentală (Saz semaisi) **de D. Cantemir tipărită la Istanbul în colecția de muzică clasică nr. 35. „A fost examinată și admisă de comisia științifică a Conservatorului" — se menționează pe copertă.**

DIMITRIE CANTEMIR

PERSONALITATE MUZICALĂ DE PRESTIGIU UNIVERSAL

XVII, din mediul captivant al culturilor orientale a reținut bogăția luxuriantă a ritmurilor, modurilor și formulelor melodice, iar din contactul cu marea muzică clasică petrecut pe meleagurile rusești a încercat să realizeze o sinteză între răsărit și apus, între tradiția milenară a muzicii orientale și creația nouă europeană, între muzica „naturală" și cea „temperată" a celor două culturi. „Dacă însă Dumnezeu îmi va da viață și sănătate voi trata despre această parte într-un op separat" — scria Dimitrie Cantemir în *Istoria imperiului otoman*, măcinat de sumbre presimțiri către sfîrșitul vieții. Iar lucrarea — după cum atestă cronicarii străini din veacul al XVIII-lea — și-a scris-o în *limba patriei*!

Muzica a constituit pentru cărturarul moldovean a doua natură. Tatăl său, Constantin Cantemir, cînta din caval, iar fiul avea să strălucească la echivalentul oriental *ney*. Pe timpul cînd și-a început educția la Iași, sub îndrumarea ieromonahului cretan Ieremia Cacavelas, a aprofundat muzica bizantină, fără a fi exclus și unele noțiuni de muzică europeană. Poposit în capitala imperiului otoman „beizadeaua Dumitrașcu" a luat contact cu tradiția muzicii bizantine și cultura muzicală antică grecească (prin dascălii *Marii Școli* a Patriarhiei ortodoxe), dar mai ales cu virtuoșii muzicii musulmane. Nu a ocolit însă contactele cu lumea ambasadelor europene acreditate pe lîngă Poarta otomană, deseori întîlnind muzicieni profesioniști („Sieur Chabert") în aceste cercuri politice. Revenirile în patrie, fie pe timpul cînd era beizadea sau capuchehaie la Constantinopol (sec. XVII), fie apoi ca domnitor al Moldovei (sec. XVIII), i-au înlesnit contactele cu arta autohtonă, cu muzica

Numele muzicianului D. Cantemir figura în cele mai prestigioase enciclopedii, dicționare și lexicoane din sec. XVIII. Importanță deosebită îi acordă J.N. Forkel în Istoria muzicii (1788), lucrare de sinteză fundamentală vreme de peste un veac

laică și religioasă românească. Ultimul deceniu al existenței petrecut în Rusia a însemnat întîlnirea cu lumea barocului muzical european, atmosfera culturală de la curtea lui Petru cel Mare facilitîndu-i aprofundarea preocupărilor sale artistice. Aci a realizat un *„Instrument matematic"* menit să înfățișeze „fără eroare" echivalențele între sunetele netemperate (ale muzicii orientale și populare) și cele temperate (europene). Așa dar, preocupările muzicale se indentifică p e r m a n e n t de-a lungul întregii sale vieți. Faptul ne este întărit și de opera sa „nemuzicală" în care — de la *Divanul* (1698) și pînă la *Hronicul romano-moldo-vlahilor* (1722) — pasagiile și trimiterile la muzică și folclor rămîn expresia unui savant enciclopedist care nu s-a desprins o clipă de vraja artei sunetelor.

Dar mai presus de aceste „preocupări" muzicale — cunoscute din izvoarele și cercetările anterioare ale istoriografilor români și străini — se situiază contribuțiile sale remarcabile de teoretician muzical, de compozitor, de folclorist și de istoriograf muzical. Din păcate, Dimitrie Cantemir a împărtășit după moarte soarta unor mari contemporani ai artei universale (G. Ph. Telemann, J. S. Bach, A. Vivaldi): deși s-a bucurat de o enormă faimă în timpul vieții, a trecut totuși o dată cu scurgerea anilor într-un nedrept anonimat datorită inaccesibilității operei sale la tipar.

Astăzi se pare că revelația redescoperirii muzicianului Dimitrie Cantemir se află pe cale de înfăptuire. Două manuscrise autografe din cele trei lucrări muzicale pe le-a conceput autorul *Descrierii Moldovei* s-au indentificat la Istanbul și se află în curs de editare la București. Este vorba de *Kitâbu ilmi'l — musikî alâ vechi'l — hurûfât* (Cartea științei muzicii cu ajutorul literelor) și *Kantemiroglu Mecmu'ası* (Culegerea de melodii a fiului lui Cantemir). Ultima lucrare însumează 309 peșrevuri, 39 saz semâisi și beste, compoziții vocale și instrumentale aparținînd lui Dimitrie Cantemir, altor 176 de creatori orientali. Este cea mai amplă colecție muzicală din sec. XVII din întreaga literatură muzicală clasică turcească (T. Yilmaz Öztuna).

În lumina acestor inedite izvoare documentare, imaginea personalității lui Dimitrie Cantemir va căpăta fără îndoială alte dimensiuni spirituale.

VIOREL COSMA

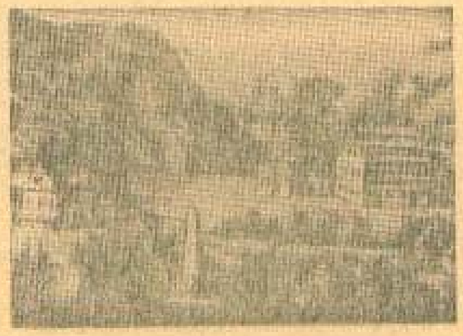
varietăţi

FOTOGRAFII RARE

ÎNTÎIA COALĂ DE HÎRTIE

Despre întîia fabrică modernă de hîrtie de la noi, avem veşti în toamna anului 1841, cînd se lucra la Cetăţuie, lîngă Piatra Neamţ, pentru instalarea maşinilor „noi şi harnice" aduse de peste hotare de cărturarul moldovean Gheorghe Asachi, cu scopul de a revoluţiona această ramură a industriei noastre naţionale. Vornicul Milescu, trimis înadins de isprăvnicie să asiste la inaugurarea fabricii scrie într-un raport: „După poftire a dumnealui aga Gheorghe Asachi, proprietarul fabricii de la Cetăţuie, ne-am adunat acei gios iscăliţi, spre a fi de faţă la deschiderea lucrărilor acestei fabrici... Aşadar maşinile au început a lucra şi în curgire de trii cifierturi de ceas au făcut întîia coală de hîrtie cu marca şi cu ţifra pre-înălţatului Domn, în veleat 1841, noiembrie 8..." *Deci o atestare, cu dată certă, a începerii activităţii primei noastre fabrici moderne de hîrtie.*

În imagini: 1 — O stampă — aflată astăzi la Biblioteca Academiei R.S.R. — reprezentînd fabrica lui Asachi, de la Cetăţuie. 2 — O copertă a ambalajului „hîrtiei de cancelarie", livrată pe piaţă de fabrică.

... ŞI PRIMUL CAMPION VOLOCIPEDIST

Dumnealui a fost cel dintîi campion velocipedist din ţara noastră. Îi găsim biografia în ziarele sportive ale vremii:

„Dumitru Dumitrescu, născut în anul 1859, comersant din anul 1872, iar din 1890 devenit adorator înfocat al velocipedei. Din 1890 pînă în 1895 campion al velocipediştilor din România. A cîştigat cursele: Otopeni—Băneasa, în 1890; Otopeni—Rondul II Şosea, în 1891; Hipodrom—Rondul II Şosea, în 1892 şi marea cursă Bucureşti—Ploieşti—Bucureşti, în 1893".

Fotografia — al cărui original se află la Muzeul Tehnic din Bucureşti a fost făcută în luna aprilie 1890, cînd bravul Dumitrescu s-a încununat cu primul titlu de campion. Despre cursa Bucureşti—Ploieşti—Bucureşti, aflăm, tot din ziarele timpului, că Dumitrescu a parcurs distanţa de 120 de km în timpul record de.. 7 ore şi 45 de minute. Pe locurile următoare s-au clasat, la distanţe de cîte trei, patru ore: I. Mihăescu (eroul de mai tîrziu al alergărilor de pe velodromuri), D. Arţăreanu, M. Ştefănescu, H. Luis şi T. Manu.

TRIUMFUL UNEI ROMÂNCE LA METROPOLITAN ÎN ANUL 1909

Serată muzicală la New York în casa directorului Operei Metropolitan, *Gatti Casazza. O tînără soprană lirico-lejeră interpretează aria* Regnava nel silenzio *din* Lucia di Lammermoor *de G. Donizetti. La pian, maestrul Arturo Toscanini. Necunoscuta a stîrnit senzaţie prin puritatea glasului, expresivitatea şi naturaleţea frazării muzicale, dar mai ales prin sensibilitate. I se propune să studieze opera* Werther *de Massenet cu pianistul Egisto Tango, viitorul dirijor al Operei Române din Cluj. Debutul la* New Theatre *(16 noiembrie 1909) a însemnat de fapt consacrarea unui nou nume în aria lirică mondială:* Alma Gluck.

Născută la 11 mai 1884 în Bucureşti, „soprana româno-americană" (cum o denumeşte Eric Bom în Everyman's Dictionary of Music) *şi-a făcut studiile cu Brounoff şi Alberto Buzzi-Peccia. După o primă etapă pe scena lui* Metropolitan

varietăți

FOTOGRAFII RARE

Alma Gluck în rolul Mimi **din „Boema" de Puccini**

House Opera (*unde a cîntat lucrări de Gluck, Ceaikovski, Flotow, Paër, sub baghetele lui A. Toscanini și Gustav Mahler*) *și-a continuat învățămîntul muzical în Europa cu Marcela Sembrich. După primul război mondial a susținut mai multe recitaluri de canto, a făcut înregistrări pe discuri (alături de soțul ei, violonistul virtuos Ephrem Zimbalist) și s-a dedicat pedagogiei cîntului. A murit la New York (27 octombrie 1938) în plină glorie.*

Arta cîntăreței Alma Gluck se distinge prin noblețea și inteligența conducerii glasului, prin remarcabila muzicalitate, prin ușurința abordării tuturor registrelor, prin strălucirea acutelor, dar mai ales prin puritatea stilului.

VICOS

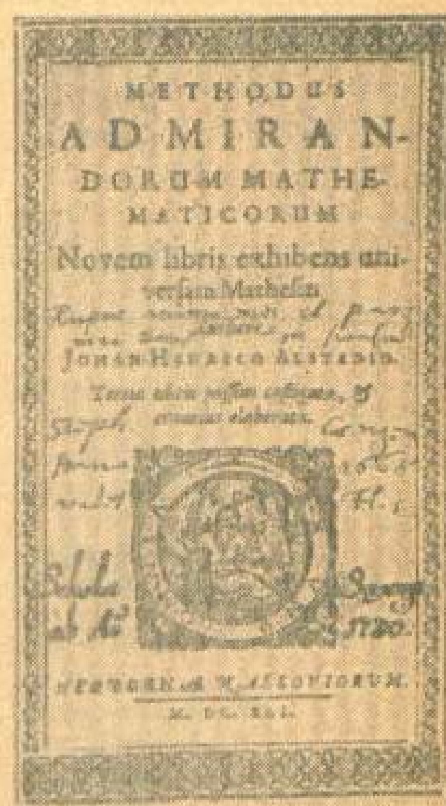
UN NECUNOSCUT MUZICIAN TRANSILVĂNEAN AL RENAȘTERII

Ați cîntat la școală de nenumărate ori gama muzicală. Dar ați știut că sunetul *„Si"* a intrat în circulația teoriei muzicale europene datorită unui enciclopedist transilvănean? Numele lui, deocamdată necunoscut, desigur că nu vă spune încă nimic: *Alstedius*.

Născut în 1588 la Herborn (în principatul Nassau), Johannes Henricus Alstedius și-a desfășurat cea mai mare parte a bogatei sale activități la Alba Iulia. A fost prieten și coleg cu vestitul poet Martin Opitz. Preocupat de teologie, astronomie, filozofie, matematică și în primul rînd de muzică, a publicat o serie de lucrări, ce i-au adus o celebritate mondială. Așa se explică traducerea în limba engleză (1664) a regulilor de compoziție sub titlul *Templum musicum*.

Numele de Alstedius figurează în majoritatea tratatelor de istoria muzicii din sec. XVIII (John Hawkins, Ch. Burney) precum și în marile enciclopedii și lexicoane muzicale (L.E. Gerber, G. Schilling, Fr. J. Fétis). El s-a ocupat atît de teoria muzicii, cît mai ales de enciclopedia muzicii. Multe din cărțile sale s-au tipărit în Alba Iulia, unde a murit în vîrstă de 50 de ani în urma unei bătălii (1638).

Savant de reputație europeană în vremea Renașterii, Johannes Henricus Alstedius rămîne cel mai de seamă muzician transilvănean al unei epoci de afirmare a culturii noastre umaniste care dăduse pe Nicolaus Olahus și Valentin Bakfark, anunțîndu-i pe **Ion Căianu** și Dimitrie Cantemir.

Coperta lucrării lui Johanes Hericus Alstedius în care se cuprinde capitolul „Muzică" (1641)